

RAPORT O STANIE GMINY CZARNY BÓR

2023

URZĄD GMINY CZARNY BÓR

ul. Główna 18
58-379 Czarny Bór
tel. 74 8450 139
fax. 74 8450 006
www.czarny-bor.pl
e-mail: sekretariat@czarny-bor.pl

Opracowanie:
Instytut Maxa Webera Sp. z o.o.
dr Jerzy Tutaj
mgr inż. Karolina Potasz
we współpracy z Urzędem Gminy Czarny Bór

WSTĘP

Szanowni Radni i Mieszkańcy,

Przedkładam Państwu „Raport o stanie Gminy Czarny Bór za 2023 rok”, który przygotowany został zgodnie z art. 28aa ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. W myśl zapisów tej ustawy wójt co roku do dnia 31 maja przedstawia Radzie Gminy „Raport o stanie gminy”, który obejmuje podsumowanie jego działalności w roku poprzednim, w szczególności realizację polityk, programów i strategii realizowanych przez gminę i jej jednostki organizacyjne, uchwał Rady Gminy i funduszu sołectkiego.

Gmina w ostatnich latach zmieniała się w kontekście infrastrukturalnym, społecznym, ekonomicznym i ekologicznym. Następstwem dobrych decyzji było powstanie nowych obiektów sportowych i kulturalnych, modernizacja dróg, termomodernizacja budynków użyteczności publicznej poprzez zastosowanie proekologicznych rozwiązań, zagospodarowanie przestrzeni publicznej.

Poszukiwanie nowych rozwiązań, które będą gwarantować rozwój gminy w kolejnych latach poskutkowało uzbrojeniem terenów inwestycyjnych w ramach Strefy Aktywności Gospodarczej o powierzchni blisko 6 hektarów. Obszar, który znajduje się w bezpośrednim sąsiedztwie bocznicy kolejowej przy zjeździe z obwodnicy Czarnego Boru może być podzielony na działki dowolnej powierzchni o kształcie regularnym i prostokątnym oraz na sieci drogowe. Obiorcami projektu są przedsiębiorcy zainteresowani zakupem uzbrojonych działek, na których będą mogli rozwijać swoją działalność. Na terenie SAG wybudowano sieć wodociągową, sieć kanalizacji sanitarnej wraz z lokalną oczyszczalnią ścieków, sieć kanalizacji deszczowej wraz ze zbiornikiem retencyjnym, sieć światłowodową, wewnętrzną infrastrukturę komunikacyjną - w tym drogi, chodniki, zjazdy na drogę publiczną oraz oświetlenie drogowe. Za atrakcyjnością udostępnionych przez Gminę Czarny Bór terenów inwestycyjnych przemawia: położenie i dobra komunikacja (droga wojewódzka nr 367 do granicy kraju, bliskość do S3 oraz drogi krajowej nr 5) oraz rozbudowana infrastruktura techniczna.

Gmina pozyskała na uzbrojenie terenów inwestycyjnych wsparcie finansowe z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego poprzez Program Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Aglomeracji Wałbrzyskiej w kwocie ponad 7 mln zł, przy całkowitych kosztach na poziomie około 14 mln zł.

W zakresie ochrony środowiska i poprawy jakości powietrza gmina podejmowała działania na kilku polach. W połowie 2023 r. została utworzona Spółdzielnia Energetyczna Sudecka Energia, której członkami zostali Gmina Czarny Bór, Gmina Kamienna Góra oraz Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej SANIKOM. Powołanie tego typu podmiotu jako pierwszego w kraju ma na celu aplikowanie o środki zewnętrzne w celu uniezależnienia energetycznego. To w przyszłości będzie generowało korzyści w postaci samowystarczalności energetycznej, a także oszczędności znacznych wydatków z budżetu gmin na energię, które będzie można przeznaczyć na inne cele, m.in. na realizację inwestycji.

W trosce o czyste powietrze gmina oferuje swoim mieszkańcom dofinansowanie na wymianę ogrzewania na ekologiczne poprzez różnego rodzaju programy. W ramach Programu Czyste Powietrze na mocy porozumienia z WFOŚiGW we Wrocławiu wsparcie na zmianę ogrzewania i termomodernizację budynku mogą otrzymać właściciele domów jednorodzinnych. Na koniec 2023 r. mieszkańcy gminy zawarli ponad 90 umów z WFOŚiGW na łączną kwotę ponad 0,8 mln zł. dotacji. Czarnoborski samorząd również systematycznie wyodrębnia w swoim budżecie środki na wymianę źródeł ciepła na ekologiczne w ramach Gminnego Programu Wymiany Pieców. W latach 2021-2023 skorzystało z niego ponad 60 beneficjentów, a kwota wypłaconego wsparcia dla mieszkańców wyniosła

w sumie w tym okresie blisko 400.000,00 zł. Na terenie gminy działa 6 czujników jakości powietrza, a w celu redukcji emisji CO₂ oraz oszczędności wydatków na energię trwa montaż 600 punktów świetlnych w ramach wymiany oświetlenia drogowego z opraw sodowych na nowoczesne w technologii LED. Gmina realizuje także program Ciepłe Mieszkanie we współpracy z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Czarnoborski samorząd systematycznie przeznacza również środki na przyłączanie mieszkań komunalnych do sieci gazowej. W latach 2021-2023 przeznaczyła na ten cel ponad 420.000,00 zł.

W obszarze społecznym gmina realizuje trzy bardzo ważne inwestycje. Pierwszą z nich jest budowa gminnego żłobka, którego uruchomienie umożliwi świadczenie usług kompleksowej edukacji od żłobka poprzez przedszkole po szkołę podstawową. Kolejne dwie inwestycje to budowa świetlicy wiejskiej w Borównie oraz budynku zaplecza socjalno-sportowego na stadionie w Czarnym Borze. Oddanie do użytku świetlicy w Borównie będzie dopełnieniem bazy gminnych jednostek społeczno-kulturalnych we wszystkich sołectwach. Natomiast uruchomienie ośrodka na stadionie pozwoli na korzystanie sportowcom i turystom z obiektu w komfortowych warunkach oraz lokalizację wypożyczalni sprzętu sportowego.

W 2023 r. gmina zrealizowała również wiele zadań w wymiarze infrastrukturalno-drogowym. Mam tu na myśli modernizację odcinków dróg, ale także wybudowanie nowoczesnego parkingu przy ul. Wesolej oraz zagospodarowanie przestrzeni publicznej przy ul. Kamiennogórskiej oraz Głównej, które poprawiło estetykę naszej gminy. Już wkrótce modernizacji będzie poddany teren przy ul. Skalników w Czarnym Borze obok przedszkola oraz kolejne odcinki dróg we wszystkich sołectwach.

Gmina mocno wspiera środowisko seniorów poprzez inicjowanie oddolnych inicjatyw, organizację zajęć w ramach Uniwersytetu III Wieku, aplikowanie o środki zewnętrzne na realizację projektów skierowanych do seniorów, w tym m.in. recitali muzyki klasycznej, wyjazdów do instytucji kultury. Szeroka oferta przygotowana jest również dla dzieci i młodzieży. Mają oni możliwość skorzystać z zajęć tematycznych, w tym teatralnych, z robotyki, muzycznych, warsztatów oraz uczestniczyć w imprezach plenerowych i uroczystościach, które organizowane są w Bibliotece+ Centrum Kultury oraz świetlicach wiejskich w sołectwach.

Ale gmina Czarny Bór to nie tylko inwestycje to także przeprowadzone eventy, zorganizowane warsztaty, zajęcia i koncerty. Gmina może poszczycić się organizacją jednej z najbardziej rozpoznawalna imprez w regionie, a mianowicie Dolnośląskiego Święta Pieroga i Dożynek Gminnych. Tradycyjnie, w pierwszą niedzielę września stadion sportowy w Czarnym Borze zgromadził tysiące mieszkańców powiatu wałbrzyskiego i kamiennogórskiego oraz turystów z regionu.

Realizacja tak wielu inwestycji i przedsięwzięć społeczno-kulturalnych nie byłaby możliwa, gdyby nie skuteczne zarządzanie i ogromny wysiłek w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na ich przeprowadzenie.

*Wójt Gminy
Adam Górecki*

SPIS TREŚCI

WSTĘP 3	
1. GMINA CZARNY BÓR.....	6
1.1. WÓJT GMINY	7
1.2. RADA GMINY	7
1.3. DOKUMENTY STRATEGICZNE I PROGRAMOWE	7
2. GOSPODARKA FINANSOWA.....	9
2.1. WYKONANIE BUDŻETU	9
2.2. INFORMACJA Z WYKONANIA WIELOLETNIEJ PROGNOZY FINANSOWEJ	20
2.3. BUDŻET PARTYCYPACYJNY	21
2.4. STAN MIENIA	22
3. DZIAŁANIA I INWESTYCJE 2023.....	23
3.1. OCHRONA ŚRODOWISKA I GOSPODARKA KOMUNALNA	23
Realizacja programów.....	25
→ Plan gospodarki niskoemisyjnej na lata 2014-2020 z perspektywą do 2030 r. dla Gminy Czarny Bór z uwzględnieniem zapisów części wspólnej Planu dla Aglomeracji Wałbrzyskiej.....	25
→ Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Czarny Bór na lata 2014-2032	25
→ Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie Gminy Czarny Bór w 2023 roku	25
3.2. OŚWIATA I WYCHOWANIE	26
3.3. KULTURA I OCHRONA DZIEDZICTWA NARODOWEGO	28
3.4. TURYSTYKA, SPORT I REKREACJA	32
3.5. TRANSPORT I ŁĄCZNOŚĆ	34
3.6. GOSPODARKA I PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ.....	36
3.7. PLANOWANIE PRZESTRZENNE.....	37
3.8. GOSPODARKA MIESZKANIOWA	37
3.9. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE I OCHRONA PRZECIWOŻAROWA	39
3.10. OCHRONA ZDROWIA	39
Realizacja programów.....	40
→ Program Przeciwdziałania Alkoholizmowi i Narkomanii na terenie Gminy Czarny Bór na 2023 rok	40
3.11. POMOC SPOŁECZNA I RODZINA.....	41
Realizacja programów.....	43
→ Strategia rozwiązywania problemów społecznych Gminy Czarny Bór na lata 2019-2029	43
→ Program wspierania rodziny w Gminie Czarny Bór na lata 2022-2024	46
→ Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy w rodzinie w Gminie Czarny Bór na lata 2023-2026	48
→ Wieloletni program osłonowy Gminy Czarny Bór w zakresie dożywiania dzieci i młodzieży na lata 2019-2023	49
3.12. WSPÓŁPRACA WEWNĘTRZNA I ZEWNĘTRZNA	50
Realizacja programów.....	50
→ Program współpracy Gminy Czarny Bór z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2023 rok	50
3.13. ADMINISTRACJA PUBLICZNA I PROMOCJA.....	52
ZAŁĄCZNIKI.....	54
Załącznik 1. Realizacja Uchwał Rady Gminy Czarny Bór z 2023 roku	54
Załącznik 2. Realizacja Strategii Rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej	56
Załącznik 3. Realizacja Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego południowej i zachodniej części Dolnego Śląska	56
Załącznik 4. Realizacja Strategia Rozwoju Gminy Czarny Bór na lata 2020-2027	57
SPIS TABEL	62

1. GMINA CZARNY BÓR

Gmina Czarny Bór położona jest w południowej części województwa dolnośląskiego, w zachodniej części powiatu wałbrzyskiego. Graniczy od północy z gminami Marciszów i Stare Bogaczowice, od wschodu z gminą Boguszów-Gorce, od południa z gminą Mieroszów oraz od zachodu z gminą Kamienna Góra. Zlokalizowana jest około 93 km od stolicy regionu – miasta Wrocławia, w strefie przygranicznej z Republiką Czeską w odległości około 12 km od przejścia granicznego w Lubawce i Golińsku, w pobliżu głównych miast: Kamienna Góra (8,7 km), Wałbrzych (16 km), Jelenia Góra (43 km), a od czeskiego Trutnowa dzieli ją około 38 km. Zewnętrzne połączenia komunikacyjne gminy zapewnia droga wojewódzka nr 367 relacji: Jelenia Góra – Kamienna Góra – Wałbrzych, stanowiąca główną oś komunikacyjną na kierunku wschód-zachód i mająca podstawowe znaczenie dla powiązań komunikacyjnych w skali lokalnej i regionalnej. Na osi północ-południe powiązania komunikacyjne gminy umożliwia droga powiatowa relacji: Jaczków – Grzędy. Przez obszar gminy przebiega także linia kolejowa nr 274, relacji: Wrocław – Wałbrzych – Jelenia Góra – Zgorzelec, z przystankiem w Witkowie. Położenie w strefie przygranicznej zapewnia gminie obsługę lotnisk cywilnych, zlokalizowanych na terenie województwa dolnośląskiego i Republiki Czeskiej. W promieniu zasięgu około 110 km i maksymalnym czasie dojazdu do 2 h znajdują się dwa międzynarodowe porty lotnicze: Wrocław-Strachowice oraz Airport-Pardubice.

Gmina Czarny Bór, w swoich granicach administracyjnych, zajmuje powierzchnię 6 640 ha, co stanowi 15,4% powiatu wałbrzyskiego. Strukturę osadniczą tworzy Czarny Bór – największa miejscowość na obszarze gminy, będąca ośrodkiem administracji i usług (2 058 mieszkańców) oraz 5 miejscowości: Witków (948 osoby), Borówno (541 osób), Grzędy (509 osoby), Jaczków (464 osób) oraz Grzędy Górne (176 osób). W 2023 roku gminę zamieszkiwało ogółem 4 696 osób, w tym 62 zameldowanych na pobyt czasowy i urodziły się tu 34 dzieci.

Schemat 1. Położenie gminy na tle Polski, województwa dolnośląskiego i powiatu wałbrzyskiego [2023].

Źródło: opracowanie własne na podstawie
www.wikipedia.org.

Tabela 1. Liczba ludności (zameldowanych na pobyt stały i czasowy) wg stanu na 31.12.2023.

Lp.	Nazwa miejscowości	Liczba ludności zameldowanych na pobyt stały [os.]	Liczba ludności zameldowanych na pobyt czasowy [os.]	Liczba urodzonych dzieci [os.]
1.	Borówno	541	2	3
2.	Czarny Bór	2 058	38	17
3.	Grzędy	509	5	8
4.	Grzędy Górne	176	0	1
5.	Jaczków	464	9	2
6.	Witków	948	8	3
	OGÓŁEM:	4 696	62	34

1.1. WÓJT GMINY

Wójt Gminy stanowi organ wykonawczy Rady Gminy. Zgodnie z ustawą wykonuje on uchwały Rady oraz zadania gminy określone przepisami prawa, m.in.: gospodarowanie mieniem gminy, wykonywanie budżetu, przygotowywanie projektów uchwał rady gminy, opracowywanie programów rozwoju w trybie określonym w przepisach o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, określanie sposobu wykonywania uchwał.

Wójt Gminy nadzoruje zadania realizowane przez przydzielone im referaty Urzędu Gminy i pośrednio podporządkowane gminne jednostki organizacyjne¹ oraz wydzielone stanowiska. W 2023 roku w skład kierownictwa Urzędu Gminy Czarny Bór wchodziło 4 członków: Wójt Gminy – Adam Górecki, Zastępca Wójta Gminy – Dorota Skibska, Sekretarz Gminy – Tomasz Gromala, Skarbnik Gminy – Paweł Twardowski. Wójt Gminy Czarny Bór – Adam Górecki pełni swoją funkcję od trzech kadencji. W wyborach w 2018 roku otrzymał poparcie na poziomie 74,23%. Do Rady Gminy komitet wyborczy Wójta wprowadził 15 radnych.

W 2023 roku Wójt Gminy Czarny Bór wydał **119 zarządzeń** (rejestr zarządzeń dostępny jest na Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Gminy Czarny Bór: <https://bip.czarny-bor.pl/dokumenty/5327>).

1.2. RADA GMINY

Rada Gminy pełni rolę organu stanowiącego i kontrolnego na terenie Gminy Czarny Bór. W ramach swoich kompetencji podejmuje ona uchwały o charakterze prawnym, w tym przepisy gminne, budżet gminy, uchwały o wyborze członków organów gminy. Do właściwości rady należą wszystkie sprawy będące w zakresie działania gminy, o ile ustawy nie stanowią inaczej. Organizację wewnętrzną oraz tryb pracy rady i jej organów określa statut gminy.

Skład Rady Gminy Czarny Bór kadencji 2018-2023:

1. Marzena Łatka - Przewodnicząca Rady Gminy
2. Krystyna Stawiarska - Wiceprzewodnicząca Rady Gminy
3. Katarzyna Ladenberger - Radna Gminy
4. Stanisław Pogwizd - Radny Gminy
5. Stanisław Stąpor - Radny Gminy
6. Andrzej Florian - Radny Gminy
7. Monika Romanik - Radna Gminy
8. Wiesława Wilk - Radna Gminy
9. Tomasz Kosek - Radny Gminy
10. Barbara Osiadły - Radna Gminy
11. Mariusz Truszczyński - Radny Gminy
12. Artur Mazurek - Radny Gminy
13. Waldemar Poręba - Radny Gminy
14. Krzysztof Kaczanowski - Radny Gminy
15. Dorota Kaziuk - Radna Gminy

W 2023 roku Rada Gminy Czarny Bór obradowała na 15 sesjach i podjęła 77 uchwały. Przy Radzie Gminy funkcjonowało 6 komisji: Komisja Rewizyjna, Komisja Skarg, Wniosków i Petycji, Komisja Budżetu, Strategii Rozwoju i Promocji Gminy, Komisja Oświaty, Kultury, Sportu i Zdrowia, Komisja Spraw Społecznych, Rolnictwa i Ochrony Środowiska.

1.3. DOKUMENTY STRATEGICZNE I PROGRAMOWE

W 2023 roku na terenie Gminy Czarny Bór obowiązywały następujące dokumenty strategiczne i programowe:

¹ Biblioteka + Centrum Kultury w Czarnym Borze, Gminny Zespół Szkolno-Przedszkolny w Czarnym Borze, Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnym Borze.

Tabela 2. Dokumenty strategiczne i programowe obowiązujące na terenie Gminy Czarny Bór w 2023 roku.

OBSZAR	STRATEGIE, POLITYKI, PLANY, PROGRAMY	
	Nazwa dokumentu	Uchwała przyjmująca
DOKUMENTY STRATEGICZNE	Strategia rozwoju gminy Czarny Bór na lata 2020-2027	Uchwała Nr XXIX/147/2020 Rady Gminy Czarny Bór z dnia 29 września 2020 r.
OCHRONA ŚRODOWISKA	Plan gospodarki niskoemisyjnej na lata 2014-2020 z perspektywą do 2030 r. dla gminy Czarny Bór z uwzględnieniem zapisów części wspólnej Planu dla Aglomeracji Wałbrzyskiej	Uchwała Nr XI/60/2015 Rady Gminy Czarny Bór z dnia 24 września 2015 r.
	Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Czarny Bór na lata 2014-2032	Uchwała Nr XLVI/230/2014 Rady Gminy Czarny Bór z dnia 7 listopada 2014 r.
	Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie Gminy Czarny Bór w 2023 roku	Uchwała Nr LXVI/346/2023 Rady Gminy Czarny Bór z dnia 28 lutego 2023 r.
KULTURA	Gminna Ewidencja Zabytków	Zarządzenie Wójta Gminy Czarny Bór 74/2018 z dnia 7 czerwca 2018 r.
OCHRONA ZDROWIA	Gminny Program Przeciwdziałania Alkoholizmowi i Narkomanii na terenie Gminy Czarny Bór na 2023 rok	Uchwała Nr LXII/324/2022 Rady Gminy Czarny Bór z dnia 20 grudnia 2022 r.
POMOC SPOŁECZNA	Gminny program wspierania rodziny w Gminie Czarny Bór na lata 2022-2024	Uchwała Nr XLVIII/244/2021 Rady Gminy Czarny Bór z dnia 21 grudnia 2021 r.
	Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy w rodzinie w Gminie Czarny Bór na lata 2023-2026	Uchwała Nr LXII/321/2022 Rady Gminy Czarny Bór z dnia 20 grudnia 2022 r.
	Wieloletni program osłonowy Gminy Czarny Bór w zakresie dożywiania dzieci i młodzieży na lata 2019-2023	Uchwała Nr VI/33/2019 Rady Gminy Czarny Bór z dnia 21 lutego 2019 r.
	Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czarny Bór na lata 2019-2029	Uchwała Nr X/51/2019 Rady Gminy Czarny Bór z dnia 30 maja 2019 r.
WSPÓŁPRACA WEWNĘTRZNA I ZEWNĘTRZNA	Program Współpracy Gminy Czarny Bór z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2023	Uchwała Nr LXI/314/2022 Rady Gminy Czarny Bór z dnia 29 listopada 2022 r.
	Strategia Rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej z perspektywą do 2030 r.	Uchwała Nr LI/263/2018 Rady Gminy Czarny Bór z dnia 30 sierpnia 2018 r.
	Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego południowej i zachodniej części Dolnego Śląska, zwanej „Strategia Rozwoju Sudety 2030”	Uchwała Nr III/12/2018 Rady Gminy Czarny Bór z dnia 20 grudnia 2018 r.
GOSPODARKA FINANSOWA	Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Czarny Bór	Uchwała Nr XIX/100/2019 Rady Gminy Czarny Bór z dnia 19 grudnia 2019 r.

2. GOSPODARKA FINANSOWA

2.1. WYKONANIE BUDŻETU

Budżet Gminy Czarny Bór w 2023 roku przyjęty został Uchwałą Nr LXII/328/2022 Rady Gminy Czarny Bór z dnia 20 grudnia 2022 roku. W ciągu roku plan budżetu uległ zmianom, tak po stronie dochodów jak i wydatków jak również przychodów i rozchodów. W 2023 roku dokonano łącznie 28 zmian budżetu, z czego 13 uchwałami Rady Gminy Czarny Bór i 15 zarządzeniami Wójta Czarny Bór. W wyniku wprowadzonych zmian w ciągu roku:

→ plan dochodów	wzrósł o	3 741 092,61 zł	do kwoty	38 441 092,61 zł;
→ plan wydatków	zmałał o	4 688 923,04 zł	do kwoty	54 011 076,96 zł;
→ plan przychodów	zmałał o	8 680 015,65 zł	do kwoty	16 319 984,35 zł;
→ plan rozchodów	zmałał o	250 000,00 zł	do kwoty	750 000,00 zł.

Na dzień 31 grudnia 2023 roku budżet Gminy Czarny Bór zamknął się planowanym deficytem budżetowym w kwocie 15 569 984,35 zł stanowiącym różnicę między planem dochodów a planem wydatków. W niniejszym sprawozdaniu wykonanie odnosi się do planowanych wartości na dzień 31 grudnia 2023 roku. Skorygowanie pierwotnie ustalonych wielkości budżetowych było wynikiem m.in. zaktualizowania przez Ministerstwo Finansów kwoty subwencji ogólnej dla gminy, a także: uzyskania dodatkowych środków w formie dotacji celowych z budżetu państwa na zadania z zakresu pomocy społecznej i pomocy rodzinie, zadań z zakresu pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów, wspierania osób zagrożonych wykluczeniem społecznym jak również zwrotu podatku akcyzowego dla producentów rolnych. Ponadto w trakcie roku budżetowego wprowadzono środki jakie gmina uzyskała jako uzupełnienie dochodów gminy. Zmiany do planu budżetu wprowadzono także na skutek otrzymania środków z Funduszu Pomocy, w związku z konfliktem zbrojnym na terenie Ukrainy, jak również środków z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19. Stopień realizacji dochodów własnych w trakcie roku budżetowego miał także wpływ na dokonane w trakcie roku korekty wartości pierwotnego planu.

Syntetyczne zestawienie wartości dochodów, wydatków, wyniku budżetu oraz przychodów i rozchodów wg planu na koniec 2023 roku, oraz ich wykonanie za 2023 rok roku ujęto w poniższej tabeli.

Tabela 3. Podstawowe dane budżetowe Gminy Czarny Bór za 2023 rok.

Wyszczególnienie	Plan na 1.01.2023 r.	Plan po zmianach na 31.12.2023 r.	Wykonanie za 2023 rok	Realizacja planu po zmianach (w %)
Dochody	34 700 000,00	38 441 092,61	38 003 629,76	98,86%
Wydatki	58 700 000,00	54 011 076,96	50 366 169,74	93,25%
Wynik	-24 000 000,00	-15 569 984,35	-12 362 539,98	-

Źródło: Sprawozdanie z wykonania budżetu gminy Czarny Bór za 2023 rok, Załącznik Nr 1 do Zarządzenia Nr 36/2024 Wójta Gminy Czarny Bór z dnia 29.03.2024 r.

Dochody

Wykonanie planu dochodów budżetu gminy w 2023 roku wyniosło 38 003 629,76 zł, a ich realizacja stanowiła 98,86% planu wynoszącego 38 441 092,61 zł. Realizację planu dochodów w 2023 roku z podziałem na rodzaje dochodów i ich udział w dochodach ogółem przedstawiają tabele poniżej.

Tabela 4. Realizacja planu dochodów w 2023 roku w Gminie Czarny Bór.

Wyszczególnienie	Plan na 1.01.2023 r.	Plan po zmianach na 31.12.2023 r.	Wykonanie za 2023 rok	Realizacja planu po zmianach (w %)	Udział (w %)
Dochody bieżące	23 112 110,00	26 300 153,31	26 008 559,38	98,89%	68,44%
Dochody majątkowe	11 587 890,00	12 140 939,30	11 995 070,38	98,80%	31,56%
DOCHODY OGÓŁEM	34 700 000,00	38 441 092,61	38 003 629,76	98,86%	100,00%

Źródło: Sprawozdanie z wykonania budżetu gminy Czarny Bór za 2023 rok, Załącznik Nr 1 do Zarządzenia Nr 36/2024 Wójta Gminy Czarny Bór z dnia 29.03.2024 r.

Tabela 5. Realizacja dochodów w 2023 roku w Gminie Czarny Bór według działów klasyfikacji budżetowej.

Dział	Wyszczególnienie	Wykonanie za 2023 rok	Realizacja planu po zmianach (w %)	Udział (w %)
756	Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	10 435 746,12	99,06%	27,46%
758	Różne rozliczenia	8 897 539,68	99,98%	23,41%
700	Gospodarka mieszkaniowa	7 697 071,22	98,22%	20,25%
855	Rodzina	3 425 102,11	100,04%	9,01%
926	Kultura fizyczna	2 214 634,96	100,00%	5,83%
600	Transport i łączność	2 005 086,15	99,88%	5,28%
900	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	1 451 848,97	91,26%	3,82%
801	Oświata i wychowanie	621 794,39	98,61%	1,64%
852	Pomoc społeczna	458 476,76	98,22%	1,21%
400	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	252 760,00	91,58%	0,67%
010	Rolnictwo i łowiectwo	247 282,48	100,00%	0,65%
750	Administracja publiczna	78 487,90	107,88%	0,21%
751	Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	55 904,00	100,00%	0,15%
921	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	55 473,47	100,39%	0,15%
853	Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	54 136,87	100,00%	0,14%
630	Turystyka	26 570,00	100,00%	0,07%
854	Edukacyjna opieka wychowawcza	14 741,98	40,95%	0,04%
710	Działalność usługowa	9 712,20	91,91%	0,03%
752	Obrona narodowa	700,00	100,00%	< 0,01%
851	Ochrona zdrowia	560,50	100,00%	< 0,01%
DOCHODY OGÓŁEM		38 003 629,76	98,86%	100,00%

Źródło: Sprawozdanie z wykonania budżetu gminy Czarny Bór za 2023 rok, Załącznik Nr 1 do Zarządzenia Nr 36/2024 Wójta Gminy Czarny Bór z dnia 29.03.2024 r.

W **strukturze dochodów** znaczący udział (68,44%) odgrywają dochody bieżące, które w 2023 roku zostały wykonane na poziomie 26 008 559,38 zł, tj. w 98,89% w stosunku do planu wynoszącego 26 300 153,31 zł. Dochody majątkowe w 2023 roku przy wykonaniu na poziomie 98,80%, stanowiły 31,56% ogólnej kwoty dochodów. Największy udział w wykonaniu dochodów ogółem w 2023 r. miały dochody zrealizowane w działach: Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem (wykonanie wyniosło 99,06%), Różne rozliczenia (wykonanie wyniosło 99,98%), Gospodarka mieszkaniowa (wykonanie wyniosło 98,22 %).

Stopień realizacji podstawowych źródeł dochodów budżetu Gminy Czarny Bór na koniec 2023 roku przedstawia poniższa tabela.

Tabela 6. Podstawowe źródła dochodów budżetu Gminy Czarny Bór w 2023 roku.

Lp.	Wyszczególnienie	Plan na 2023 rok	Wykonanie za 2023 rok	Wykonanie w %	Udział % w dochodach ogółem
1.	dochody własne	26 473 375,25	26 077 927,96	98,51	68,62 %
2.	subwencja ogólna	8 852 551,70	8 852 551,70	100,00	23,29 %
3.	dotacje celowe z budżetu państwa	3 115 165,66	3 073 150,10	98,65	8,09 %
RAZEM:		38 441 092,61	38 003 629,76	98,86	100,00%

Źródło: Sprawozdanie z wykonania budżetu gminy Czarny Bór za 2023 rok, Załącznik Nr 1 do Zarządzenia Nr 36/2024 Wójta Gminy Czarny Bór z dnia 29.03.2024 r.

Najistotniejsze **źródło dochodów budżetu** Gminy Czarny Bór w 2023 roku stanowiły dochody własne, których udział na koniec 2023 roku w wykonaniu dochodów ogółem wyniósł 68,62%. Kolejnym co do wielkości udziału źródłem dochodów budżetowych była subwencja ogólna z udziałem 23,29%. Dotacje celowe z budżetu państwa w 2023 roku stanowiły 8,09%.

Tabela 7. Wykonanie dochodów własnych Gminy Czarny Bór w 2023 roku według źródeł.

Lp.	Źródło dochodów własnych	Plan po zmianach na 2023 r.	Wykonanie za 2023 rok	Wykonanie w %
1.	Udział w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa	4 353 020,00	4 353 020,00	100,0 %
2.	Wpływy z podatków	4 707 015,00	4 709 122,77	101,4 %
3.	Wpływy z opłat	3 401 314,60	3 171 017,40	93,23 %
4.	Wpływy z majątku	1 020 900,00	881 518,67	86,4 %
5.	5,0% dochodów uzyskiwanych na rzecz budżetu państwa	10 002,85	17 481,40	174,8 %
6.	wpływy z kar pieniężnych i grzywien	156 673,63	156 673,63	100,0 %
7.	wpływy z odsetek	174 268,01	177 246,08	101,7 %
8.	dotacje od innych jednostek samorządu terytorialnego	12 077,00	10 917,30	90,4 %
9.	pozostałe dochody	12 638 104,16	12 600 930,71	99,7 %
OGÓŁEM DOCHODY WŁASNE		26 473 375,25	26 077 927,96	98,5 %

Źródło: Sprawozdanie z wykonania budżetu gminy Czarny Bór za 2023 rok, Załącznik Nr 1 do Zarządzenia Nr 36/2024 Wójta Gminy Czarny Bór z dnia 29.03.2024 r.

Największy **poziom dotacji i dochodów celowych** Gmina w 2023 roku uzyskała na realizację zadań w obszarze:

- Rodzina 2 097 108,96 zł;
- Pomoc społeczna 368 324,39 zł;
- Oświata i wychowanie 278 592,49 zł;
- Transport i łączność 275 409,99 zł.

Dochody z subwencji w 2023 roku zostały zaplanowane na poziomie 8 852 551,70 zł, natomiast zrealizowane w kwocie 8 852 551,70 zł, co stanowi 100,00% realizacji planu, przy czym:

- dochody z subwencji oświatowej wyniosły 5 985 940,00 zł;
- dochody stanowiące uzupełnienie subwencji ogólnej 1 966 713,70 zł;
- dochody z subwencji wyrównawczej 874 659,00 zł;
- dochody z subwencji równoważącej 25 239,00 zł.

Należności

Należności z tytułu dochodów budżetowych ogółem gminy Czarny Bór na koniec 2023 roku wyniosły 2 442 937,84 zł, z czego: należności wymagalne opiewały na kwotę: 2 015 441,30 zł. Zestawienie należności wymagalnych z tytułu poszczególnych rodzajów należności budżetowych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 8. Należności wymagalne Gminy Czarny Bór na dzień 31.12.2023 roku.

Wyszczególnienie	§	Kwota	Udział %
-podatek od nieruchomości	0310	236 521,85	11,74
-podatek rolny	0320	7 196,56	0,36
-podatek leśny	0330	58,20	<0,01
-podatek od środków transportowych	0340	102 105,87	5,07
-podatek opłacany w formie karty podatkowej	0350	3 601,00	0,18
-opłata za gospodarowanie odpadami	0490	115 919,19	5,75
-pozostałe opłaty (planistyczna, adiacencka)	0490	9,57	<0,01

Wyszczególnienie	§	Kwota	Udział %
-podatek od czynności cywilno-prawnych	0500	729,76	0,04
-opłata roczna za użytkowanie wieczyste	0550	1 374,43	0,07
-pozostałe opłaty (pobyt w przedszkolu i wyżywienie)	0660, 0670	3 198,45	0,16
-dochody z majątku gminy (czynsz dzierżawny, najem lokali)	0750	440 508,25	21,86
-dochody z tytułu sprzedaży mienia gminy	0770, 0870	26 971,55	1,34
-dochody ze świadczenia usług (sprzedaż wody, odbiór ścieków, pozostałe)	0830	227 384,47	11,28
-należne gminie wpływy z tytułu funduszu alimentacyjnego	2360	823 771,44	40,87
-wpływy z kar i odszkodowań wynikających z umów	0950	0,00	<0,01
-pozostałe	0360, 0970, 0760, 6299	26 090,71	1,29
NALEŻNOŚCI WYMAGALNE OGÓŁEM:		2 015 441,30	100,00

Źródło: Sprawozdanie z wykonania budżetu gminy Czarny Bór za 2023 rok, Załącznik Nr 1 do Zarządzenia Nr 36/2024 Wójta Gminy Czarny Bór z dnia 29.03.2024 r.

Najistotniejszą pozycją należności są wpływy z tytułu funduszu alimentacyjnego (40,87%). Na ściągłość tych zaległości samorząd gminy nie ma niestety bezpośredniego wpływu. Na dzień 31.12.2023 r. wobec dłużników alimentacyjnych prowadzone przez komorników sądowych było 63 postępowania egzekucyjne: 55 dotyczących funduszu alimentacyjnego i 8 dotyczących zaliczki alimentacyjnej. W 2023 r. zakończono 1 postępowanie egzekucyjne w związku ze spłatą przez dłużnika całości zadłużenia alimentacyjnego. Ponadto wszczęto 1 nowe postępowanie.

Zobowiązania

Na dzień 31.12.2023 r. zobowiązania bieżące (krótkoterminowe) gminy opiewały na łączną 857 953,92 zł. Na powyższą kwotę zobowiązań składają się zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz zobowiązania z tytułu dodatkowego wynagrodzenia rocznego wraz z pochodnymi składkami na ubezpieczenia społeczne. Wymagalne zobowiązania bieżące (krótkoterminowe) nie wystąpiły. Łączne zobowiązania długoterminowe Gminy, z tytułu zaciągniętych kredytów na koniec grudnia 2023 r. wyniosły 8 000 000,00 zł. Na koniec grudnia 2023 r. nie wystąpiły wymagalne zobowiązania długoterminowe. Szczegółowe zestawienie zaciągniętych kredytów zawiera poniższa tabela.

Tabela 9. Zobowiązania długoterminowe Gminy Czarny Bór na koniec 2023 roku.

Lp.	Rodzaj kredytu	Bank udzielający	Rok zaciągnięcia	Planowany termin spłaty	Kwota kredytu/pożyczki zgodnie z Umową	Pozostała do spłaty kwota na dzień 31.12.2023 r.
1.	Kredyt długoterminowy przeznaczony na sfinansowanie planowanego deficytu budżetu w 2023 roku - powstałego w wyniku konieczności sfinansowania wkładu własnego do projektu dofinansowanego ze środków UE pod nazwą: Budowa strefy aktywności gospodarczej w Czarnym Borze	Bank Spółdzielczy w Kamiennej Górze	2023	31.07.2026	5 000 000,00	5 000 000,00
2.	Kredyt długoterminowy przeznaczony na sfinansowanie planowanego deficytu budżetu w 2023 roku	Bank Spółdzielczy w Kamiennej Górze	2023	31.12.2026	3 000 000,00	3 000 000,00
OGÓŁEM:					8 000 000,00	8 000 000,00

Źródło: Sprawozdanie z wykonania budżetu gminy Czarny Bór za 2023 rok, Załącznik Nr 1 do Zarządzenia Nr 36/2024 Wójta Gminy Czarny Bór z dnia 29.03.2024 r.

Przychody i rozchody

Pierwotnie planowane kwoty przychodów na 2023 rok w kwocie 25 000 000,00 zł obejmowały: przychody z kredytów i pożyczek w wysokości 15 244 000,00 zł oraz środki z lat ubiegłych, pozostające na rachunku budżetu na koniec 2022 roku i wynikające ze szczególnych zasad rozliczenia tychże środków (m.in. środki Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych, środki z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19) w wysokości 9.756.000,00 zł. W ciągu 2023 roku wprowadzono odpowiednie korekty polegające na zwiększeniu i zmniejszeniu poszczególnych kategorii przychodów budżetu gminy. Zestawienie zmian wprowadzonych do planu przychodów budżetu gminy w 2023 roku przedstawia poniższa tabela.

Tabela 10. Przychody budżetu Gminy Czarny Bór wg stanu na dzień 31.12.2023 r.

Lp.	Wyszczególnienie:	Plan przychodów po zmianach	Wykonanie przychodów za 2023 rok
1.	Kredyty i pożyczki	8 000 000,00	8 000 000,00
2.	Środki pieniężne na rachunku budżetu wynikające ze szczególnych zasad ich rozliczenia (§905)	6 119 984,35	12 655 911,51
3.	Wolne środki, o których mowa w art. 217 ust. 2 pkt 6 ustawy o fp (§950)	0,00	0,00
4.	Nadwyżka z lat ubiegłych (§957)	2 200 000,00	2 398 063,44
PRZYCHODY OGÓŁEM		16 319 984,35	23 053 974,95

Źródło: Sprawozdanie z wykonania budżetu gminy Czarny Bór za 2023 rok, Załącznik Nr 1 do Zarządzenia Nr 36/2024 Wójta Gminy Czarny Bór z dnia 29.03.2024 r.

Rozchody budżetu Gminy w 2023 roku zrealizowano w pełnej kwocie jaką planowano tj. 750 000,00 zł. Kwota ta obejmuje spłaty zaciągniętych w latach ubiegłych kredytów długoterminowych.

Tabela 11. Rozchody budżetu Gminy Czarny Bór wg stanu na dzień 31.12.2023 r.

Lp.	Wyszczególnienie:	Plan rozchodów po zmianach	Wykonanie rozchodów za 2023 rok
1.	spłaty kredytów i pożyczek, w tym:	750 000,00	750 000,00
	kredyt długoterminowy zaciągnięty w BS w Kamiennej Górze z 2019 roku, zaciągnięty na pokrycie planowanego deficytu budżetu w 2019 roku	750 000,00	750 000,00
OGÓŁEM:		750 000,00	750 000,00

Źródło: Sprawozdanie z wykonania budżetu gminy Czarny Bór za 2023 rok, Załącznik Nr 1 do Zarządzenia Nr 36/2024 Wójta Gminy Czarny Bór z dnia 29.03.2024 r.

Wydatki

Wydatki budżetu Gminy w 2023 roku wyniosły 50 366 169,74 zł, a ich realizacja wyniosła 93,25% planu wynoszącego 54 011 076,96 zł. Realizację planu wydatków w 2023 roku przedstawiają tabele poniżej.

Tabela 12. Realizacja planu wydatków w Gminie Czarny Bór w 2023 roku.

Wyszczególnienie	Plan na 1.01.2023 r.	Plan po zmianach na 31.12.2023 r.	Wykonanie za 2023 rok	Wykonanie w %	Udział w %
Wydatki bieżące	21 500 000,00	23 781 651,52	22 158 496,80	93,17%	43,99%
Wydatki majątkowe	37 200 000,00	30 229 425,44	28 207 672,94	93,31%	56,01%
WYDATKI OGÓŁEM	58 700 000,00	54 011 076,96	50 366 169,74	93,25%	100,00%

Źródło: Sprawozdanie z wykonania budżetu gminy Czarny Bór za 2023 rok, Załącznik Nr 1 do Zarządzenia Nr 36/2024 Wójta Gminy Czarny Bór z dnia 29.03.2024 r..

Na koniec 2023 r. wydatki bieżące stanowiły 43,99% łącznej kwoty wydatków budżetu gminy, natomiast wydatki majątkowe - 56,01%. Należy w tym miejscu mieć jednocześnie na uwadze stopień realizacji planowanych wydatków majątkowych na poziomie odpowiednio: 93,18% i 93,31%. Tak istotny udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem spowodowany był realizacją dużych zadań inwestycyjnych, na które uzyskano dofinansowanie ze środków zewnętrznych. Ponadto w 2023 roku uzyskano promesy na dofinansowanie kolejnych zadań inwestycyjnych z Rządowego Funduszu Polski Ład: Programu Inwestycji Strategicznych. Część wydatków i należnych gminie kwot dofinansowania z ww. Funduszu zrealizowano także w 2023 roku.

Na wysokość wydatków bieżących miała także wpływ sytuacja związana z konfliktem zbrojnym na terenie Ukrainy. Gmina otrzymała środki z Funduszu Pomocy na realizację zadań związanych z pomocą obywatelom Ukrainy. Koniec 2022 roku przyniósł kolejne zmiany w przepisach, polegające na nałożeniu na gminy realizacji zadania związanego z dokonywaniem zakupu preferencyjnego węgla oraz jego dystrybucji wśród mieszkańców gmin. Zadanie to było kontynuowane w 2023 roku, tak więc również znalazło swoje odzwierciedlenie w budżecie gminy, zarówno po stronie dochodów jak i wydatków budżetowych.

Wykonanie wydatków ogółem na koniec 2023 roku w podziale na działy klasyfikacji budżetowej, z punktu widzenia ich udziału w łącznej kwocie wydatków przedstawia poniższa tabela:

Tabela 13. Realizacja wydatków ogółem w Gminie Czarny Bór w 2023 roku według działów klasyfikacji budżetowej.

Dział	Wyszczególnienie	Wykonanie za 2023 rok	Stopień realizacji	Udział
700	Gospodarka mieszkaniowa	14 526 086,81	99,51%	28,84%
801	Oświata i wychowanie	8 017 440,57	98,85%	15,92%
600	Transport i łączność	7 006 312,78	93,63%	13,91%
855	Rodzina	5 219 337,87	96,63%	10,36%
750	Administracja publiczna	4 238 516,67	87,66%	8,42%
926	Kultura fizyczna	3 740 453,00	90,25%	7,43%
900	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	2 475 545,30	80,06%	4,92%
921	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	2 271 221,05	78,66%	4,51%
852	Pomoc społeczna	1 468 435,60	87,19%	2,92%
853	Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	278 090,45	100,00%	0,55%
400	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	252 190,94	90,72%	0,50%
010	Rolnictwo i łowiectwo	244 757,45	99,69%	0,49%
851	Ochrona zdrowia	140 473,77	77,17%	0,28%
754	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	130 520,11	93,23%	0,26%
710	Działalność usługowa	106 449,40	70,97%	0,21%
630	Turystyka	76 572,18	86,14%	0,15%
751	Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	55 904,00	100,00%	0,11%
757	Obsługa długu publicznego	46 416,32	77,36%	0,09%
020	Leśnictwo	36 184,00	94,76%	0,07%
854	Edukacyjna opieka wychowawcza	32 227,47	54,81%	0,06%
758	Różne rozliczenia	2 334,00	1,17%	< 0,01%
752	Obrona narodowa	700,00	100,00%	< 0,01%
WYDATKI OGÓŁEM		50 366 169,74	93,25%	100,00%

Źródło: Sprawozdanie z wykonania budżetu gminy Czarny Bór za 2023 rok, Załącznik Nr 1 do Zarządzenia Nr 36/2024 Wójta Gminy Czarny Bór z dnia 29.03.2024 r.

Najistotniejszą pozycję **wydatków budżetowych** z udziałem 28,84% stanowią wydatki w dziale **Gospodarka mieszkaniowa**. Sytuacja taka wystąpiła z uwagi na umiejscowienie w tym dziale istotnej kwoty wydatków majątkowych związanych z realizacją dużego zadania inwestycyjnego pod nazwą: Budowa strefy aktywności gospodarczej w Czarnym Borze. **Wydatki na zadania oświatowe** w 2023 roku, pod względem wielkości znalazły się na drugim miejscu, pod względem udziału w ogólnych wydatkach budżetu gminy. Udział tychże

wydatków w łącznej kwocie stanowi 15,92%. Kolejną co do wielkości pozycją są wydatki w dziale **Transport i łączność** z udziałem 13,91%, na które składają się w szczególności wydatki majątkowe związane z realizacją zadań inwestycyjnych na infrastrukturze drogowej, na które m.in. uzyskano dofinansowanie ze środków zewnętrznych.

Wydatki bieżące zostały wykonane na poziomie 22 158 496,80 zł, tj. w 93,17% w stosunku do planu po zmianach wynoszącego 23 781 651,52 zł.

Wydatki majątkowe Gminy Czarny Bór w 2023 roku zostały wykonane na poziomie 28 206 672,94 zł, tj. w 93,31% w stosunku do planu po zmianach wynoszącego 30 228 425,44 zł. Wartość zrealizowanych w 2023 roku wydatków majątkowych według działów przedstawia tabela poniżej.

Tabela 14. Realizacja planu wydatków majątkowych w Gminie Czarny Bór w 2023 roku wg działów klasyfikacji budżetowej.

Dział	Wyszczególnienie	Plan pierwotny (w zł)	Plan po zmianach (w zł)	Wykonanie (w zł)	Realizacja planu po zmianach (w %)	Udział (w %)
700	Gospodarka mieszkaniowa	15 509 000,00	14 040 734,00	14 022 877,46	99,87%	49,71%
600	Transport i łączność	8 970 892,00	6 355 057,24	5 969 585,65	93,93%	21,16%
926	Kultura fizyczna	1 912 007,00	3 666 559,68	3 366 766,05	91,82%	11,94%
855	Rodzina	4 120 000,00	3 237 089,73	3 089 890,66	95,45%	10,95%
921	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	2 880 640,00	1 912 699,14	1 320 980,15	69,06%	4,68%
900	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	2 697 461,00	604 961,00	178 763,83	29,55%	0,63%
852	Pomoc społeczna	50 000,00	127 398,00	123 254,19	96,75%	0,44%
630	Turystyka	50 000,00	86 896,00	76 216,95	87,71%	0,27%
750	Administracja publiczna	1 010 000,00	175 930,65	39 114,00	22,23%	0,14%
754	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	0,00	21 100,00	19 224,00	91,11%	0,07%
400	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	0,00	1 000,00	1 000,00	100,00	0,00%
Razem wydatki majątkowe		37 200 000,00	30 229 425,44	28 207 672,94	93,31%	100,00%

Źródło: Sprawozdanie z wykonania budżetu gminy Czarny Bór za 2023 rok, Załącznik Nr 1 do Zarządzenia Nr 36/2024 Wójta Gminy Czarny Bór z dnia 29.03.2024 r.

Jak wynika z powyższej tabeli wśród wydatków majątkowych dokonanych w 2023 r. dominowały wydatki w dziale: Gospodarka mieszkaniowa z udziałem na poziomie 49,71% i Transport i łączność z udziałem na poziomie 21,16%. Szczegółowy wykaz zadań inwestycyjnych oraz wysokość poniesionych nakładów finansowych na ich realizację w 2023 roku przedstawia poniższa tabela. W tabeli odniesiono się do zadań inwestycyjnych, które gmina prowadziła jak i zakończyła na dzień 31.12.2023 r. określając ich etap realizacji oraz zaangażowanie środków zewnętrznych w wykonaniu wydatków za 2023 rok (w szczególności środki Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 /FPC-19/, w tym Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych /RFIL/).

Tabela 15. Realizacja planu zadań inwestycyjnych w 2023 roku w Gminie Czarny Bór.

Dział	Rozdział	Wyszczególnienie	Plan po zmianach na 2023 r.	Wykonanie za 2023 rok	Stopień realizacji w %	Etap realizacji na dzień sprawozdawczy	Zaangażowanie środków zewnętrznych
400	40095	OBJĘCIE UDZIAŁÓW W SPÓŁDZIELNI ENERGETYCZNEJ "SUDECKA ENERGIA" Z SIEDZIBĄ W CZADROWIE	1 000,00	1 000,00	100,00	Zadanie zakończone	-

Dział	Rozdział	Wyszczególnienie	Plan po zmianach na 2023 r.	Wykonanie za 2023 rok	Stopień realizacji w %	Etap realizacji na dzień sprawozdawczy	Zaangażowanie środków zewnętrznych
600	60013	BUDOWA CIĄGU PIESZOROWEROWEGO, INTEGRACJA Z SYSTEMEM TRANSPORTU ZBIOROWEGO	92 453,09	29 520,00	31,93	Zadanie w trakcie opracowania dokumentacji	FPC-19 / RFIL 0,00 zł
600	60016	MODERNIZACJA I PRZEBUDOWA DRÓG GMINNYCH - ZADANIE REALIZOWANE W MIEJSCOWOŚCIACH W KTÓRYCH FUNKCJONOWAŁY ZLIKWIDOWANE PAŃSTWOWE GOSPODARSTWA ROLNE	112 247,65	112 247,65	100,00	Zadanie zakończone	FPC-19 / RFIL 112 247,65 zł
600	60016	PRZEBUDOWA (MODERNIZACJA) INFRASTRUKTURY DROGOWEJ W GMINIE CZARNY BÓR PRZY ULICY SKALNIKÓW ORAZ GŁÓWNEJ	1 647 000,00	1 337 136,50	81,19	Zadanie w trakcie realizacji robót budowlanych	RFPL: PIS 1 274 791,33 zł
600	60016	PRZEBUDOWA DROGI GMINNEJ - DZ. NR 492 W WITKOWIE	187 274,00	187 273,65	100,00	Zadanie zakończone	-
600	60016	PRZEBUDOWA DROGI GMINNEJ - DZ. NR 495 W WITKOWIE	269 500,00	269 491,35	100,00	Zadanie zakończone	-
600	60016	PRZEBUDOWA DROGI GMINNEJ NR 114780D - UL. LEŚNA W CZARNYM BORZE	1 035 000,00	1 034 849,10	99,99	Zadanie zakończone	Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg 608 732,46 zł
600	60016	PRZEBUDOWA DRÓG GMINNYCH	179 294,83	169 587,20	94,59	Zadanie w trakcie opracowania dokumentacji	-
600	60016	PRZEBUDOWA DRÓG GMINNYCH W RAMACH RFIL	2 512 287,67	2 512 287,67	100,00	Zadanie zakończone	FPC-19 / RFIL 2 512 287,67 zł
600	60016	PRZEBUDOWA UL. MALINOWEJ W CZARNYM BORZE	320 000,00	317 192,53	99,12	Zadanie zakończone	-
630	63003	ROZWÓJ INFRASTRUKTURY TURYSTYCZNEJ POPRZECZ UTWORZENIE WYPOŻYCZALNI	86 896,00	76 216,95	87,71	Zadanie w trakcie realizacji	UE - PROW 48 496,84

Dział	Rozdział	Wyszczególnienie	Plan po zmianach na 2023 r.	Wykonanie za 2023 rok	Stopień realizacji w %	Etap realizacji na dzień sprawozdawczy	Zaangażowanie środków zewnętrznych
		SPRZĘTU TURYSTYCZNEGO					
700	70007	BUDOWA MIESZKAŃ KOMUNALNYCH W CZARNYM BORZE	160 000,00	157 440,00	98,40	Zadanie w trakcie opracowania dokumentacji	-
700	70007	WYKONANIE INSTALACJI GAZOWEJ W KOMUNALNYCH LOKALACH MIESZKALNYCH	145 000,00	140 642,00	96,99	Zadanie w trakcie realizacji	-
700	70095	BUDOWA STREFY AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ W CZARNYM BORZE	13 330 000,00	13 319 152,35	99,92	Zadanie zakończone	UE - ZIT AW 7.121.734,20 zł
700	70095	ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENI PUBLICZNEJ PRZY OBIEKTACH EDUKACYJNYCH W GMINIE CZARNY BÓR	405 734,00	405 643,11	99,98	Zadanie zakończone	FPC-19 / RFIL 281 734,50 zł
750	75023	ROZBUDOWA BUDYNKU URZĘDU GMINY W CELU PODNIESIENIA POZIOMU BEZPIECZEŃSTWA OBSŁUGI KLIENTA I DOSTOSOWANIA OBIEKTU DO POTRZEB OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	150 346,65	13 530,00	9,00	Zadanie w trakcie opracowania dokumentacji	FPC-19 Środki z nagrody w konkursie Rosnąca Odporność 13.530,00 zł
750	75075	ZAKUP CHOINKI WOLNOSTOJĄCEJ	25 584,00	25 584,00	100,00	Zadanie zakończone	-
754	75404	DOFINANSOWANIE ZAKUPU RADIOWOZU POLICYJNEGO	20 000,00	18 204,00	91,02	Zadanie zakończone	-
754	75412	ZAKUP QUADA DLA OSP W CZARNYM BORZE - WKŁAD DO PROJEKTU DOFINANSOWANEGO Z FUNDUSZU SPRAWIEDLIWOŚCI	1 100,00	1 020,00	92,73	Zadanie zakończone	Fundusz Sprawiedliwości 98.979,00 zł
852	85220	UTWORZENIE MIESZKANIA CHRONIONEGO	127 398,00	123 254,19	96,74	Zadanie zakończone	Budżet państwa 82 398,00 zł
855	85516	BUDOWA ŻŁOBKA GMINNEGO W CZARNYM BORZE	3 237 089,73	3 089 890,66	95,45	Zadanie w trakcie realizacji robót budowlanych	FPC-19 2 422 089,73 KPO - 500.000 Budżet państwa 115.000,00

Dział	Rozdział	Wyszczególnienie	Plan po zmianach na 2023 r.	Wykonanie za 2023 rok	Stopień realizacji w %	Etap realizacji na dzień sprawozdawczy	Zaangażowanie środków zewnętrznych
							RFPŁ: PIS 0,00
900	90005	CIEPŁE MIESZKANIE	92 500,00	0,00	0,00	Zebrano wnioski, oczekiwanie na zakończenie robót przez beneficjentów	WFOŚiGW 0,00
900	90005	DOFINANSOWANIE KOSZTÓW WYMIANY ŹRÓDEŁ CIEPŁA DLA MIESZKAŃCÓW GMINY	100 000,00	82 600,00	82,60	Zadanie w trakcie realizacji	-
900	90005	DOTACJA NA WKŁAD WŁASNY DO PROJEKTU: „WYMIANA DOTYCHCZASOWYCH WYSOKOEMISYJNYCH ŹRÓDEŁ CIEPŁA...”	6 461,00	6 460,52	99,99	Zadanie zakończone	-
900	90015	BUDOWA ENERGOOSZCZĘDNEGO OŚWIETLENIA ULICZNEGO NA TERENIE GMINY CZARNY BÓR	376 000,00	70 703,31	18,80	Zadanie w trakcie realizacji robót budowlanych	RFPŁ: PIS 0,00
900	90095	ZAKUP SPRZĘTU DO REALIZACJI ZADAŃ KOMUNALNYCH NA TERENIE GMINY	30 000,00	19 000,00	0,00	Zadanie zakończone	-
921	92109	BUDOWA ŚWIETLICY WIEJSKIEJ W BORÓWNIE	1 573 590,00	1 201 178,15	76,33	Zadanie w trakcie realizacji robót budowlanych	RFPŁ: PIS 0,00
921	92109	ZAGOSPODAROWANIE MIEJSC UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ W JACZKOWIE (FSS JACZKÓW)	37 079,69	27 921,00	75,30	Zadanie zakończone	FSS Jaczków: 27 921,00
921	92120	UDOSTĘPNIENIE TURYSTYCZNE RUIN ZAMKU LUBNO W CZARNYM BORZE	272 029,45	61 992,00	22,79	Zadanie w trakcie opracowania dokumentacji	FPC-19 / RFIL 61 992 zł
921	92195	BUDOWA POMNIKA PAMIĘCI	30 000,00	29 889,00	99,63	Zadanie zakończone	-
926	92601	ROZBUDOWA INFRASTRUKTURY SPORTOWO-REKREACYJNEJ W CZARNYM BORZE	3 300 000,00	3 071 300,48	93,07	Zadanie w trakcie realizacji	RFPŁ: PIS 2 180 274,28
926	92601	ROZBUDOWA OBIEKTÓW REKREACYJNYCH I SPORTOWYCH WRAZ Z ZAPLECZEM	77 893,68	47 785,77	61,35	Zadanie w trakcie realizacji robót budowlanych	FPC-19 / RFIL 23 800,50 zł

Dział	Rozdział	Wyszczególnienie	Plan po zmianach na 2023 r.	Wykonanie za 2023 rok	Stopień realizacji w %	Etap realizacji na dzień sprawozdawczy	Zaangażowanie środków zewnętrznych
926	92601	ZAKUP RATRAKA	160 000,00	159 777,00	99,86	Zadanie zakończone	-
926	92695	DOPOSAŻENIE PLACU ZABAW W WITKOWIE	23 600,00	20 566,00	87,14	Zadanie zakończone	-
926	92695	UTWARDZENIE PLACU UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ (FSS BORÓWNO: 36.044,53)	36 045,00	0,00	0,00	Zadanie zawieszono, z uwagi na prowadzone prace przy budowie świetlicy	-
926	92695	ZAGOSPODAROWANIE MIEJSC UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ (FSS: GRZĘDY - 31.000,-)	47 800,00	47 790,00	99,98	Zadanie zakończone	FSS Grzędy: 31 000,00
926	92695	ZAGOSPODAROWANIE MIEJSC UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ W GRZĘDACH GÓRNYCH (FSS GRZĘDY GÓRNE: 21.220,30)	21 221,00	19 546,80	92,11	Zadanie zakończone	FSS Grzędy Górne 19 546,80
Razem wydatki inwestycyjne			30 229 425,44	28 207 672,94	93,31	-	-

Źródło: Sprawozdanie z wykonania budżetu gminy Czarny Bór za 2023 rok, Załącznik Nr 1 do Zarządzenia Nr 36/2024 Wójta Gminy Czarny Bór z dnia 29.03.2024 r.

Gmina Czarny Bór w 2023 roku poniosła nakłady na realizację 35 z 44 planowanych zadań inwestycyjnych. 7 zadań na które nie poniesiono nakładów planowane jest do realizacji w szczególności po uzyskaniu dofinansowania ich środkami ze źródeł zewnętrznych lub ich realizację odsunięto w czasie na kolejne lata budżetowe. Spośród 35 zadań inwestycyjnych do końca ubiegłego roku udało się zakończyć 21 z nich. Zakończenie ich faktycznej realizacji w 2023 roku, wiąże się jednak z procedurą końcowego rozliczenia, w wyniku której gmina otrzyma dopiero część dofinansowania w formie refundacji poniesionych wydatków. Taka sytuacja ma miejsce np. w przypadku największego wartościowo zadania zrealizowanego w 2023 roku pod nazwą: **Budowa strefy aktywności gospodarczej w Czarnym Borze**.

Wynik budżetu

Pierwotnie planowany w Uchwale Budżetowej na 2023 rok wynik budżetu opiewał na kwotę -24 000 000 zł i stanowił deficyt budżetowy. Po dokonaniu zmian w budżecie na koniec 2023 roku planowany deficyt budżetu opiewał na kwotę 15 569 984,35 zł. W skutek ostatecznie zrealizowanych dochodów i wydatków budżetowych, budżet gminy **na koniec 2023 r. zamknął się deficytem w kwocie 12 362 539,98 zł.**

Podsumowanie

Dokonując analizy przedstawionych w sprawozdaniu danych, można uznać, że pomimo trudności jakie w ostatnich latach związane były z szeroko pojętą sytuacją geopolityczną i gospodarczą na świecie, w tym konfliktem zbrojnym na terenie Ukrainy, rosnącymi cenami surowców i materiałów budowlanych, sytuację finansową Gminy można określić jako dobrą. Realizacja planowanych dochodów, wydatków ukształtowała się na zadowalającym poziomie.

Większość zadań inwestycyjnych planowanych na 2023 r. udało się zakończyć a zadania wieloletnie są na etapie realizacji i będą kontynuowane w kolejnych latach budżetowych. Ponadto udało się pozyskać środki

zewnętrzne, które w połączeniu z efektywnym zarządzaniem finansami gminy zapewniają zdolność do finansowania inwestycji.

Przy dokonywaniu wydatków wzięto pod uwagę, z jednej strony konieczność zapewnienia odpowiedniej wysokości środków niezbędnych do prowadzenia działalności, a z drugiej strony zasadę racjonalności gospodarowania i dysponowania środkami publicznymi. Pozytywnie należałoby również ocenić fakt, że wykonując skonstruowany plan budżetu na 2023 rok, udało się zrealizować umiejscowione w nim najpilniejsze pozycje wynikające m.in. z postulatów i wniosków zgłoszonych na spotkaniach z mieszkańcami gminy, konsultacjach z sołtysami, biorąc pod uwagę hierarchię potrzeb i możliwości finansowe gminy.

2.2. INFORMACJA Z WYKONANIA WIELOLETNIEJ PROGNOZY FINANSOWEJ

Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Czarny Bór obowiązująca od początku 2023 roku została przyjęta uchwałą nr LXII/329/2022 Rady Gminy Czarny Bór z dnia 20 grudnia 2022 r. Ostatnia zmiana Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Czarny Bór została przyjęta Zarządzeniem Nr 123/2023 Wójta Gminy Czarny Bór z dnia 29 grudnia 2023 r. Najważniejsze zmiany, jakie następowały w 2023 w zakresie WPF, obejmowały dostosowanie planu dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów do zmian wynikających ze zmian budżetowych (zapewnienie zgodności w zakresie wyniku i związanych z nim kwot przychodów i rozchodów oraz długu jednostki samorządu terytorialnego, o której mowa w art. 229 ustawy o finansach publicznych) jak również zmiany wieloletnich przedsięwzięć. Wprowadzane zmiany nie skutkowały koniecznością wydłużenia horyzontu czasowego prognozy. Podstawą opracowania niniejszej informacji była Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Czarny Bór na lata 2023-2027 oraz dane sprawozdawcze z wykonania budżetu Gminy Czarny Bór za IV kwartał 2023 roku. Plan dochodów ogółem Gminy Czarny Bór na dzień 31.12.2023 r. wyniósł 38 441 092,61 zł, natomiast wykonanie po IV kwartale roku budżetowego 2023 wynosiło 38 003 629,76 zł, tj. 98,86%. **Plan wydatków ogółem Gminy Czarny Bór** na dzień 31.12.2023 r. wyniósł 54 011 076,96 zł, natomiast wykonanie po IV kwartale roku budżetowego 2023 wynosiło 50 366 169,74 zł, tj. 93,25%. **Wynik budżetu ogółem na koniec 2023 r.** wyniósł -12 362 539,98 zł. W uchwale WPF wynik budżetu ogółem Gminy Czarny Bór w roku 2023 planowano na poziomie -24 000 000,00 zł. Oznacza to, że w stosunku do wartości planowanych wynik budżetu na koniec roku zwiększył się, ale ma charakter deficytowy. **Przychody budżetu** na dzień 31.12.2023 r. zrealizowano na łączną kwotę 23 053 974,95 zł. **Rozchody budżetu** na dzień 31.12.2023 r. zrealizowano na łączną kwotę 750 000,00 zł, z tytułu spłaty kredytów zaciągniętych w latach ubiegłych. Kwota planowanych rozchodów zmniejszyła się o 250 000,00 zł w stosunku do pierwotnie planowanej i została wykonana w 100%. **Kwota długu** na koniec 2023 roku wyniosła 8 000 000,00 zł.

W uchwale WPF kwotę długu ogółem Gminy Czarny Bór w roku 2023 planowano na poziomie 15 494 000,00 zł. Oznacza to, że w stosunku do wartości planowanych kwota zadłużenia na koniec roku zmniejszyła się. W kwocie długu Gminy Czarny Bór na koniec 2023 r. uwzględniono wartość zaciągniętych w 2023 roku dwóch kredytów bankowych na łączną kwotę 8 000 000,00 zł. Kwoty zobowiązań z lat poprzednich zostały ostatecznie spłacone w 2023 rok. Relacja łącznej kwoty długu Gminy Czarny Bór na koniec 2023 roku w relacji do dochodów ogółem pomniejszonych o dotacje i środki o podobnym charakterze oraz powiększonych o przychody z tytułów określonych w art. 217 ust. 2 pkt 4-8 ustawy o finansach publicznych, nieprzeznaczone na sfinansowanie deficytu wyniosła 24,93%. **W 2023 r. zrealizowano dodatnią różnicę pomiędzy dochodami i wydatkami** bieżącymi. W związku z powyższym, Gmina Czarny Bór zachowała relację określoną w art. 242 ust. 1 ustawy o finansach publicznych. Planowana nadwyżka wyniosła 2 518 501,79 zł, natomiast faktyczne jej wykonanie za 2023 rok wyniosło 3 850 062,58 zł. Wg ostatniej zmiany WPF podjętej w 2023 r. Gmina Czarny Bór spełniała relację, o której mowa w art. 243 ust. 1 ustawy o finansach publicznych. Fakt, że wynik budżetu bieżącego Gminy Czarny Bór został zrealizowany na poziomie wyższym niż planowano, wpłynie na poprawę wskaźnika z art. 243 ustawy o finansach publicznych od 2024 roku.

Podsumowanie:

Przyjęte w Wieloletniej Prognozie Finansowej Gminy Czarny Bór wartości w poszczególnych kategoriach są prognozowane, w sposób racjonalny z zachowaniem zasady ostrożności. Trudność w szacowaniu wartości przyjmowanych w WPF sprawiały na pewno ciągłe zmiany przepisów prawa, niejednokrotnie znacznie wpływające na prognozowane wartości, tak po stronie dochodów jak i wydatków budżetowych. Ponadto występujące w latach 2020-2022 czynniki zewnętrzne takie jak przede wszystkim: sytuacja związana z

pandemią koronawirusa SARS-CoV-2, wybuch konfliktu zbrojnego na terenie Ukrainy czy też kryzys na rynku surowców energetycznych, oraz duży wzrost poziomu inflacji miały wpływ na sytuację finansową każdej jednostki samorządu terytorialnego także w 2023 roku. Wzrost stóp procentowych powodował zwiększenie kosztów obsługi zadłużenia a wzrost cen towarów i usług powodował znaczne wzrosty wydatków budżetowych zarówno tych majątkowych jak i bieżących. Na powyższe czynniki zewnętrzne samorząd gminy nie ma niestety bezpośredniego wpływu.

Pomimo opisanych powyżej trudności, w okresie objętym wieloletnią prognozą finansową zachowane były i są wszelkie uregulowania wynikające z zapisów ustawy o finansach publicznych, a odpowiedni margines bezpieczeństwa w przyjętych założeniach budżetowych w okresie prognozowania pozwala na bezpieczne prowadzenie polityki finansowej gminy i realizację jej zadań.

2.3. BUDŻET PARTYCYPACYJNY

Fundusz sołecki stanowi odpowiednik Budżetu Obywatelskiego w miastach. Cel wydatkowania środków określany jest przez mieszkańców, w drodze uchwały, podczas zebrań wiejskich. Mieszkańcy gminy decydowali, jak chcą rozdysonować środki przyznane przez Gminę i wyliczone według algorytmu. W 2023 roku na realizację zadań w ramach funduszu sołeckiego wydatkowano ogółem kwotę **90 356,08 zł**.

W 2023 roku Gmina Czarny Bór realizowała przedsięwzięcia w ramach funduszu sołeckiego na podstawie stosownych wniosków poszczególnych sołectw składanych przy projektowaniu budżetu gminy zgodnie z postanowieniami ustawy z dnia 21.02.2014 r. o funduszu sołeckim (Dz.U. z 2014 r., poz.301). Zakres rzeczowy i wysokość wydatków poniesionych w ramach funduszu sołeckiego w Gminie Czarny Bór w 2023 roku przedstawia poniższa tabela.

Tabela 16. Wydatki w ramach funduszu sołeckiego Gminy Czarny Bór w 2023 roku.

Sołectwo	Przedsięwzięcia przewidziane do realizacji według wniosku sołectwa		Kwota planu w zł	z tego:		Wykonanie za 2023 r.	z tego	
				wydatki bieżące	wydatki majątkowe		wydatki bieżące	wydatki majątkowe
Borówno	OGÓŁEM		41 044,53	5 000,00	36 044,53	3 415,43	3 415,43	0,00
	1	Utworzenie placu użyteczności publicznej	36 044,53	0,00	36 044,53	0,00	0,00	0,00
	2	Dofinansowanie imprez i uroczystości w sołectwie Borówno	2 000,00	2 000,00	0,00	1 410,49	1 410,49	0,00
			3 000,00	3 000,00	0,00	2 004,94	2 004,94	0,00
Grzędy	OGÓŁEM		40 597,79	9 597,79	31 000,00	39 472,85	8 472,85	31 000,00
	1	Doposażenie świetlicy w Grzędach	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	2	Zakup namiotu dla sołectwa Grzędy	6 000,00	6 000,00	0,00	5 781,00	5 781,00	0,00
	3	Zagospodarowanie miejsc użyteczności publicznej	1 597,79	1 597,79	0,00	1 594,08	1 594,08	0,00
			31 000,00	0,00	31 000,00	31 000,00	0,00	31 000,00
	4	Doposażenie świetlicy	2 000,00	2 000,00	0,00	1 097,77	1 097,77	0,00
Grzędy Górne	OGÓŁEM		21 220,30	0,00	21 220,30	19 546,80	0,00	19 546,80
	1	Zagospodarowanie miejsc użyteczności publicznej w Grzędach Górnych	21 220,30	0,00	21 220,30	19 546,80	0,00	19 546,80
Jaczków	OGÓŁEM		37 079,69	0,00	37 079,69	27 921,00	0,00	27 921,00
	1	Zagospodarowanie miejsc użyteczności publicznej w Jaczkowie	37 079,69	0,00	37 079,69	27 921,00	0,00	27 921,00
RAZEM			139 942,31	14 597,79	125 344,52	90 356,08	11 888,28	78.467,80

Źródło: Sprawozdanie z wykonania budżetu gminy Czarny Bór za 2023 rok, Załącznik Nr 1 do Zarządzenia Nr 36/2024 Wójta Gminy Czarny Bór z dnia 29.03.2024 r.

2.4. STAN MIENIA

Zgodnie ze stanem na 31.12.2023 r., Gmina Czarny Bór dysponowała: 510,2639 ha gruntów rolnych, budowlanych, rekreacyjnych i innych; 71 budynkami, w tym 51 budynkami mieszkalnymi; 1 oczyszczalnią ścieków; 6 obiektami sportowymi i 1 halą sportową oraz 65,283 km dróg gminnych. W użytkowaniu wieczystym znajduje się 65,0 ha gruntów, w tym: 0,1 ha w użytkowaniu wieczystym osób fizycznych i 64,9 ha w użytkowaniu wieczystym Mineral Polska Sp. z o.o. w Czarnym Borze oraz Wałbrzyskiego Związku Wodociągów i Kanalizacji. W ciągu 2023 roku nastąpiły zmiany w stanie mienia gminnego poprzez: zmniejszenie powierzchni gruntów o 0,4409 ha w tym o: 0,0293 ha w wyniku przeprowadzonej sprzedaży gruntów budowlanych i pozostałych w trybie bezprzetargowym; 0,4116 ha w wyniku przeprowadzonej sprzedaży gruntów budowlanych i pozostałych w trybie przetargowym.

Tabela 17. Informacja o stanie mienia komunalnego Gminy Czarny Bór na dzień 31.12.2023 r.

Lp.	Wyszczególnienie	Stan na :		Zwiększenia (+) Zmniejszenia (-) stanu w roku budżetowym	Sposób zagospodarowania				
		31.12.2022	31.12.2023		w bezpośrednim zarządzaniu gminy	w zarządzie jednostki komunalnej	dzierżawa najem leasing	wieczyste użytkowanie	inne formy
1.	Grunty ogółem (ha), w tym :	510,7	510,26	-0,44	197,26	18,0	230,0	65,0	-
	- rolne	242,2	242,2	-	14,7	-	228,1	-	-
	- działki budowlane	35	34,56	-0,44	32,56	-	1,9	0,1	-
	- tereny rekreacyjne	14,8	14,8	-	14,8	-	-	-	-
	- pozostałe	202,4	202,4	-	119,5	18,0	-	64,9	-
	- lasy	16,3	16,3	-	16,3	-	-	-	-
2.	Parki	-	-	-	-	-	-	-	-
3.	Budynki (ogółem)	72	71	-	18	13	2	-	38
	- mieszkalne	52	51	-	-	13	-	-	38
	- obiekty szkolne	4	4	-	4	-	-	-	-
	- obiekty kulturalne	6	6	-	6	-	-	-	-
	- obiekty służby zdrowia	1	1	-	1	-	-	-	-
	- pozostałe obiekty użyt. publicznej	6	6	-	6	-	-	-	-
	- inne	3	3	-	1	-	2	-	-
4.	Budowle i urządzenia techniczne								
	- wodociągi (szt.)	0	0	-	-	-	-	-	-
	--- długość (w km)	0	0	-	-	-	-	-	-
	- oczyszczalnie ścieków (szt.)	1	1	-	-	-	-	-	-
	- wysypiska (szt.)	-	-	-	-	-	-	-	-
	- drogi gminne (ulice) dł. km	65,283	65,283	-	65,283	-	-	-	-
	- obiekty sportowe	6	6	-	6	-	-	-	-

Źródło: Sprawozdanie z wykonania budżetu gminy Czarny Bór za 2023 rok, Załącznik Nr 1 do Zarządzenia Nr 36/2024 Wójta Gminy Czarny Bór z dnia 29.03.2024 r.

3. DZIAŁANIA I INWESTYCJE 2023

GINA CZARNY BÓR DLA ŚRODOWISKA

3.1. OCHRONA ŚRODOWISKA I GOSPODARKA KOMUNALNA

Gmina Czarny Bór od kilku lat konsekwentnie realizuje działania proekologiczne zarówno ze środków z własnego budżetu oraz przy dofinansowaniu zewnętrznym. Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej, w tym Gminnego Zespołu Szkolno-Przedszkolnego, Ośrodka Pomocy Społecznej, Gminnego Ośrodka Kultury w Witkowie, montaż instalacji fotowoltaicznych na budynku Urzędu Gminy, świetlicy w Borównie i Jaczkowie oraz montaż ogniw fotowoltaicznych i pompy ciepła w nowej świetlicy w Grzędach przynoszą wymierne rezultaty. Gmina Czarny Bór posiada dobrze rozwiniętą sieć wodociągową, która składa się z niezależnych systemów wodociągowych dla wsi: Czarny Bór i Borówno, Witków i Jaczków, Grzędy i Grzędy Górne. Przez teren gminy przebiega wodociąg magistralny relacji Marciszów – Wałbrzych, zaopatrujący wsie Witków i Jaczków oraz miasto Wałbrzych. Od 2017 roku zarządcą i właścicielem sieci jest Wałbrzyski Związek Wodociągów i Kanalizacji w Wałbrzychu (WZWIK). W system kanalizacji wyposażone są wsie Czarny Bór i częściowo Borówno. Systematycznie trwa również wymiana nieekologicznych źródeł ogrzewania i usuwanie azbestu z terenu gminy. Na te cele udało się pozyskać dofinansowanie z zewnętrznych źródeł, w tym z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu. Warto również wspomnieć o udziale w Programie „Gmina Przyjazna Pszczołom” i lokalizacji budek lęgowych dla ptaków, nietoperzy, trzmieli i pszczoły murarki, które zostały rozmieszczone w gminnych lasach i zadrzewieniach.

Na terenie gminy Czarny Bór gospodarka opadami komunalnymi oparta jest na selektywnej zbiórce i odbiorze odpadów. Opłata za gospodarowanie odpadami komunalnymi pobierana przez Gminę Czarny Bór od właścicieli nieruchomości zamieszkałych obliczana jest jako iloczyn: obowiązującej stawki za gospodarowanie odpadami komunalnymi i liczby osób zamieszkujących daną nieruchomość. Na dzień 31.12.2023 r. zgodnie z Uchwałą nr LVI/298/2022 Rady Gminy Czarny Bór z dnia 5 sierpnia 2022 r. w sprawie wyboru metody ustalenia opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi, określenia stawki opłaty podwyższonej oraz zwolnienia z części opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi obowiązującą stawka wynosiła 30 zł od osoby. Właściciele budynków jednorodzinnych kompostujących bioodpady w kompostownikach przydomowych mogą korzystać ze zwolnienia z części opłaty w wysokości 10% miesięcznej opłaty. Natomiast w przypadku nie wypełniania przez właścicieli nieruchomości obowiązku selektywnej zbiórki odpadów komunalnych pobierana jest podwyższona opłata za gospodarowanie odpadami komunalnymi w wysokości 60 zł miesięcznie od osoby zamieszkującej nieruchomość.

Inwestycje i działania 2023

Na **ochronę środowiska i gospodarkę komunalną** w 2023 roku Gmina przeznaczyła ogółem 2 475 545,30 zł, w tym 178 763,83 zł na następujące inwestycje majątkowe:

- Dofinansowanie kosztów wymiany źródeł ciepła dla mieszkańców gminy (82 600,00 zł) – w 2023 roku w ramach **Gminnego programu wymiany pieców**² dofinansowano wymianę pieców węglowych na ekologiczne, zadanie jest w trakcie realizacji i będzie kontynuowane w kolejnych latach,

OCHRONA ŚRODOWISKA
I GOSPODARKA KOMUNALNA:

2 475 545,30 zł,

GINA CZARNY BÓR

**GINNY PROGRAM
WYMIANY PIECÓW**

- Dotacja na wkład własny do realizacji projektu: „Wymiana dotychczasowych wysokoemisyjnych źródeł ciepła w domach jednorodzinnych i mieszkaniach w domach wielorodzinnych, na obszarze Gminy Czarny

² Uchwała Nr XXXII/164/2020 z dnia 8 grudnia 2020 r. w sprawie zasad udzielania dotacji celowych na inwestycje z zakresu ochrony środowiska.

Bór, Gminy Miejskiej Kamienna Góra, Gminy Kamienna Góra, Gminy Stare Bogaczowice oraz Uzdrowskiej Gminy Miejskiej Szczawno-Zdrój" (6 460,52 zł)

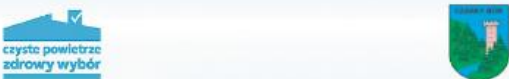
Gmina Stare Bogaczowice była liderem partnerskiego projektu współfinansowanego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 (RPO WD 2014-2020, Oś priorytetowa 3 "Gospodarka niskoemisyjna", Działanie 3.3. „Efektywność energetyczna w budynkach użyteczności publicznej i sektorze mieszkaniowym”, nr projektu RPDS.03.03.04-02-0001/20. Na podstawie zawartej w dniu 9 grudnia 2020 r. Umowy Gminy partnerskie (w tym Gmina Czarny Bór) zobowiązane są do partycypacji w kosztach wkładu własnego do projektu, o którym mowa wyżej. Z tego tytułu w 2023 roku Gmina Czarny Bór przekazała Gminie Stare Bogaczowice dotację celową w wysokości -zadanie w trakcie realizacji.

- Budowa energooszczędnego oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Czarny Bór (70 703,31 zł) – zadanie w trakcie realizacji, dofinansowane z Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych,
- Zakup sprzętu do realizacji zadań komunalnych na terenie gminy (19 000,00 zł).

W 2023 roku w toku realizacji zadań związanych z ochroną powietrza i środowiska m.in. zamontowano 6 szt. odnawialnych źródeł energii (pomp ciepła). Ponadto prowadzono Punkt konsultacyjny Programu Czyste Powietrze, w którym udzielano informacji, organizowano spotkania informacyjne i wsparcie w zakresie funkcjonowania programu i pozyskania dotacji.

Wydatki bieżące w ramach tego działu zostały zrealizowane w kwocie 2 296 781,47 zł i obejmowały one m.in.:

- gospodarkę odpadami komunalnymi (1 470 392,24 zł), w tym na zakup usług pozostałych (1 383 644,90 zł), Rada Gminy Czarny Bór Uchwałą Nr XLVI/237/2021 z dnia 30.11.2021 r. postanowiła się o pokryciu części kosztów gospodarowania odpadami komunalnymi z dochodów własnych nie pochodzących z pobranej opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi, wynikających z różnicy powstałej pomiędzy dochodami z pobranej opłaty za zagospodarowanie odpadami komunalnymi a kosztami funkcjonowania systemu gospodarowania odpadami komunalnymi, z uwagi na fakt, iż wydatki związane z funkcjonowaniem systemu gospodarowania odpadami komunalnymi w Gminie Czarny Bór przewyższają dochody z tyt. opłaty za gospodarowanie tymi odpadami.
- utrzymanie zieleni w miastach i gminach wydatkowano kwotę 17 821,20 zł, co stanowi 66,00% planu rocznego wynoszącego 27 000,00 zł.
- ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu wydatkowano kwotę 62 027,70 zł, co stanowi 99,02% planu rocznego wynoszącego 62 640,00 zł. Powyższe wydatki dokonane w tym rozdziale związane są z realizacją programu dofinansowanego ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej pod nazwą Czyste Powietrze;

GMINNY PUNKT KONSULTACYJNO-INFORMACYJNY PROGRAMU „CZYSTE POWIETRZE”

www.czystepowietrze.gov.pl

Urząd Gminy Czarny Bór
ul. Główna 18
58-379 Czarny Bór
tel.: 74 845 01 39 (wew. 36)

**Weź dotację na wymianę kopciucha i ocieplenie domu
– skorzystaj z programu Czyste Powietrze!**

Aby dowiedzieć się więcej, przyjdź na spotkanie informacyjne

ODPADY ZE STYROPIANU TO CENNY SUROWIEC

STYROPIAN

BUDOWLANY

OPAKOWANIOWY

ODPADY ZE STYROPIANU	
BUDOWLANE	KOMUNALNE
CZYSTE np. niezabrudzone kablem lub tylnym ścinik płyt przechowywać izolując od wpływu czynników zewnętrznych • przekazać producentowi lub • dostarczyć do PSZOK-u (Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych)	ZABRUDZONE np. ściniki płyt zabrudzone klejem oraz odpady styropianowe z rozbitek umieścić w pojemniku na takie odpady zamkniętym w wyspecjalizowanej firmie lub • dostarczyć do PSZOK-u (Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych)
CZYSTE np. ochronne po sprzęcie AGD i RTV umieścić w żółtym pojemniku na odpady surowcowe - plastiki i metale 	ZABRUDZONE np. termiczne po żywności umieścić w czarnym pojemniku na odpady zmieszane

RECYKLING

stanowią cenny surowiec są przetwarzane w procesach: • recyklingu chemicznego • odzysku energii SĄ WYKORZYSTYWANE PRZY PRODUKCJI NOWYCH PŁYT	są przetwarzane w procesach: • recyklingu mechanicznego • recyklingu chemicznego • odzysku energii POWSTAJĄ Z NICH SUROWCE, NOWE PRODUKTY ALBO ENERGIA	stanowią cenny surowiec są przetwarzane w procesach: • recyklingu chemicznego POWSTAJĄ Z NICH SUROWCE, NOWE PRODUKTY ALBO ENERGIA	stanowią cenny surowiec są przetwarzane w procesach: • recyklingu chemicznego POWSTAJĄ Z NICH SUROWCE ORAZ PALIWA ALTERNATYWNE
--	--	--	---

PEŁNOWARTOŚCIOWE PRODUKTY Z ZAWARTOŚCIĄ RECYKLATU / PALIWA ALTERNATYWNE / ENERGIA

- oświetlenie ulic, placów i dróg wydatkowano kwotę 581 682,27 zł, co stanowi 85,92% planu rocznego wynoszącego 677 000,00 zł. Wydatki dokonane w tym rozdziale obejmują koszty zakupu i dystrybucji energii elektrycznej wykorzystywanej w celach oświetleniowych jak również wydatki związane z eksploatacją sieci oświetlenia ulicznego na terenie gminy;
- pozostałe działania związane z gospodarką odpadami wydatkowano kwotę 24 844,46 zł, co stanowi 100,00% planu. Niniejsza wartość została wydatkowana na zakup usług pozostałych w zakresie usuwania wyrobów azbestowych z posesji znajdujących się na terenie gminy. Na realizację tego zadania gmina pozyskała dofinansowanie z WFOŚiGW We Wrocławiu w wysokości 8 092,00 zł.
- pozostała działalność wydatkowano kwotę 140 013,60 zł, co stanowi 71,63% planu rocznego wynoszącego 195 476,00 zł.

Realizacja programów

→ Plan gospodarki niskoemisyjnej na lata 2014-2020 z perspektywą do 2030 r. dla Gminy Czarny Bór z uwzględnieniem zapisów części wspólnej Planu dla Aglomeracji Wałbrzyskiej

Cele strategiczne Programu Gospodarki Niskoemisyjnej (PGN) na lata 2014-2020 z perspektywą do 2030 roku dla gminy Czarny Bór uwzględniają zapisy określone w pakiecie klimatyczno-energetycznym do roku 2020, tj.: redukcję emisji gazów cieplarnianych, zwiększenie udziału energii pochodzącej z źródeł odnawialnych oraz redukcję zużycia energii finalnej, co ma zostać zrealizowane poprzez podniesienie efektywności energetycznej, a także poprawę jakości powietrza zgodnie z Programem ochrony powietrza dla stref województwa dolnośląskiego, w których stwierdzone zostały ponadnormatywne poziomy substancji w powietrzu, a w szczególności dla strefy dolnośląskiej. W ramach realizacji planu w 2023 roku m.in.: zamontowano 6 szt. odnawialnych źródeł energii (pomp ciepła), prowadzono Punkt konsultacyjny Programu Czyste Powietrze oraz realizowano zadanie pn.: budowa energooszczędnego oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Czarny Bór.

→ Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Czarny Bór na lata 2014-2032

Celem Programu jest bezpieczne usunięcie azbestu i wyrobów zawierających azbest z obszaru Gminy Czarny Bór. Środki finansowe w drodze konkursu związanego z realizacją gminnych programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest przydziela Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu. Efekty realizacji programu w 2023 roku przedstawione zostały w tabeli poniżej:

Tabela 18. Realizacja Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Czarny Bór na lata 2014-2032 w 2023 roku.

Lp.	Wskaźnik monitoringu	Jednostka	2023
1.	Ilość wyrobów zawierających azbest w przeliczeniu na m2 powierzchni gminy przed rozpoczęciem realizacji Programu	Mg/m2/rok	0,005
2.	Ilość wyrobów zawierających azbest w przeliczeniu na m2 powierzchni gminy w latach 2014-2032	Mg/m2/rok	0,006
3.	Procentowa ilość usuniętych odpadów zawierających azbest w stosunku do ilości zinwentaryzowanej w latach realizacji Programu	%	15,97
4.	Procentowa ilość usuniętych odpadów zawierających azbest w stosunku do ilości zinwentaryzowanej w latach realizacji Programu	%	15,97
5.	Nakłady ogółem poniesione na usunięcie odpadów zawierających azbest	PLN/rok	24.844,46
6.	Wysokość dofinansowania udzielona przez gminę	PLN/rok	16.752,46
7.	Ilość zlikwidowanych dzikich składowisk odpadów zawierających azbest i koszty ich likwidacji	szt./Mg/m2/rok PLN/rok	0

→ Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie Gminy Czarny Bór w 2023 roku

Cele Programu to zapobieganie bezdomności zwierząt, w szczególności psów i kotów, na terenie Gminy Czarny Bór oraz opieka nad zwierzętami bezdomnymi, ograniczanie populacji bezdomnych zwierząt poprzez sterylizację i kastrację zwierząt, sprawowanie opieki nad kotami wolno żyjącymi, w tym ich dokarmianie,

poszukiwanie nowych właścicieli dla bezdomnych zwierząt, odławianie bezdomnych zwierząt, zapewnienie całodobowej opieki weterynaryjnej w przypadkach zdarzeń drogowych z udziałem zwierząt oraz edukacja mieszkańców Gminy w zakresie opieki nad zwierzętami poprzez promowanie prawidłowych postaw i zachowań człowieka w stosunku do zwierząt. Realizatorem Programu jest Gmina Czarny Bór we współpracy ze: schroniskiem dla zwierząt i lekarzem weterynarii / zakładem leczniczym dla zwierząt, z którymi została zawarta umowa, organizacjami społecznymi, których statutowym celem działania jest ochrona zwierząt, Rewirem Dzielnicy Policji oraz Ochotniczymi Strażami Pożarnymi z terenu Gminy, a także Powiatowym Inspektorem Weterynarii w Wałbrzychu. Efekty realizacji programu w 2023 roku przedstawione zostały w tabelach poniżej:

Tabela 19. Realizacja Programu opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie Gminy Czarny Bór w 2023 roku.

Lp.	Nazwa	2023
1.	liczba odłowionych zwierząt	10
2.	liczba zwierząt, którym zapewniono miejsce w schronisku	10
3.	liczba zwierząt wysterylizowanych/wykastrowanych w schronisku	10
4.	liczba usypionych ślepych miotów	0
5.	liczba zwierząt, którym udzielono opieki weterynaryjnej w przypadku zdarzeń drogowych	0
6.	liczba zwierząt gospodarskich, którym zapewniono miejsce	0

Lp.	Rodzaj działania	Wykonanie wydatków [zł]
1.	odławianie, zapewnienie bezdomnym zwierzętom miejsca w schronisku, obowiązkową sterylizację lub kastrację w schronisku	33 948
2.	opieka nad wolno żyjącymi kotami, w tym ich dokarmianie	0
3.	usypianie ślepych miotów	0
4.	opieka weterynaryjna w przypadkach zdarzeń drogowych	900
5.	zapewnienie miejsc dla zwierząt gospodarskich	0
OGÓŁEM:		34 849

GMINA CZARNY BÓR DLA MIESZKAŃCÓW

3.2. OŚWIATA I WYCHOWANIE

Jednostką organizacyjną prowadzącą działalność w zakresie oświaty i wychowania na terenie Gminy Czarny Bór jest Gminny Zespół Szkolno-Przedszkolny w Czarnym Borze (ul. Sportowa 44), w którego skład wchodzi:

- Gminne Przedszkole Samorządowe MELAFIREK (ul. Skalników 5a),
- Szkoła Podstawowa w Czarnym Borze (ul. Główna 19),
- Szkoła Podstawowa w Czarnym Borze – Filia w Witkowie (Witków 89).

W 2023 roku do Gminnego Przedszkola Samorządowego w Czarnym Borze uczęszczało 160 dzieci, a w Szkole Podstawowej w Czarnym Borze naukę pobierało 414 dzieci. Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty osiągnięte w Gminie Czarny Bór w 2023 roku były wyższe niż przeciętnie w powiecie wałbrzyskim i prezentowały się następująco:

Tabela 20. Średnie wyniki szkół z egzaminu ósmoklasisty w 2023 roku.

	Średnia (%) KRAJ	Średnia (%) DOLNY ŚLĄSK				
Język polski			Czarny Bór	A	B	D
Wieś	65	63	64	60	66	67
Miasto do 20 tys.	63	62				
Miasto od 20 tys. do 100 tys.	65	62				
Miasto powyżej 100 tys.	69	69				
Matematyka						
Wieś	51	49	49	48	50	49
Miasto do 20 tys.	49	46				
Miasto od 20 tys. do 100 tys.	53	50				
Miasto powyżej 100 tys.	60	62				

Język angielski						
Wieś	60	61	63	61	63	66
Miasto do 20 tys.	62	62				
Miasto od 20 tys. do 100 tys.	67	66				
Miasto powyżej 100 tys.	74	75				

Źródło: Okręgowa Komisja egzaminacyjna we Wrocławiu.

Inwestycje i działania 2023

OŚWIATA I WYCHOWANIE:

8 017 440,57 zł

W 2023 roku w Gminie Czarny Bór na **oświatę i wychowanie** przeznaczono 8 017 440,57 zł, a środki te rozdysponowano następująco:

- **Szkoły podstawowe (4 937 974,24 zł)** w tym m.in. na wynagrodzenia osobowe nauczycieli w kwocie (2 655 507,28 zł), wynagrodzenia osobowe pracowników (640 210,60 zł), zakup energii (162 127,86 zł), zakup materiałów i wyposażenia (41 563,76 zł), nagrody konkursowe (4 207,63 zł),
- **Oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych (164 268,63 zł)**, w tym m.in. na: wynagrodzenia osobowe nauczycieli (55 242,99 zł), wynagrodzenia osobowe pracowników (52 160,00 zł), dodatkowe wynagrodzenie roczne nauczycieli (10 346,98 zł), zakup energii (1 184,12 zł),
- **Przedszkola (1 871 020,76 zł)**, w tym m.in. na: wynagrodzenia osobowe nauczycieli (754 506,67 zł), wynagrodzenia osobowe pracowników (332 252,49 zł), dodatkowe wynagrodzenie roczne nauczycieli (50 058,51 zł), zakup energii (39 015,77 zł), zakup materiałów i wyposażenia (20 233,65 zł), zakup środków dydaktycznych i książek (9 787,81 zł),
- **Świetlice szkolne (228 076,17 zł)**,
- **Dowózienie uczniów do szkół (399 986,00 zł)**. W ramach tego rozdziału poniesiono w 2023 roku wydatki na zakup usług transportowych oraz na wypłatę dofinansowania dla rodziców dzieci niepełnosprawnych, którzy samodzielnie dowożą dzieci do wskazanych specjalnych placówek oświatowych mających siedzibę poza terenem gminy,
- **Realizacja zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych i innych formach wychowania przedszkolnego (71 219,55 zł)**, w tym m.in. na: wynagrodzenia osobowe nauczycieli (42 519,49 zł), wynagrodzenia osobowe pracowników (16 220,00 zł),
- **Realizacja zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci i młodzieży w szkołach podstawowych (139 010,90 zł)**, w tym m.in. na: wynagrodzenia osobowe nauczycieli (98 917,82 zł), zakup środków dydaktycznych i książek (10 382,10 zł), zakup materiałów i wyposażenia (1 767,81 zł),
- **Zapewnienie uczniom prawa do bezpłatnego dostępu do podręczników, materiałów edukacyjnych lub materiałów ćwiczeniowych (54 461,91 zł)**,
- **Pozostała działalność (145 790,86 zł)**.

W 2023 roku na **edukacyjną opiekę wychowawczą** wydatkowano 32 227,47 zł, a środki te przeznaczono na:

- **Pomoc materialną (stypendia) dla uczniów o charakterze socjalnym (18 427,47 zł)**. Kwota została wydatkowana na stypendia socjalne dla 17 uczniów. Na pokrycie części wydatków na wypłatę stypendiów socjalnych gmina otrzymała dotację celową z budżetu państwa w ramach dofinansowania realizacji zadań własnych w wysokości 14 741,98 zł;
- **Pomoc materialną (stypendia) dla uczniów o charakterze motywacyjnym (13 800,00 zł)**.

Za osiągnięcia sportowe dla uczniów Gminnego Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Czarnym Borze – na zakończenie I semestru wypłacono stypendia dla 59 uczniów i na zakończenie drugiego semestru dla 64 uczniów.

3.3. KULTURA I OCHRONA DZIEDZICTWA NARODOWEGO

Instytucją prowadzącą działalność w zakresie kultury na terenie gminy jest samodzielna samorządowa instytucja kultury **Biblioteka+ Centrum Kultury w Czarnym Borze** (ul. Sportowa 43). W strukturze Centrum Biblioteczno-Kulturalnego znajdują się: Biblioteka Publiczna w Czarnym Borze oraz Centrum Kultury w Czarnym Borze, w ramach którego działają świetlice wiejskie w: Czarnym Borze, Borównie, Grzędach, Jaczkowie i Witkowie. Budynek Biblioteki+ Centrum Kultury w Czarnym Borze jest przystosowany do obsługi osób niepełnosprawnych. Placówka główna dysponuje: salą biblioteczną, pracownią komputerową, bibliotecznym kącikiem malucha, salą zabaw, salą widowiskową wyposażoną w sprzęt sceniczny i multimedialny oraz 2 pracowniami warsztatowo-szkoleniowymi. W okresie letnim funkcjonuje „Letnia czytelnia”, wyposażona w 25 leżaków, umożliwiającą korzystanie z usług placówki na świeżym powietrzu.

Inwestycje i działania 2023

Na zadania z zakresu **kultury i ochrony dziedzictwa narodowego** w 2023 roku wydatkowano ogółem 2 271 221,05 zł, w tym zrealizowano wydatki majątkowe na kwotę 1 320 980,15 zł obejmujące takie inwestycje jak:

KULTURA I OCHRONA
DZIEDZICTWA NARODOWEGO:
2 271 221,05 zł

- **Budowa świetlicy wiejskiej w Borównie (1 201 178,15zł)**.Zadanie obejmuje budowę budynku pełniącego funkcję świetlicy wiejskiej wraz zagospodarowaniem terenu i infrastrukturą techniczną w miejscowości Borówno. Inwestycja została dofinansowana z programu Rządowy Fundusz Polski Ład. Program Inwestycji Strategicznych - promesa inwestycyjna, oraz z budżetu gminy Czarny Bór. Zadanie w trakcie realizacji,
- **Udostępnienie ruin Zamku w Czarnym Borze (61 992,00zł)** – zadanie w trakcie realizacji (22,79%),
- **Zagospodarowanie miejsc użyteczności publicznej w Jaczkowie (27 921,00 zł)** –zadanie zakończone,
- **Budowa pomnika pamięci (29 889,00 zł)** –zadanie zakończone.

Wydatki bieżące na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego obejmowały kwotę 950 240,90 zł i zostały przeznaczone na:

- **Biblioteki wydatkowano** kwotę 880 545,00 zł, co stanowi 100,00% planu. Niniejsza kwota została wydatkowana na dotację podmiotową z budżetu dla Biblioteki+ Centrum Kultury w Czarnym Borze;
- **Domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby** wydatkowano kwotę 15 695,90 zł, co stanowi 65,40% planu
- **Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami** wydatkowano kwotę 34 000,00 zł, co stanowi 68,00% planu rocznego wynoszącego 50 000,00 zł.

Tabela 21. Dotacje dla jednostek spoza sektora finansów publicznych na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami na terenie Gminy Czarny Bór przekazane w 2023 roku.

Lp.	Nazwa	Kwota [zł]
1.	Parafia Rzymsko-Katolicka P.W. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Czarnym Borze -ochrona zabytków na terenie gminy	20.000,00
2.	Zakład Lecznictwa Odwykowego Dla Osób Uzależnionych Od Alkoholu w Czarnym Borze -ochrona zabytków na terenie gminy	14.000,00

Źródło: Sprawozdanie z wykonania budżetu gminy Czarny Bór za 2023 rok, Załącznik Nr 1 do Zarządzenia Nr 36/2024 Wójta Gminy Czarny Bór z dnia 29.03.2024 r.

→ Pozostałe instytucje kultury wydatkowano kwotę 20 000,00 zł, co stanowi 100,00% planu. Niniejsza wartość została wydatkowana na dotacje celowe z budżetu jednostki samorządu terytorialnego, udzielone w trybie art. 221 ustawy, na finansowanie lub dofinansowanie zadań zleconych do realizacji organizacjom prowadzącym działalność pożytku publicznego.

Tabela 22. Wykaz imprez kulturalnych i rekreacyjnych zorganizowanych na terenie Gminy Czarny Bór w 2023 roku.

Lp.	Nazwa:	
1.	Widowisko Plenerowe „Historia z Betlejem”;	
2.	Koncert Noworoczny „Chilla Quartet”;	
3.	Organizacja 30 Finału WOŚP;	
4.	Spotkanie Dyskusyjnego Klubu Książki;	
5.	Organizacja Ferii dla dzieci w B+CK oraz świetlicach wiejskich;	
6.	Wykład UTW	
7.	Bal Seniora (zabawa taneczna dla UTW oraz gminnych stowarzyszeń);	
8.	Sołectkie ostatki z Kapelą Góralską Janicki – współorganizacja z Sołectwem Czarny Bór;	
9.	XII Gminny Dzień Kobiet KONCERT S.O.S. ABBA COVER BAND ;	
10.	Dzień Samorządu Wiejskiego - „Biesiada na Góralską Nutę”;	
11.	Inauguracja projektu „Świetlicowo zaprogramowani” – warsztaty z robotyki – projekt dofinansowano ze środków ARP;	
12.	Warsztaty wielkanocne z KGW;	
13.	Lekcje biblioteczne dla uczniów	
14.	Międzynarodowy Dzień Książki dla Dzieci - animacje biblioteczne;	
15.	Konkurs Palm Wielkanocnych;	
16.	Inauguracja „Senioralnej Akademii Kultury – projektu dla UTW dofinansowanego ze środków INVEST PARK;	
17.	Tydzień Książki i Tydzień Ziemi- warsztaty dla dzieci i młodzieży z Nadleśnictwem Wałbrzych ;	
18.	Ogólnopolski Tydzień Bibliotek- Spotkania autorskie z pisarzem i podróżnikiem Robertem Maciągiem;	
19.	Happening czytelniczy flesh mob;	
20.	Koncert Kameralny w wykonaniu pianisty Piotra Łukaszyka oraz flecistki Ildiko Juhasz;	
21.	Spotkanie w ramach Wałbrzyskiego Klastra Energii i Wodoru;	
22.	Pokaz grup artystycznych B+CK (Spektakl „Kabaret na Jednej Nodze” Teatru I Morele Bęc oraz pokaz grup tanecznych);	
23.	Inauguracja projektu „Kto ja? Ja nie napiszę książki?”- w ramach programu „Partnerstwo dla książki” dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego;	
24.	Warsztaty ekologiczne z grupą Ekoaktywni;	
25.	Wakacje w B+CK i na świetlicach wiejskich w Borównie, Grzędach, Jaczkowie i w Witkowie;	
26.	Warsztaty z Edytą Jungowską;	
27.	Dożynki i XIX Dolnośląskie Święto Pieroga w Gmina Czarny Bór;	
28.	Inauguracja kolejnej edycji zajęć z robotyki;	
29.	Narodowe czytanie (podczas Półmaratonu);	

30.	Inauguracja nowego roku akademickiego UTW: wykład Grzegorza Macko – Wicemarszałka Województwa Dolnośląskiego;	
31.	Warsztaty pisania książki z Robertem Maciągiem;	
32.	Gminny Dzień Seniora – Kacper Kuszewski;	
33.	Dożynkowe podziękowania w B+CK – koncert saksofonowy Anny Katarzyny Jiruska;	
34.	Ogłoszenie konkursu literacko-plastycznego dla dzieci, młodzieży i dorosłych na stworzenie książki pełnej przygód, bajki lub relacji z podróży;	
35.	Rodzinne warsztaty dyniowe;	
36.	Koncert Kameralny „Koncert jesienny na dwa świerszcze...”;	
37.	"Biesiada na ludową nutę" w Grzędach ramach projektu "Upowszechnianie folkloru dolnośląskiego na terenie Powiatu Wałbrzyskiego dofinansowanego ze środków Powiatu Wałbrzyskiego oraz Gminy Czarny Bór;	
38.	Rozdanie nagród w konkursie literacko-plastycznym "pt. Kto Ja? Ja nie napiszę książki?", podsumowanie projektu;	
39.	Mikołaj;	
40.	Dzień guzika – guzikowe warsztaty w bibliotece; wernisaż twórczości Liliany Gronuś;	
41.	Warsztaty bożonarodzeniowe;	
42.	Jubileusz 5-lecia wieży widokowej na TRÓJGARBIE;	

W maju 2023 r. odbył się koncert Kameralny pt. „Wiosna. Ach to Ty!” jako kolejna odsłona cyklicznych spotkań z **muzyką klasyczną w Gminie Czarny Bór**. Wiosenny koncert kameralny, podczas którego Piotrowi Łukaszczykowi – wybitnemu pianiście, towarzyszyła utytułowana flecistka – Ildiko Juhasz. Na sali widowiskowej B+CK wybrzmiały wspaniałe kompozycje najwybitniejszych, muzycznych twórców: Chopina – m.in. Polonez es – moll; Bacha – Menuet i Badinerie z II Suity orkiestrowej; Brahmsa – 21. Taniec węgierski; Chaminade – Concertino na flet i fortepian; Haendla i innych. A wszystko w interpretacji dwójki wybitnych instrumentalistów. Wydarzenie realizowane jest w ramach „Senioralnej Akademii Kultury” dofinansowanej ze środków Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej „INVEST-PARK” – partnera strategicznego projektu.

7 października w Bibliotece + Centrum Kultury w Czarnym Borze uroczyste zainaugurowany został 7 rok działalności **Uniwersytetu III Wieku w Czarnym Borze**. Tradycyjnie kolejny rok przygody z nauką studenci, seniorzy rozpoczęli od wspólnego odśpiewania „Gaudeamus Igitur”. Tegoroczne wykonanie studenckiego hymnu było szczególnie uroczyste i wyjątkowe.

Po raz pierwszy na scenie B+CK stanął nowo powstały chór

czarnoborskiego uniwersytetu pod batutą i z akompaniamentem Sebastiana Juszcza. Wykład inauguracyjny pt. „Rola samorządu województwa w kształtowaniu rozwoju regionalnego” wygłosił Grzegorz Macko – Wicemarszałek

Województwa Dolnośląskiego. Podczas inauguracji nie mogło też zabraknąć studenckiego ślubowania i włączenia w akademickie grono nowych studentów. Ceremonii wręczenia indeksów dokonali: Wójt Gminy Czarny Bór Adam Górecki, Wicemarszałek Grzegorz Macko oraz Profesor Jerzy Detyna z Politechniki Wrocławskiej. Pierwsze w tym roku akademickim studenckie spotkanie zakończyło się muzyczną niespodzianką.

Specjalnie dla czarnoborskich studentów z recitalem piosenki francuskiej wystąpili Sandra i Artur Ciępa.

W 2023 roku Biblioteka+ Centrum Kultury w Czarnym Borze prowadziła również **zajęcia stałe** takie, jak warsztaty taneczne, teatralne, szachowe, język angielski ect. W 2023 biblioteka odnotowała wzrost liczby czytelników. Nowi czytelnicy to przede wszystkim dzieci do lat 6 oraz osoby spoza naszej gminy. Duże zainteresowanie biblioteką wynika z odpowiedniego profilu zakupowanych zbiorów oraz dostępu do platformy LEGIMI. Na facebookowym profilu B+CK na bieżąco zamieszczane są informacje o nowościach czytelniczych i warunkach udostępniania zbiorów. Nie bez znaczenia pozostaje również udział biblioteki w projekcie „**MAŁA KSIĄŻKA WIELKI CZŁOWIEK**”, dzięki któremu wypożyczanie książek przez najmłodszych użytkowników jest bardzo atrakcyjne (karty małego czytelnika, zbieranie naklejek, dyplomy, nagrody) oraz realizacja projektu pt. „Kto ja? Ja nie napiszę książki?”- (dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury). Dzięki dofinansowaniu w wysokości 18.000,00 zł. od czerwca do listopada w B+CK odbywały się spotkania autorskie z pisarzami, podróżnikami, warsztaty i inne ciekawe zajęcia, które znacząco wpłynęły na promocję książki i czytelnictwa w gminie Czarny Bór.

3.4. TURYSTYKA, SPORT I REKREACJA

Walory turystyczne i rekreacyjne gminy Czarny Bór są uwarunkowane zasobami przyrodniczymi i krajobrazowymi, dziedzictwem kulturowym oraz przygranicznym położeniem. Na terenie gminy istnieją dogodne warunki do rozwoju turystyki krajoznawczej i pobytowej, w tym weekendowej. Tradycje sportowe oraz długi okres zalegania pokrywy śnieżnej predestynują gminę do uprawiania sportów zimowych, zwłaszcza narciarstwa biegowego. Góryste obszary oraz rozwinięta sieć dróg stwarza także dobre warunki do uprawiania turystyki pieszej i rowerowej. Jedną z największych atrakcji turystycznych w gminie, jak i najbliższej okolicy, stanowi otwarta w 2018 roku wieża widokowa na Trójgarbie – najwyższy tego typu obiekt na Pogórzu Sudeckim o wysokości 27,5 m. Bazę sportową i rekreacyjną gminy tworzą takie obiekty jak: pełnowymiarowa hala sportowa i stadion sportowy wraz ze strzelnicą biathlonową w Czarnym Borze, boiska wielofunkcyjne ze sztuczną nawierzchnią w Czarnym Borze i w Witkowie oraz boiska sportowe z nawierzchnią naturalną wraz z zapleczeniami w miejscowościach: Borówno, Grzędy, Jaczków i Witków. Na uwagę zasługuje również nartorolkostrada.

Inwestycje i działania 2023

W 2023 roku na **kulturę fizyczną** przeznaczono ogółem 3 740 453,00 zł, w tym zrealizowano inwestycje sportowo-rekreacyjne na kwotę 3 089 890,66 zł takie jak:

KULTURA FIZYCZNA:

3 740 453,00 zł

- **Rozbudowa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej w Czarnym Borze** (3 071 300,48 zł). Przedsięwzięcie to obejmuje rozbudowę obiektów sportowo rekreacyjnych w Czarnym Borze. W ramach prac rozbudowane zostanie zaplecze obsługujące trasy narciarskie, biegowe, nartorolkowe oraz boisko sportowe w Czarnym Borze. Budynek o powierzchni około 400 m² będzie pełnił funkcję szatni, kawiarni, wypożyczalni sprzętu sportowego, rekreacyjnego oraz turystycznego. Obiekt będzie posiadał zaplecze socjalne oraz magazynowe, przystosowany będzie dla osób niepełnosprawnych. Obiekt wyposażony będzie w ekologiczne źródło ciepła oraz instalację fotowoltaiczną. W ramach zagospodarowania terenu powstaną miejsca parkingowa wraz z miejscami do obsługi pojazdów typu „camper”. Zadanie częściowo zakończone. Na realizację tego zadania Gmina uzyskała dofinansowanie z Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych.
- **Rozbudowa obiektów rekreacyjnych i sportowych wraz z zapleczem** (47 785,77 zł). W ramach tego przedsięwzięcia planuje się prace polegające na rozbudowie terenów rekreacyjnych i sportowych w gminie Czarny Bór w zakresie budowy sieci wodnej i kanalizacyjnej, budowę miejsc parkingowych z miejscem do ładowania pojazdów elektrycznych oraz miejscem dla pojazdów typu „camper”, budowę powierzchni magazynowej, gastronomicznej oraz usługowej (wypożyczalnia sprzętu sportowego oraz rekreacyjnego). Realizację tego przedsięwzięcia planuje się na lata 2021-2024. Zadanie w trakcie realizacji robót budowlanych.

Wydatki bieżące na kulturę fizyczną zrealizowane w kwocie 373 686,95 zł, zostały przeznaczone na:

- **Obiekty sportowe (117 719,20 zł),** w tym m.in. na: zakup energii, zakup usług remontowych, zakup materiałów i wyposażenia ,
- **Zadania w zakresie kultury fizycznej (245 600,00 zł),** w tym na: dotacje celowe z budżetu jednostki samorządu terytorialnego, udzielone w trybie art. 221 ustawy, na finansowanie lub dofinansowanie zadań zleconych do realizacji organizacjom prowadzącym działalność pożytku publicznego (198 000,00 zł) i **stypendia sportowe dla uczniów (47 600,00 zł).**

W 2023 roku na terenie Gminy Czarny Bór zorganizowano liczne imprezy i wydarzenia sportowe i rekreacyjne, w tym m.in.:

→ **Mistrzostwa Polski w biathlonie letnim, Czarny Bór 2023.** Podczas Mistrzostw Polski w Czarnym Borze do podziału było łącznie 87. medali, czyli 29 kompletów. Blisko połowę, bo 43 medale podzieliły między siebie trzy pierwsze kluby klasyfikacji medalowej. 16 klubów wyjechało z Czarnego Boru chociaż z jednym medalem mistrzowskim.

- MKS Karkonosze Jelenia Góra – 15. medali (7. złotych, 3. srebrne, 5. brązowych).
- BKS WP Kościelisko w swoim dorobku ma 8. złotych, 3. srebrne i 3. brązowe medale.
- UKN Melafir Czarny Bór z dorobkiem 3 złotych medali, 9 srebrnych i 2 brązowych

→ **Górski Półmaraton „z Flagą na Trójkarbie”** to nie tylko biegacze, piękne okoliczności przyrody Masywu Trójkarbu, to także współpraca z podmiotami, instytucjami i firmami. Celem imprezy jest popularyzacja biegów górskich jako formy rekreacji ruchowej, upowszechnienie zdrowego trybu życia i aktywnego spędzania wolnego czasu, a także zachęcenie do uprawiania sportu, promocja Gminy Czarny Bór, Gminy Stare Bogaczowice oraz walorów przyrodniczo turystycznych Masywu Trójkarbu. Impreza skierowana jest do osób pełnoletnich lub osób niepełnoletnich, które ukończyły 16 rok życia z pisemną zgodą obojga Rodziców lub Opiekunów prawnych. Dystans jaki zawodnicy muszą pokonać to 22 km lub 11 km w zależności od indywidualnych możliwości, zdolności i stopnia zaawansowania każdy z uczestników dokonuje wyboru, stawiając sobie cel do osiągnięcia i wyzwania kilometrowego, zapisując się na jeden z dwóch możliwych tras.

→ **Wyścig w ramach Ligii MTB XC Aglomeracji Wałbrzyskiej** dla wszystkich miłośników i amatorów jednośladów.

W 2023 roku na **turystykę** przeznaczono 76 572,18 zł, w tym bieżące utrzymanie obiektów turystycznych oraz wydatki majątkowe, w łącznej wysokości 76 572,18 zł takie jak:

TURYSTYKA:

76 572,18 zł

→ **Rozwój infrastruktury turystycznej poprzez utworzenie wypożyczalni sprzętu turystycznego**

(76 216,95 zł) wykonanie w 87,71 %. Zadanie częściowo zakończone.

3.5. TRANSPORT I ŁĄCZNOŚĆ

TRANSPORT I ŁĄCZNOŚĆ:

7 006 312,78 zł

Inwestycje i działania 2023

W 2023 roku na realizację inwestycji i działań z zakresu transportu i łączności Gmina wydatkowała 7 006 312,78 zł, w tym wykonano następujące zadania inwestycyjne na kwotę 5 969 585,65 zł:

- **Remont drogi na działce nr. 171 w Grzędach.** W ramach inwestycji drogowej została wyremontowana droga o długości 0,330 km. Zakres prac drogowych polegał na: położeniu nowej nawierzchni asfaltowej, utwardzeniu poboczy, odwodnieniu drogi. Przebudowa drogi odbyła się dzięki otrzymanemu dofinansowaniu w ramach "Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg" w kwocie 273.909,99 złotych brutto. Cała wartość zadania wyniosła: 391.299,99 złotych brutto. Inwestycja zakończona w 2023 roku.
- **Przebudowa ul. Malinowej w Czarnym Borze.** W ramach inwestycji drogowej została przebudowana droga o długości 0,195km. Zakres prac drogowych polegał na: położeniu nowej nawierzchni asfaltowej, utwardzeniu poboczy, budowa kanalizacji deszczowej z wpięciem do rowu, odwodnieniu drogi. Cała wartość zadania wyniosła: 682 281,49 złotych brutto. Inwestycja zakończona w 2023 roku.
- **Utwardzenie drogi na dz. nr 560/1, 561/2 w Witkowie.** W ramach zadania została utwardzona działka drogowa o powierzchni 110m². Zakres prac polegał na wykonaniu chodnika z kostki betonowej. Wykonany chodnik ma służyć jako dojście do istniejącej kładki mostowej dla osób mieszkających po drugiej stronie rzeki. Całość zadania wyniosła: 55 350,00 złotych brutto. Inwestycja zakończona w 2023 roku.
- **Przebudowa drogi na dz. nr 455, 488, 445, 426/2 w Witkowie.** W ramach inwestycji drogowej została przebudowana droga o długości 0,992km. Zakres prac drogowych polegał na: położeniu nowej nawierzchni asfaltowej, utwardzeniu poboczy, odwodnieniu drogi. Przebudowa drogi odbyła się dzięki otrzymanemu dofinansowaniu w ramach "Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych" w kwocie 1 204 463,7 złotych brutto. Cała wartość zadania wyniosła: 1 204 463,7 złotych brutto. Inwestycja zakończona w 2023 roku.
- **Zagospodarowanie przestrzeni publicznej przy obiektach edukacyjnych w gminie Czarny Bór.** W ramach inwestycji zostało wykonane: remont miejsc parkingowych, montaż barier ochronnych, montaż stojaka na rowery, remont głównego ciągu pieszego, powstały rabaty ozdobne, odtworzenie terenów zielonych. Inwestycja realizowana była w terminie 30.06.2023 r. - 19.09.2023 r. Wartość inwestycji wyniosła: 401 916,82 złotych. Na powyższe zadanie otrzymaliśmy dotacje z Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych w kwocie 281 734,00 złotych. Inwestycja zakończona w 2023 roku.
- **Rozbudowa infrastruktury sportowo - rekreacyjnej w Czarnym Borze - część II. Budowa parkingu przy ul. Wesołej w Czarnym Borze.** Rozbudowa infrastruktury sportowo - rekreacyjnej w Czarnym Borze - część II. Budowa parkingu przy ul. Wesołej w Czarnym Borze .Wartość zadania 1 821 229,83 złotych. Dotacja: Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych w wysokości: 937 974,28 złotych.
- **Przebudowa drogi gminnej na dz. nr 492, 495 w Witkowie.** W ramach inwestycji drogowej została przebudowana droga o długości 275m. Zakres prac drogowych polegał na: położeniu nowej nawierzchni jezdni z betonowej kostki brukowej, budowa chodnika z betonowej kostki brukowej, odwodnienie drogi. Cała wartość zadania wyniosła: 450 000,00 złotych brutto. Inwestycja zakończona w 2023 roku.
- **Przebudowa drogi na dz. nr 131, 132 w Borównie.** W ramach inwestycji drogowej została przebudowana droga o długości 122,39m. Zakres prac drogowych

polegał na: położeniu nowej nawierzchni asfaltowej, utwardzeniu poboczy, odwodnieniu drogi. Przebudowa drogi odbyła się dzięki otrzymanemu dofinansowaniu w ramach "Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych" w kwocie 198 448,68 złotych brutto. Cała wartość zadania wyniosła: 198 448,68 złotych brutto. Inwestycja zakończona w 2023 roku.

→ **Przebudowa drogi na dz. nr 568 w Witkowie.** W ramach inwestycji drogowej została przebudowana droga o długości 176,0m. Zakres prac drogowych polegał na: położeniu nowej nawierzchni asfaltowej, utwardzeniu poboczy, odwodnieniu drogi. Przebudowa drogi odbyła się dzięki otrzymanemu dofinansowaniu w ramach "Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych" w kwocie 257 149,14 złotych brutto. Cała wartość zadania wyniosła: 257 149,14 złotych brutto. Inwestycja zakończona w 2023 roku.

→ **Przebudowa drogi na dz. nr 672 w Witkowie.** W ramach inwestycji drogowej została przebudowana droga o długości 130,0m. Zakres prac drogowych polegał na: położeniu nowej nawierzchni asfaltowej, utwardzeniu poboczy, odwodnieniu drogi. Przebudowa drogi odbyła się dzięki otrzymanemu dofinansowaniu w ramach "Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych" w kwocie 160 918,60 złotych brutto. Cała wartość zadania wyniosła: 160 918,60 złotych brutto. Inwestycja zakończona w 2023 roku.

→ **Przebudowa drogi na dz. nr 319 w Borównie.** W ramach inwestycji drogowej została przebudowana droga o długości 232,08m. Zakres prac drogowych polegał na: położeniu nowej nawierzchni asfaltowej, utwardzeniu poboczy, odwodnieniu drogi. Przebudowa drogi odbyła się dzięki otrzymanemu dofinansowaniu w ramach "Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych" w kwocie 331 198,15 złotych brutto. Cała wartość zadania wyniosła: 331 198,15 złotych brutto. Inwestycja zakończona w 2023 roku.

→ **Przebudowa drogi gminnej nr 114780D - ul. Leśna w Czarnym Borze.** W ramach inwestycji drogowej została przebudowana droga o długości 0,950km. Zakres prac drogowych polegał na: położeniu nowej nawierzchni asfaltowej, budowie chodnika, miejsc postojowych, mijanek, utwardzeniu poboczy, odwodnieniu drogi. Przebudowa drogi odbyła się dzięki otrzymanemu dofinansowaniu w ramach "Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg" w kwocie 608 732,46 złotych brutto. Cała wartość zadania wyniosła: 1 014 554,10 złotych brutto. Inwestycja zakończona w 2023 roku.

→ **Przebudowa drogi na dz. nr 316 w Jaczkowie.** W ramach inwestycji drogowej została przebudowana droga o długości 130m. Zakres prac drogowych polegał na: położeniu nowej nawierzchni jezdni z masy bitumicznej, utwardzone pobocza. Przebudowa drogi odbyła się dzięki otrzymanemu dofinansowaniu w ramach "Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych" w kwocie 107 268,09 złotych brutto. Cała wartość zadania wyniosła: 107 268,09 złotych brutto. Inwestycja zakończona w 2023 roku.

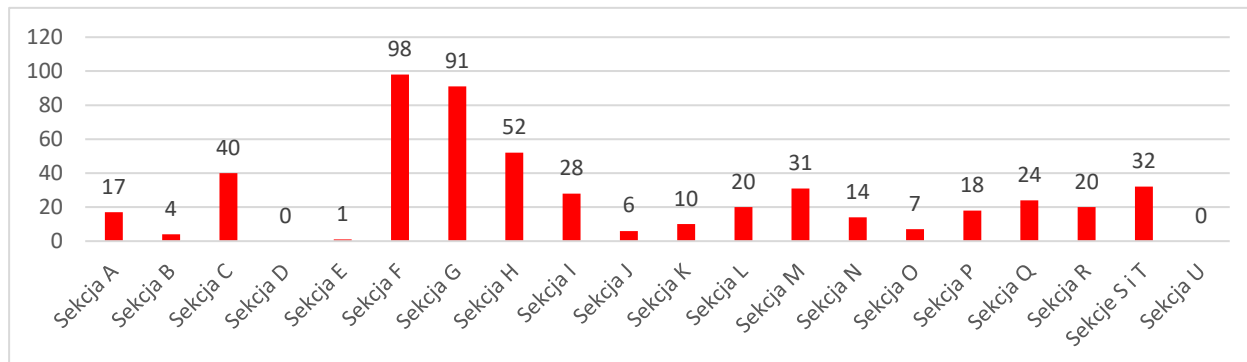
W ramach **wydatków bieżących** w kwocie 1 036 727,13 zł poniesiono wydatki na drogi publiczne gminne (1 027 059,31 zł), w tym na zakup usług remontowych (463 622,37 zł) oraz materiałów i wyposażenia (49 866,49 zł), a także funkcjonowanie przystanków komunikacyjnych (8 167,82 zł).

3.6. GOSPODARKA I PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

W 2023 roku na terenie Gminy Czarny Bór działalność prowadziło 513 podmiotów wpisanych do rejestru REGON. Największa ich liczba prowadziła działalność w zakresie budownictwa (98 podmiotów) oraz handlu hurtowego, detalicznego i naprawy pojazdów (91 podmiotów).

Wykres 1. Podmioty gospodarcze prowadzące działalność na terenie Gminy Czarny Bór w 2023 roku.

Sekcja A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
 Sekcja B – Górnictwo i wydobywanie
 Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe
 Sekcja D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
 Sekcja E – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
 Sekcja F – Budownictwo
 Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
 Sekcja H – Transport i gospodarka magazynowa
 Sekcja I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
 Sekcja J – Informacja i komunikacja
 Sekcja K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa

Sekcja L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
 Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
 Sekcja N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
 Sekcja O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne
 Sekcja P – Edukacja
 Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
 Sekcja R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
 Sekcja S – Pozostała działalność usługowa
 Sekcja T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby
 Sekcja U – Organizacje i zespoły eksterytorialne

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Inwestycje i działania 2023

W 2023 roku w ramach wspierania i rozwoju przedsiębiorczości na terenie Gminy Czarny Bór zrealizowane zostały m.in. takie działania jak:

→ Energetyczna współpraca

Rozwój odnawialnych źródeł energii i kierunki zmian promujące ekologię niejako wymuszają szukanie nowych rozwiązań w kontekście pozyskiwania energii w celu funkcjonowania podmiotów, firm i instytucji. Taka myśl przyświecała założycielom, powołanej w lipcu 2023 roku w siedzibie Inkubatora Przedsiębiorczości w Czadrowie, Spółdzielni Energetycznej Sudecka Energia. Członkami nowej organizacji zostali **Gmina Czarny Bór**, Gmina Kamienna Góra oraz Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej SANIKOM. Dzięki działaniom spółdzielni możliwe będzie generowanie oszczędności dla jej członków dzięki korzystnemu systemowi rozliczeń za energię elektryczną. Celem współpracy Członków Założycieli jest również możliwość pozyskiwania środków na projekty i budowę źródeł OZE. W przyszłości spółdzielnia energetyczna planuje zaprosić do współpracy kolejnych partnerów.

→ Publikacja informacji na stronach internetowych gminy nt. szkoleń, konferencji i możliwości pozyskania dofinansowania przez przedsiębiorców i rolników

- Szkolenia dla przedsiębiorców wystawiających faktury,
- Webinarium cedur dla seniorów i ich opiekunów,

3.7. PLANOWANIE PRZESTRZENNE

Kierunki rozwoju przestrzennego Gminy Czarny Bór określa dokument **zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Czarny Bór** przyjęty Uchwałą Nr XLV/232/2021 Rady Gminy Czarny Bór z dnia 5 listopada 2021 r. w sprawie uchwalenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Czarny Bór. W 2023 roku na terenie gminy obowiązywało 6 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, obejmujących 62,0% powierzchni gminy, tj. 4 118,0 ha. W 2023 roku wydano jedną decyzję dotyczącą innej zabudowy oraz 3 decyzje o warunkach zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej.

Tabela 23. Wykaz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obowiązujących w 2023 roku.

Lp.	Wykaz obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego:	Powierzchnia [km ²]
1.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla wsi Czarny Bór i Borówno	24,8961
2.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego wsi Witków o Jaczków	23.013,3990
3.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego wsi Czarny Bór i Borówno – obszar „A”	14.203,3584
4.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla wsi Witków	672,5986
5.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Jaczków	1.268,7027
6.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Witków i Jaczków	410,1246

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS i Urzędu Gminy Czarny Bór.

3.8. GOSPODARKA MIESZKANIOWA

Wydatki na remonty w budynkach i lokalach komunalnych zrealizowano na kwotę 268.090,48 zł. Objęły one m.in. nakłady na wymianę instalacji centralnego ogrzewania w 4 lokalach komunalnych. Zaległości w opłatach obejmowały 72 mieszkania na łączną kwotę 386 224,51 zł. Ściągalność należności czynszowych kształtowała się na poziomie 91%.

Inwestycje i działania 2023

W 2023 roku na **gospodarkę mieszkaniową** przeznaczono 14 526 086,81 zł, w tym zrealizowano wydatki majątkowe na kwotę 14 022 877,46 zł obejmujące m.in. takie inwestycje jak:

GOSPODARKA
MIESZKANIOWA:

14 526 086,81

→ **Wymiana dotychczasowych wysokoemisyjnych źródeł ciepła w domach jednorodzinnych i mieszkaniach w domach wielorodzinnych, na obszarze Gminy Czarny Bór, Gminy Miejskiej Kamienna Góra, Gminy Kamienna Góra, Gminy Stare Bogaczowice oraz Uzdrowskiej Gminy Miejskiej Szczawno-Zdrój.**

Przedsięwzięcie to dotyczy realizacji projektu pn. "Wymiana dotychczasowych wysokoemisyjnych źródeł ciepła w domach jednorodzinnych i mieszkaniach w domach wielorodzinnych, na obszarze Gminy Czarny Bór, Gminy Miejskiej Kamienna Góra, Gminy Kamienna Góra, Gminy Stare Bogaczowice oraz Uzdrowskiej Gminy Miejskiej Szczawno-Zdrój", współfinansowanego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 (RPO WD 2014-2020, Oś priorytetowa 3 "Gospodarka niskoemisyjna". Działanie 3.3. „Efektywność energetyczna w budynkach użyteczności publicznej i sektorze mieszkaniowym”, nr projektu RPDS.03.03.04-02-0001/20). Celem realizacji tego przedsięwzięcia jest zwiększenie efektywności energetycznej w sektorze mieszkaniowym, poprzez wymianę dotychczasowych wysokoemisyjnych źródeł ciepła na podłączenie do sieci ciepłowniczej, instalacje wykorzystujące odnawialne źródła ciepła oraz kotły spalające biomasę lub ewentualnie paliwa gazowe, bez konieczności przeprowadzenia kompleksowej termomodernizacji, w sytuacji kiedy zostaną spełnione minimalne progi wskaźnika energii pierwotnej. Liderem realizacji i operatorem projektu będzie Gmina Stare Bogaczowice. Gminy partnerskie (w tym Gmina Czarny Bór), na mocy stosownego porozumienia zobowiązane będą do partycypacji w kosztach wkładu własnego do projektu. Okres realizacji zadania to lata 2020-2023.

→ **Budowa strefy aktywności gospodarczej w Czarnym Borze (13 319 152,35 zł).**

Przedmiotowy projekt realizowany jest w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 w ramach osi priorytetowej 1 Przedsiębiorstwa i innowacje, Działania 1.3 Rozwój przedsiębiorczości, Poddziałania 4 - 1.3.4 Rozwój przedsiębiorczości - ZIT AW (schemat A Przygotowanie terenów inwestycyjnych) i współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej - Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Projekt polega na utworzeniu terenów inwestycyjnych o pow. 5,92 ha w Czarnym Borze. Projekt przewiduje wykonanie robót drogowych (droga publiczna i komunikacja wewnętrzna), robót wod-kan (sieć wodociągowa, sieć kanalizacji sanitarnej wraz z lokalną oczyszczalnią ścieków, kanalizacja deszczowa ze zbiornikiem retencyjnym), robót elektrycznych (oświetlenie drogowe), sieci światłowodowej i makronielację. Uwzględniono przygotowanie dokumentacji projektu, nadzór inwestorski i archeologiczny, zarządzanie projektem i promocję projektu oraz promocję terenów inwestycyjnych.

Cel główny projektu: zapewnienie lepszych warunków dla rozwoju MŚP w Gminie Czarny Bór poprzez przygotowanie terenów inwestycyjnych.

Odbiorcami projektu będą przedsiębiorcy, którzy będą zainteresowani zakupem uzbrojonych działek inwestycyjnych, na których będą lokalizowali swoje inwestycje gospodarcze. Działalność Wnioskodawcy będzie koncentrowała się na pozyskaniu inwestorów celem obłożenia terenów inwestycyjnych oraz wsparciu ich działalności gospodarczej poprzez stosowanie ulg stanowiących zachętę do inwestowania w Gminie Czarny Bór. Wytworzona w ramach projektu infrastruktura będzie udostępniana

odbiorcom w oparciu o otwarte, przejrzyste i niedyskryminujące zasady. Okres realizacji tego zadania określono na lata 2020 - 2023.

→ Zagospodarowanie przestrzeni publicznej przy obiektach edukacyjnych w gminie Czarny Bór (405 643,11 zł).

→ Budowa mieszkań komunalnych w Czarnym Borze (157 440,00 zł).

Wydatki bieżące w ramach gospodarki mieszkaniowej zostały zrealizowane w kwocie 503 209,35 zł, a środki te przeznaczono na gospodarowanie mieszkaniowym zasobem gminy (410 798,40 zł) oraz gospodarkę gruntami i nieruchomościami (62 890,95 zł).

3.9. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE I OCHRONA PRZECIWOPOŻAROWA

Za utrzymanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie Gminy Czarny Bór odpowiada **Komisariat Policji** w Boguszu Gorcach. W siedzibie Ośrodka Pomocy Społecznej w Czarnym Borze zlokalizowany jest posterunek Policji, a na Rewir w gminie Czarny Bór przydzielonych jest dwóch dzielnicowych na teren Czarny Bór, Grzędy i Grzędy Górne oraz Borówno, Jaczków i Witków.

Ochotnicza Straż Pożarna (OSP) z jednostkami w: Czarnym Borze, Borównie, Grzędach, Jaczkowie i Witkowie zajmuje się prewencją i walką z pożarami oraz pozostałymi zagrożeniami dla zdrowia i życia ludzkiego, dobytku oraz środowiska naturalnego oraz odpowiada za usuwanie skutków klęsk żywiołowych i katastrof. W 5 jednostkach OSP na terenie gminy zrzeszonych jest ponad 100 strażaków.

Inwestycje i działania 2023

Na **bezpieczeństwo publiczne i ochronę przeciwpożarową** w 2023 roku wydatkowano ogółem 130 520,11zł. W ramach działalności inwestycyjnej zrealizowano zadania na kwotę 19 224,00 zł obejmujące:

- **Dofinansowanie do zakupu quada dla OSP w Czarnym Borze - wkład do projektu dofinansowanego z funduszu sprawiedliwości (1 020,00 zł)** – zadanie zakończone. Gmina Czarny Bór otrzymała dofinansowanie z Funduszu Sprawiedliwości, którego dysponentem jest Ministerstwo Sprawiedliwości
- **Dofinansowanie zakupu radiowozu policyjnego (18 204,00 zł)** – zadanie zakończone.

Wydatki bieżące wyniosły 111 296,11 zł w tym m.in. na ochotnicze straże pożarne wydatkowano kwotę 109 828,97 zł, co stanowi 93,53% planu rocznego wynoszącego 117 430,00 zł. Niniejsza wartość została wydatkowana na:

- dotacje celowe z budżetu na finansowanie lub dofinansowanie zadań zleconych do realizacji stowarzyszeniom w kwocie 99 093,52 zł;
- różne opłaty i składki w kwocie 5 626,00 zł;
- zakup usług pozostałych w kwocie 5 109,45 zł;

Wydatki poniesione w tym rozdziale przeznaczono na: dotacje celowe dla jednostek OSP działających na terenie gminy z przeznaczeniem na utrzymanie gotowości bojowej i zapewnienie ochrony przeciwpożarowej, opłacenie składek za ubezpieczenie od następstw nieszczęśliwych wypadków strażaków-ochotników oraz wydatki na przeglądy i ubezpieczenie pojazdów i budynków, stanowiących własność gminy.

3.10. OCHRONA ZDROWIA

Na obszarze gminy świadczenia zdrowotne świadczą 3 placówki ochrony zdrowia: NZOZ „Czarny Bór”, Praktyka Lekarza Rodzinnego oraz Gabinet stomatologiczny. Ponadto w gminie prowadzi działalność Zakład Lecznictwa Odwykowego dla osób uzależnionych od alkoholu w Czarnym Borze. W gminie zlokalizowana jest również apteka.

BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE
I OCHRONA PRZECIWOPOŻAROWA

130 520,11 zł

Inwestycje i działania 2023

Wydatki na **ochronę zdrowia** w 2023 roku obejmowały ogółem kwotę 140 473,77 zł, a środki te przeznaczono na: przeciwdziałanie alkoholizmowi (122 025,01 zł), zwalczanie narkomanii (7 897,16 zł) i pozostałą działalność (10 551,60 zł).

OCHRONA ZDROWIA:

140 473,77 zł

Realizacja programów

→ Program Przeciwdziałania Alkoholizmowi i Narkomanii na terenie Gminy Czarny Bór na 2023 rok

Podstawowym celem Programu jest ograniczenie zdrowotnych i społecznych skutków wynikających z nadużywania napojów alkoholowych i używania innych środków psychoaktywnych. Zadania programu obejmują: zwiększenie dostępności pomocy prawnej, terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i zagrożonych uzależnieniem; prowadzenie profilaktycznej działalności edukacyjnej i informacyjnej dla mieszkańców gmin oraz przestrzeganie zasad obrotu napojami alkoholowymi i ustawy o narkomanii. Na terenie Gminy Czarny Bór, za zadania z zakresu przeciwdziałania alkoholizmowi i narkomanii zawarte w Programie, odpowiada Wójt Gminy Czarny Bór, a realizuje je: Urząd Gminy Czarny Bór, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii, Ośrodek Pomocy Społecznej, Centrum Biblioteczno-Kulturalne oraz Placówki Oświatowe. W 2023 roku w toku realizacji programu m.in.:

Tabela 24. Realizacja Programu Przeciwdziałania Alkoholizmowi i Narkomanii w 2023 roku.

Zadanie programu	Realizacja 2023
I. ZWIĘKSZENIE DOSTĘPNOŚCI POMOCY PRAWNEJ, TERAPEUTYCZNEJ I REHABILITACYJNEJ DLA OSÓB UZALEŻNIONYCH I ZAGROŻONYCH UZALEŻNIENIEM	
Wspieranie idei reintegracji zawodowej i społecznej osób dotkniętych problemem uzależnień.	Gminna Komisja rozwiązywania Problemów Alkoholowych, poprzez współpracę z Ośrodkiem Pomocy Społecznej (OPS), wymianę informacji, wspiera idee reintegracji zawodowej i społecznej. W trakcie rozmów z osobami uzależnionymi i ich rodzinami członkowie komisji przekazują informacje o możliwości zmiany swojej sytuacji zawodowej.
Podjęcie starań o wznowienie działalności punktu konsultacyjnego oraz kontynuacja funkcjonowania telefonu zaufania m.in dla osób z rodzin zagrożonych problemami alkoholowymi oraz eksperymentujących ze środkami psychoaktywnymi.	Osoby zainteresowane uzyskaniem specjalistycznego prawnego wsparcia odbywały indywidualne rozmowy z Koordynatorem Gminnego Programu Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomani, który posiada wykształcenie prawnicze i wieloletnie doświadczenie w zakresie poradnictwa prawnego.
Prowadzenie indywidualnych rozmów profilaktycznych, motywujących z osobami zgłoszonymi przez policję, Ośrodek Pomocy Społecznej, członków rodzin, kuratorów sądowych, pedagogów szkolnych i inne osoby - rozmowy prowadzone, w trakcie posiedzeń Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii.	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii zwołuje swoje posiedzenie co najmniej raz w miesiącu. W trakcie posiedzeń prowadzone są rozmowy z wezwanymi osobami. Rozmowy mają na celu diagnozę aktualnego stanu związanego z nadużywaniem alkoholu, motywację do zmiany i określenie planu dalszego postępowania.
Podjęcie czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu.	Przy braku współpracy z osobą wezwaną, jej oporem co do podjęcia leczenia, Gminna Komisja podejmuje czynności zmierzające do orzeczenia przez sąd obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu wobec takiej osoby.
Kierowanie uzależnionych do placówek odwykowych, pomoc rodzinom osób podejmujących leczenie.	Gminna Komisja w trakcie swoich posiedzeń i spotkań z osobami z problemem uzależnienia informuje o możliwości uzyskania wsparcia terapeutycznego w placówkach znajdujących się zarówno na terenie gminy, jak i w gminach ościennych.
Utrzymanie współpracy z Zakładem Lecznictwa Odwykowego w Czarnym Borze, policją, kuratorami sądowymi, Ośrodkiem Pomocy Społecznej, pedagogami szkolnymi, dyrektorami szkół, Zespołem Interdyscyplinarnym ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie w celu monitorowania zjawiska alkoholizmu i narkomanii na terenie gminy i podejmowanie stosownych działań w sytuacjach tego wymagających.	Gminna Komisja utrzymuje współpracę zarówno z Zakładem Lecznictwa Odwykowego w Czarnym Borze, policją, kuratorami sądowymi, Ośrodkiem Pomocy Społecznej, pedagogami szkolnymi, dyrektorami szkół, Zespołem Interdyscyplinarnym ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Współpraca odbywa się na zasadzie przepływu informacji, rozmów bezpośrednich. Ponadto członek komisji jest równocześnie członkiem Zespołu Interdyscyplinarnego, co pozwala na szybką i efektywną wymianę informacji i podejmowanie skoordynowanych działań.
Utrzymanie kontaktu z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu i innymi komisjami Rozwiązywania Problemów Alkoholowych powiatu wałbrzyskiego w celu wymiany doświadczeń oraz integracji działań profilaktycznych.	Kontakt z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR) odbywa się m.in. drogą telefoniczną.
Organizowanie pomocy psychologicznej z udziałem pedagogów, psychologa, pracowników socjalnych OPS, wychowawców świetlic środowiskowych.	Ze środków Gminnej Komisji finansowane są zajęcia profilaktyczne w świetlicach środowiskowych. Rodziny dotknięte problemem uzależnienia mają także możliwość skorzystania z pomocy psychologicznej.

Zadanie programu	Realizacja 2023
Upowszechnianie stosowania procedury „Niebieskiej Karty” oraz koordynacja działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinach z problemem alkoholowym i narkomani.	W celu upowszechnienia stosowania procedury „Niebieskiej Karty”, we współpracy z OPS w Czarnym Borze przeprowadzono kampanię informacyjną poprzez rozpowszechnienie ulotek tematycznych.
Oddziaływania edukacyjno-korekcyjne dla osób stosujących przemoc w rodzinie.	Członkowie komisji informowali o możliwości podjęcia terapii w formie oddziaływań edukacyjno-korekcyjnych, prowadzonych na terenie powiatu wałbrzyskiego.
II. PROWADZENIE PROFILAKTYCZNEJ DZIAŁALNOŚCI EDUKACYJNEJ I INFORMACYJNEJ DLA MIESZKAŃCÓW GMINY	
Kontynuowanie tematyki profilaktyki uzależnień w świetlicach profilaktycznych, wyposażanie w sprzęt niezbędny do tego celu.	Świetlice kontynuowały swoje działania profilaktyczne. W razie zapotrzebowania na sprzęt lub pomoce zwracały się z prośbą o ich sfinansowanie.
Organizowanie i finansowanie programów profilaktycznych w szkołach: przeprowadzanie spektakli o tematyce związanej ze zwalczaniem środków uzależniających na terenie szkół, jak również uwzględnianie w programach nauczania wiedzy o szkodliwości spożywania alkoholu i zażywania środków narkotycznych - prowadzenie kampanii informacyjnych i zajęć profilaktycznych.	Zespół Szkolno-Przedszkolny realizował programy edukacyjne rekomendowane przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (PARPA).
Wspomaganie alternatywnych form spędzania wolnego czasu: a) zajęcia sportowo-rekreacyjne, b) zajęcia plastyczne, teatralne i muzyczne ukazujące zalety funkcjonowania bez uzależnień, c) współfinansowanie programów profilaktycznych na koloniach i obozach.	Komisja aktywnie wspiera alternatywne formy spędzania wolnego czasu poprzez finansowanie konkursów, zajęć sportowych, wyjazdów kolonijnych z elementami profilaktyki.

3.11. POMOC SPOŁECZNA I RODZINA

Zadania z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy Czarny Bór realizuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnym Borze. Jego działalność obejmuje m.in. wykonywanie zadań z zakresu świadczeń rodzinnych, pomocy osobom uprawnionym do alimentów, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Z funduszy pomocy społecznej na terenie gminy w 2023 roku korzystało 88 gospodarstw domowych (209 osób), które pobrały świadczenia na łączną kwotę 343.027,00 zł. Najczęstszą przyczyną pobierania świadczeń było bezrobocie (39 osoby) i niepełnosprawność (41 osób). Szczegółowe informacje dotyczące wydatków z funduszy pomocy społecznej w 2023 roku przedstawione zostały w tabelach poniżej:

Tabela 25. Wydatki z funduszy pomocy społecznej wg powodów trudnej sytuacji życiowej w 2023 roku.

Nazwa	Liczba gospodarstw	Liczba osób	Kwota [zł]
Ogółem	88	209	343.027,00
Bezdomność	3	3	71.500,00
Potrzeba ochrony macierzyństwa	5	28	11.437,00
Bezrobocie	11	39	8.701,00
Niepełnosprawność	27	41	139.273,00
Długotrwała lub ciężka choroba	13	19	4.268,00
Bezradność w sprawach opiekuńczo- wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego - rodzina wielodzietna	4	25	7.427,00
Bezradność w sprawach opiekuńczo- wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego - rodzina niepełna	3	13	6.116,00
Alkoholizm	0	0	0
Narkomania	1	1	500,00
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	1	1	388,00
Przemoc w rodzinie			
Sytuacja kryzysowa			
Trudności w integracji osób, które otrzymały w RP status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą			
Ubóstwo	19	38	91.917,00
Zdarzenie losowe	1	1	1.500,00

Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnym Borze.

Tabela 25. Wydatki z funduszy pomocy społecznej w 2023 roku.

Nazwa	Kwota [zł]
Zadania własne OPS	
Zasiłki zostały wypłacone w następujących formach:	1.277.399,92

Nazwa	Kwota [zł]
- dożywianie 54 osób w tym: 53 dzieci, 1 dorosłe,	94.378,17
- usługi opiekuńcze dla 0 osób	0,00
- zasiłki celowe dla 34 rodzin oraz opł. za schroniska dla 2 osób	85.104,65
- zasiłki okresowe dla 20 rodzin	30.726,68
- składki zdrowotne opłacane za 25 podopiecznych	12.532,94
- opłata za pobyt dzieci w domu dziecka lub innej placówce (4 dzieci)	15.910,31
- zasiłki stałe dla 27 osób	139.272,87
- opłata za pobyt w DPS (3 osoby)	72.012,95
- wynagrodzenia, ZUS, FP, odpis na ZFŚS	693.421,35
- zakup materiałów, energii, usług zdrowotnych i pozostałych	129.690,00
- wynagrodzenie za sprawowanie opieki	0,00
Darowizny (organizacja wigilii)	4.350,00
Dodatki mieszkaniowe dla 17 rodzin	53.933,10
Dodatki energetyczne dla 0 rodzin	0,00
Zadania zlecone OPS	
Zasiłki wypłacone w następującej formie:	2.094.586,96
- składki zdrowotne opłacane za 16 podopiecznych (świadczenia pielęgnacyjne)	33.000,00
- świadczenia rodzinne wraz z dodatkami w ilości dla 199 rodzin	1.922.289,68
- fundusz alimentacyjny dla 15 osób	71.826,40
- wynagrodzenia, ZUS, FP, odpis na ZFŚS, materiały, usługi	58.983,88
- świadczenia wychowawcze dla 4 rodzin	8.240,18
- wynagrodzenia, ZUS, FP, materiały, usługi	246,82
- program dobry start dla 0 uczniów wraz z kosztami	0,00
Pomoc materialna dla 17 uczniów	18.427,47
Karta dużej rodziny 77 szt	1.477,00
Wydanie decyzji z zakresie ubezpiecz. Zdrowotnego	560,50
Korpus Wsparcia Seniora dla 56 osób	20.273,00
Ogółem wydatki w okresie 01-12/2023	3.466.657,95

Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnym Borze.

Tabela 27. Wydatki na świadczenia rodzinne i opiekuńcze w 2023 roku.

Nazwa	Kwota [zł]
Zasiłki rodzinne	158.918,00
Dodatki do zasiłków rodzinnych z tytułu:	100.608,00
- urodzenia dziecka	4.000,00
- opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	2.101,00
- samotnego wychowywania dziecka	20.265,00
- kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	15.940,00
- rozpoczęcia roku szkolnego	7.287,00
- podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	13.662,00
- wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	37.353,00
Zasiłki rodzinne wraz z dodatkami ogółem	259.526,00
Zasiłki pielęgnacyjne	344.695,00
Świadczenie pielęgnacyjne	1.031.408,00
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka	11.000,00
Jednorazowe świadczenie „Za życiem”	0
Specjalny zasiłek opiekuńczy	0
Świadczenie rodzicielskie	94.204,00
Razem	1.740.833,00
Zasiłki dla opiekunów	0

Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnym Borze.

Inwestycje i działania 2023

Na zadania z zakresu **pomocy społecznej** w 2023 roku wydatkowano ogółem 1 468 435,60 zł, a środki te przeznaczono m.in. na:

- funkcjonowanie Ośrodka Pomocy Społecznej (823 111,35 zł), w tym m.in. na: wynagrodzenia osobowe pracowników (516 024,90 zł),
- **zasiłki stałe** (139 272,87 zł), **zasiłki okresowe, celowe i pomoc w naturze** oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (115 831,33 zł), **pomoc w zakresie dożywiania** (94 828,17 zł),
- **dodatki mieszkaniowe** (53 933,10 zł),

POMOC SPOŁECZNA:

1 468 435,60 zł

- **Dom Pomocy Społecznej** (72 012,95 zł) – wydatki obejmujące zakup usług przez jednostki samorządu terytorialnego od innych jednostek samorządu terytorialnego,
- **pozostała działalność** (33 658,70 zł).

Na **pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej** wydatkowano 278 090,45 zł, w tym m.in. świadczenia społeczne (272 000,00 zł).

POZOSTAŁE ZADANIA W ZAKRESIE
POLITYKI SPOŁECZNEJ:
278 090,45 zł

W 2023 roku w dziale **rodzina** wydatkowano środki w kwocie 5 219 337,87 zł, z przeznaczeniem na: **świadczenie wychowawcze** (2 955,16 zł), **świadczenia rodzinne**, **świadczenie z funduszu alimentacyjnego** oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego (2 002 356,26 zł), **Karta Dużej Rodziny** (1477,00 zł), **rodziny zastępcze** (15 910,31 zł) obejmujące zakup usług przez jednostki samorządu terytorialnego od innych jednostek samorządu terytorialnego, **składki na ubezpieczenie zdrowotne** opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia rodzinne oraz za osoby pobierające zasiłki dla opiekunów (33 000,00 zł).

RODZINA:
5 219 337,87 zł

W ramach działu rodzina realizowana jest inwestycja obejmująca **budowę żłobka w Czarnym Borze (3 089 890,66 zł)**. Budowa żłobka ma na celu utworzenie miejsc opieki dla dzieci do lat 3. Przewidywana liczba utworzonych miejsc 20 – 40. **Czas realizacji zadania to lata 2019 – 2024**. Wartość zadania oszacowano na kwotę 10.565.146,79 zł. Na realizację tego przedsięwzięcia Gmina pozyskała w 2020 roku Gmina dofinansowanie z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 w ramach Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych dofinansowanie w wysokości 2.500.000 zł. Ponadto w 2022 roku uzyskano dofinansowanie w kwocie 5.100.000 zł z Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych. W 2023 roku gmina otrzymała dofinansowanie z Rządowego Programu Maluch+ na realizację tego przedsięwzięcia w wysokości 1.135.000 zł.

Realizacja programów

→ Strategia rozwiązywania problemów społecznych Gminy Czarny Bór na lata 2019-2029

Zgodnie z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tj. Dz. U 2018 r. poz. 1508 ze zm.) do zadań obowiązkowych gminy należy opracowanie i realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których nadrzędnym celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Strategia jest także istotną potrzebą i wymogiem nowej sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy Czarny Bór związanej z nowymi możliwościami pozyskiwania funduszy strukturalnych na rozwój lokalny, w tym na politykę społeczną. Dokument jest również wyrazem dążenia władz do zapewnienia mieszkańcom jak najlepszych warunków życia na jej terenie. Organem koordynującym wdrażanie Strategii jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnym Borze.

Cele Strategii realizowane są głównie poprzez działalność Ośrodka Pomocy Społecznej w Czarnym Borze. Zadania i wydatki działalności Ośrodka Pomocy Społecznej za 2023 rok przedstawia poniższa tabela.

Tabela 27. Działalność Ośrodka Pomocy Społecznej w Czarnym Borze w 2023 roku.

Zadania	Wydatki [zł]
I. Zadania własne :	1 331 333,02
Zasiłki zostały wypłacone w następujących formach:	1 277 399,92
- dożywianie 54 osoby - w tym 53 dzieci	94 378,17
- schroniska (2 osoby)	71 500,00
- usługi opiekuńcze	0,00
- zasiłki celowe dla 34 rodzin	13 604,65
- zasiłki okresowe dla 20 rodzin	30 726,68
- składki zdrowotne opłacane za 25 podopiecznych	12 532,94
- opłata za pobyt dzieci w domu dziecka lub innej placówce (4 dzieci)	15 910,31
- zasiłki stałe dla 27 osób	139 272,87
- opłata za pobyt w DPS (3 osoby)	72 012,95
- wynagrodzenia, ZUS, FP, odpis na ZFŚS	678 584,35
- zakup materiałów, energii, usług zdrowotnych i pozostałych	144 527,00
- darowizny	4 350,00
II. Dodatki mieszkaniowe	53 933,10
- wydatkowano dla 17 rodzin	53 933,10
III. Zadania zlecone :	2 135 324,93
Zasiłki wypłacone w następującej formie :	2 094 586,96
- składki zdrowotne opłacane za 16 podopiecznych od św. pielęgnacyjnego	33 000,00
- świadczenia rodzinne wraz z dodatkami w ilości dla 199 rodzin	1 922 289,68
- fundusz alimentacyjny dla 15 osób	71 826,40
- wynagrodzenia, ZUS, FP, odpis na ZFŚS, materiały, usługi	58 983,88
- świadczenie "Za życiem"	0,00
- świadczenia wychowawcze dla 4 rodzin	8 240,18
- wynagrodzenia, ZUS, FP, materiały, usługi	246,82
IV. Pomoc materialna dla uczniów	18 427,47
Stypendia wypłacono - 17 uczniów	18 427,47
V. Karta dużej rodziny - zakup usług	1 477,00
VI. Koszty wydanych decyzji - płace, ZUS, FP, zakup materiałów	560,50
VII. Korpus Wsparcia Seniora	20 273,00
Ogółem wydatki w okresie 01-12/2023	3 466 657,95

Źródło: Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej za 2023

Podstawową przesłanką do uzyskania przez osoby i rodziny wsparcia w ramach pomocy społecznej jest trudna sytuacja życiowa i brak możliwości jej pokonania mimo uprzedniego wykorzystania własnych środków, możliwości i uprawnień. Wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb życiowych i umożliwienie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka odbywa się poprzez realizację świadczeń pomocy społecznej, podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integrację ze środowiskiem poprzez realizację pracy socjalnej i poradnictwa, udzielenie pomocy w formie świadczeń rodzinnych i funduszu alimentacyjnego oraz prowadzenie postępowań wobec dłużników alimentacyjnych. OPS w Czarnym Borze realizuje pomoc w formie finansowej m.in.: wypłaty świadczeń (zasiłków: celowych, stałych, okresowych) i niefinansowej m.in.: pracy socjalnej, posiłków, zapewnienie pomocy rzeczowej dla rodzin, pomoc w dożywianiu dzieci w szkole, usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych, objęcie ubezpieczeniem zdrowotnym, skierowanie do domów pomocy społecznej. Ponadto w ramach realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czarny Bór:

- OPS podejmował współpracę z Powiatowym Urzędem Pracy. Kierunkiem tych działań było upowszechnienie ofert pracy, informacji o wolnych miejscach pracy, stażach oraz organizacji robót publicznych, prac interwencyjnych, prac społecznie użytecznych, które były organizowane na terenie gminy Czarny Bór;
- Pracownicy socjalni oprócz przeprowadzania wywiadów środowiskowych na potrzeby pomocy społecznej oraz innych instytucji, przyznawania pomocy w różnych formach, dodatkowo pomagali

w załatwianiu spraw urzędowych, kompletowaniu dokumentów dla celów ustalenia stopnia niepełnosprawności, a także prowadzili pracę socjalną. Praca socjalna to głównie poradnictwo w zakresie poszukiwania pracy, załatwiania spraw alimentacyjnych, kierowanie na leczenie odwykowe, nadzór nad prawidłowością sprawowanej władzy rodzicielskiej, kierowanie do sądów wniosków o jej nieprawidłowym wypełnianiu. Kadra pracowników OPS niósł i niesie pomoc mieszkańcom Gminy Czarny Bór. Ośrodek poprzez wspieranie emocjonalne okazuje szacunek, akceptację, zrozumienie i troskę, pomaga odzyskać mieszkańcom zaufanie we własne możliwości i wiarę w możliwość wyjścia z sytuacji kryzysowej;

- Pracownicy socjalni współpracują z Policją, Szkołami, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu, kuratorami sądowymi i społecznymi, pielęgniarkami środowiskowymi, sołtysami, a także Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w zakresie profilaktyki i przeciwdziałania skutkom alkoholizmu i narkomanii;
- Pomoc udzielana była osobom i rodzinom w szczególności z powodu: ubóstwa, bezrobocia, niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby, przemocy w rodzinie, potrzeby ochrony macierzyństwa i prowadzenia gospodarstwa domowego, sieroctwa.
- OPS w Czarnym Borze realizując zadania ustawy o pomocy społecznej w 2023 roku udzielił pomocy bez względu na rodzaj, źródło finansowania i formę dla 88 rodzin, o liczbie 209 osób w rodzinach;
- W ramach wieloletniego programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” OPS przyznał pomoc dzieciom oraz osobom dorosłym, razem pomoc otrzymało 54 osób;
- W OPS asystent rodziny współpracuje z 9 rodzinami mającymi trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych;
- Rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej udzielana jest pomoc z systemu pomocy społecznej oraz świadczeń rodzinnych i alimentacyjnych;
- Na terenie gminy Czarny Bór w 2023 roku funkcjonowały świetlice wiejskie pełniące rolę placówek wsparcia dziennego, w których dzieci i młodzież mogły uczestniczyć w grach i zabawach także drużynowych. Organizowane były bale karnawałowe, zabawy, uroczystości z okazji dnia Babci, Dziadka, Dnia Kobiet, Dnia Dziecka itp., pokazy talentów, przedstawienia teatralne, spotkania integracyjne;
- W szkołach na terenie gminy Czarny Bór realizowano programy profilaktyczne z tematyki antynikotynowej, antynarkotykowej, antyalkoholowej, przeciwdziałania przemocy, zasad bezpieczeństwa, zdrowego stylu życia. Uczniowie mieli możliwość organizowania przedstawień i występów artystycznych tematycznie związanych z różnymi uroczystościami, uczestniczenia w konkursach szkolnych i pozaszkolnych, seansach filmowych, wyjazdach do kina, na basen itp.;
- W gminie istnieje możliwość uzyskania Karty Dużej Rodziny. Karta oferuje system zniżek oraz dodatkowych uprawnień. Jej posiadacze będą mieli możliwość korzystania z katalogu oferty kulturalnej, rekreacyjnej czy transportowej na terenie całego kraju.
- Pracownicy socjalni informują osoby starsze o dostępnych formach pomocy, podejmują działania zmierzające do większego zaangażowania rodzin w sprawowanie opieki nad osobami starszymi. W ramach wsparcia seniorów i osób niepełnosprawnych w 2023 roku, zrealizowano program: Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej. Ponadto z sukcesem zrealizowano Moduł II programu „Korpus Wsparcia Seniora”, w ramach którego zakupiono opaski bezpieczeństwa dla seniorów, zapewniono też obsługę telecentrum ratunkowego;
- OPS kieruje osoby wymagające całodobowej opieki do domów pomocy społecznej. W 2023 roku w DPS przebywały 3 osoby z terenu gminy;
- Pracownicy socjalni podejmują współpracę z organizacjami pozarządowymi w zakresie działań na rzecz m. in. seniorów;
- OPS udziela pomocy finansowej i rzeczowej osobom starszym i niepełnosprawnym;
- Pracownicy OPS pozyskują wolontariuszy mogących wspierać np. osoby starsze i niepełnosprawne w życiu codziennym;
- OPS w Czarnym Borze podejmuje współpracę z PCPR, PUP, PFRON w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych m. in. przy likwidacji barier architektonicznych, zapewnieniu dostępu do rehabilitacji i sprzętu rehabilitacyjnego oraz zdobyciu i utrzymaniu zatrudnienia oraz podejmowaniu współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych oraz z kościołem.

→ Program wspierania rodziny w Gminie Czarny Bór na lata 2022-2024

Celem Programu jest wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu swoich funkcji, a związanych z opieką, wychowaniem i skuteczną ochroną dzieci, jak i również profilaktyka środowiska lokalnego w zakresie promowania społecznie pożądanego modelu rodziny. Pomoc rodzinie ma na celu w konsekwencji przywrócenie jej prawidłowego funkcjonowania poprzez umożliwienie jej odzyskania lub nabycia umiejętności prawidłowego pełnienia ról opiekuńczo-wychowawczych i społecznych, aby dziecko pozostało w naturalnej rodzinie i tam zostało przygotowane do prawidłowego funkcjonowania w swoim życiu i społeczeństwie. Adresatami programu są rodziny wychowujące dzieci na terenie Gminy Czarny Bór, dotknięte przemocą, problemem uzależnień, zagrożone ubóstwem, przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. W budowę lokalnego systemu opieki nad dziećmi i rodzinami wymagającymi wielokierunkowej pomocy do jej realizacji, a terenie gminy, zaangażowane są: placówki oświatowe i kulturalne, Komisariat Policji w Boguszowie-Gorcach, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Czarnym Borze, Powiatowy Urząd Pracy w Wałbrzychu, niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej, organizacje pozarządowe oraz parafie. Koordynowanie i organizowanie działań w ramach Programu oraz inicjowanie nowych rozwiązań należy do zadań Ośrodka Pomocy Społecznej w Czarnym Borze. Program jest finansowany ze środków budżetu Gminy Czarny Bór oraz budżetu państwa (programy rządowe). W toku realizacji programu w 2023 roku:

Tabela 29. Wspieranie rodziny w 2023 roku.

Lp.	Nazwa	2023
1.	Liczba zatrudnionych asystentów	1
2.	Liczba rodzin objętych opieką asystenta	9
3.	Istniejące rodziny zastępcze*	5
4.	Utworzone rodziny zastępcze	2
5.	Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach spokrewnionych	5
6.	Liczba dzieci, które wróciły do rodzin naturalnych	
7.	Liczba dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo wychowawczych*	

Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnym Borze.

Tabela 30. Realizacja Programu wspierania rodziny w Gminie Czarny Bór na lata 2022-2024 w 2023 roku.

Lp.	Cele szczegółowe	Realizacja 2023
1.	Zabezpieczenie podstawowych potrzeb bytowych dziecka i rodziny.	
a)	objęcie dożywianiem wszystkich tego wymagających dzieci, uczniów szkół podstawowych i gimnazjów w formie ciepłego posiłku, na terenie placówek oświatowych, oraz w punktach żywieniowych.	Na terenie Gminy zapewniony jest dostęp do ciepłego posiłku w placówkach oświatowych (szkoła, przedszkole). W razie konieczności udzielane są także świadczenia pieniężne na żywność.
b)	dofinansowanie wydatków, związanych z dożywianiem dzieci i młodzieży, podopiecznych placówek wsparcia dziennego,	Nie występuje
c)	monitorowanie sytuacji zdrowotnej dzieci z rodzin poprzez kontakt i współpracę z podmiotami świadczącymi usługi medyczne na terenie Gminy Czarny Bór,	OPS jest w stałym kontakcie z placówkami opieki medycznej
d)	zapewnienie pomocy materialnej i rzeczowej ubogim rodzinom w ramach ustawy o pomocy społecznej	Przyznawane są zasiłki stałe, okresowe i celowe oraz inne świadczenia wymienione w ustawie o pomocy społecznej w miarę zgłaszanych potrzeb
2.	Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	
a)	Podjęcie działań mających na celu poprawę sytuacji rodzin zagrożonych zjawiskiem przemocy w rodzinie, poprzez: – zwiększenie świadomości społecznej dotyczącej zagrożeń płynących z przemocy w rodzinie; – poszerzenie wiedzy na temat skutków przemocy w rodzinie; – zapobieganie powielaniu złych wzorców rodzinnych i środowiskowych	W ramach posiedzeń zespołu interdyscyplinarnego na bieżąco przekazywane są informacje na powyższe tematy. Prowadzona jest praca ze Specjalistycznym Ośrodkiem Wsparcia w Wałbrzychu w kontekście wsparcia pomocy osobom zagrożonym przemocą.
b)	Podjęcie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie poprzez: – rozwój działalności zespołu interdyscyplinarnego; – rozwój poradnictwa specjalistycznego dla różnych kategorii ofiar;	Zarówno członkowie zespołu interdyscyplinarnego jak i pracownicy socjalni przekazują informacje o możliwości uzyskania wsparcia specjalistycznego na terenie powiatu.
c)	Dostosowanie istniejącej infrastruktury instytucjonalnej do potrzeb osób dotkniętych przemocą w rodzinie, poprzez:	Zespół interdyscyplinarny i Ośrodek Pomocy Społecznej jest w stałym kontakcie z

Lp.	Cele szczegółowe	Realizacja 2023
	– dostępność do usług świadczonych przez placówki pomocowe osobom dotkniętym przemocą w rodzinie	<i>instytucjami świadczącymi specjalistyczną pomoc ofiarom przemocy. W razie potrzeby istnieje możliwość skierowania tam osób potrzebujących pomocy.</i>
d)	Udzielanie pomocy dzieciom i młodzieży z rodzin zagrożonych i dotkniętych przemocą w rodzinie, poprzez: – rozwój nowych metod wsparcia środowiskowego dla dzieci i młodzieży zagrożonej lub dotkniętej przemocą w rodzinie – oferty środowiskowych form działania związane z poradnictwem i doradztwem edukacyjno-zawodowym	<i>Nie prowadzono wsparcia</i>
3.	Zapobieganie powstaniu sytuacji kryzysowych wymagających interwencji oraz rozwiązywanie już istniejących, w szczególności poprzez:	
a)	systematyczne monitorowanie rodzin zagrożonych kryzysem przez pracowników socjalnych, pedagogów szkolnych oraz przedstawicieli innych zawodów kontaktujących się z rodziną, w tym lekarzy i pielęgniarek świadczących usługi medyczne mieszkańcom.	<i>Rodziny z kategorii wskazanej podlegają stałemu monitorowaniu. Służby takie jak pracownicy socjalni, policja, pedagodzy, w ramach zespołu interdyscyplinarnego wymieniają się na bieżąco informacjami na temat zagrożonych osób i rodzin, tworzone są plany pomocy i wsparcia.</i>
b)	podejmowanie działań podnoszących kompetencje wychowawcze rodziców, poprzez organizowanie i finansowanie ze środków gminy spotkań z fachowcami i terapeutami różnych specjalności	<i>Nie były podejmowane.</i>
c)	organizowanie narad, szkoleń, konferencji i spotkań informacyjnych służących doskonaleniu systemu współpracy pomiędzy Ośrodkiem Pomocy Społecznej i instytucjami oraz organizacjami zajmującymi się organizowaniem pomocy rodzinom,	<i>Nie były organizowane.</i>
d)	umożliwienie i wspieranie ustawicznego doskonalenia umiejętności zawodowych pracowników socjalnych, asystentów poprzez udział w warsztatach i innych formach edukacyjnych,	<i>Udział w szkoleniach z zakresu pomocy społecznej.</i>
e)	pomoc osobom i rodzinom będącym w kryzysie.	<i>Rodzinom znajdującym się w kryzysie proponowano zarówno wsparcie finansowe w ramach ustawy o pomocy społecznej, jak i wsparcie specjalistyczne poprzez wskazanie odpowiedniej placówki. W zakresie wsparcia specjalistycznego prawnego osoby takie mogły skorzystać ze wsparcia Koordynatora Gminnego Programu Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii, który posiada wykształcenie prawnicze i wieloletnie doświadczenie w udzielaniu tego typu wsparcia.</i>
4.	Zapobieganie niedostosowaniu społecznemu dzieci i młodzieży, w szczególności poprzez	
a)	monitorowanie rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym przez pracowników socjalnych	<i>Pracownicy socjalni mają stały kontakt z takimi rodzinami, prowadząc z nimi pracę socjalną.</i>
b)	zachęcanie dzieci z rodzin wieloprotblemowych do uczestnictwa w zajęciach organizowanych przez placówki wsparcia dziennego.	<i>Nie dotyczy</i>
c)	wspieranie i promocja inicjatyw lokalnych w zakresie wsparcia rodziny i dzieci	<i>Nie realizowano.</i>
5.	Zapobieganie uzależnieniom od środków psychoaktywnych, w szczególności poprzez:	
a)	profilaktykę, edukację oraz wczesną interwencję w rodzinach zagrożonych uzależnieniami.	<i>Pracownicy socjalni w ramach prowadzonej pracy socjalnej w rodzinach zagrożonych prowadzili działania w zakresie wczesnej interwencji oraz edukacji.</i>
6.	Wsparcie interdyscyplinarne dzieci i rodzin naturalnych, w szczególności:	
a)	koordynacja działań przez Ośrodek Pomocy Społecznej, w tym bieżąca współpraca podmiotów podejmujących różnorodne działania na rzecz dzieci i młodzieży,	<i>Ośrodek Pomocy Społecznej jest w stałym kontakcie z organizacjami i instytucjami prowadzącymi wsparcie dla dzieci i młodzieży zarówno na terenie gminy jak i powiatu.</i>
b)	wspieranie i finansowanie edukacji służb społecznych w zakresie wykorzystania metody pracy interdyscyplinarnej w rozwiązywaniu problemów dziecka i rodziny,	<i>Nie dotyczy.</i>
c)	dobór działań naprawczych na rzecz dziecka i rodziny w oparciu o działania interdyscyplinarne.	<i>Pracownicy socjalni po rozpoznaniu problemów i koordynacji dostosowywali zakres działań naprawczych do indywidualnych sytuacji.</i>

Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnym Borze.

→ Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy w rodzinie w Gminie Czarny Bór na lata 2023-2026

Program zakłada działania profilaktyczne, ochronne i doskonalące dotychczasowe działania jednostek i instytucji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Nadrzędnym celem programu jest dobro i bezpieczeństwo rodziny, w szczególności ochrona osób doznających przemocy, w tym dzieci. Cel ten można osiągnąć jedynie przez interdyscyplinarne działania służb i podmiotów realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy i ochroną ofiar przemocy w rodzinie. Źródłem finansowania zadań Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie są środki własne gminy oraz środki pozabudżetowe pozyskane z innych źródeł jak również środki Gminnej Komisja ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

CEL GŁÓWNY PROGRAMU: Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie poprzez spójne działanie wszystkich służb oraz zminimalizowanie prawdopodobieństwa wystąpienia aktów przemocy przez wzrost świadomości społecznej.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

1. Zwiększenie skuteczności i dostępności pomocy (psychologicznej, prawnej, terapeutycznej, socjalnej) dla ofiar przemocy w rodzinie.
2. Zwiększenie skuteczności działań wobec sprawców przemocy.
3. Podniesienie poziomu wiedzy, świadomości lokalnej dotyczącej przemocy domowej oraz zmiana nastawienia świadków przemocy do wystąpienia o pomoc dla osób pokrzywdzonych.
4. Podniesienie poziomu wiedzy i umiejętności osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, poprawa skuteczności podejmowanych działań.

Na terenie Gminy Czarny Bór pomocą w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień oraz przemocy domowej zajmuje się: Ośrodek Pomocy Społecznej, Komisariat Policji w Boguszowie-Gorcach, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespół Szkolno-Przedszkolny w Czarnym Borze oraz Zespół Interdyscyplinarny. Za realizację Programu odpowiada Zespół Interdyscyplinarny do spraw przeciwdziałania przemocy w rodzinie przy udziale Ośrodka Pomocy Społecznej w Czarnym Borze. W 2023 roku procedurą Niebieskiej Karty objętych zostało 7 rodzin.

Tabela 31. Niebieskie karty w 2023 roku.

Lp.	Nazwa	2023
1.	Liczba rodzin wobec których wszczęto procedurę Niebieskiej Karty	7
2.	Liczba rodzin objętych procedurą Niebieskiej Karty	7
3.	Liczba zakończonych procedur Niebieskiej Karty	0

Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnym Borze.

Tabela 32. Realizacja Programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy w rodzinie w Gminie Czarny Bór na lata 2023-2026 w 2023 roku.

Lp.	Nazwa działania	Realizacja 2023
1.	Przeprowadzanie dodatkowych specjalistycznych szkoleń dla: pracowników socjalnych, pracowników służby zdrowia, członków gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, funkcjonariuszy Policji w zakresie świadczenia pomocy ofiarom przemocy domowej.	Nie podejmowano.
2.	Systematyczna edukacja społeczności Gminy Czarny Bór poprzez lokalne środki przekazu, mająca na celu zwalczanie stereotypów utrudniających pomaganie, a także uwrażliwienie na sytuację ofiar przemocy /ulotki, broszury, plakaty, zamieszczanie w lokalnej prasie i gablotach stałych informacji, kampanie informacyjne i edukacyjne, itp./.	Kampania ulotkowa w zakresie promocji procedury Niebieskiej Karty poprzez rozpowszechnianie zakupionych w latach poprzednich materiałów informacyjnych
3.	Funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie z następującym zakresem działań:	Opis
	a) przyjmowanie wniosków dotyczących przemocy domowej i uruchamianie procedur mających na celu powstrzymanie przemocy	Przyjmowano wnioski na bieżąco.
	b) występowanie z wnioskami do Prokuratury o wszczęcie postępowania przygotowawczego w sprawie o znęcanie się nad rodziną	Brak.
	c) występowanie do odpowiednich jednostek organizacyjnych i służb z wnioskami o podjęcie działań interwencyjnych lub prewencyjnych, w sprawach, gdzie ujawniono zagrożenie przemocą w rodzinie	W 2023r. nie wystąpiła taka sytuacja

Lp.	Nazwa działania	Realizacja 2023
	d) motywowanie i kierowanie sprawców przemocy do wzięcia udziału w kompleksowym programie korekcyjnym dla sprawców przemocy domowej	Przekazywano informacje gdzie na terenie powiatu odbywają się zajęcia korekcyjno-edukacyjne.
	e) inicjowanie podejmowania natychmiastowych interwencji powstrzymujących przemoc	W sytuacjach tego wymagających podejmowane są natychmiastowe działania.
	f) monitorowanie prowadzonych działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie	Monitoring jest prowadzony na bieżąco.
	g) prowadzenie całości dokumentacji w sprawach przemocy domowej	Dokumentacja jest prowadzona na bieżąco.
	h) powoływanie i rozwiązywanie grup roboczych w celu rozwiązywania problemów związanych z wystąpieniem przemocy w rodzinie w indywidualnych przypadkach, w składzie ustalonym w zależności od potrzeb	Grupy robocze powoływane były w sprawach tego wymagających.
	i) kontynuowanie istnienia alarmowego telefonu zaufania w Ośrodku Pomocy Społecznej	Telefon alarmowy niezmiennie funkcjonuje od lat i jest wykorzystywany.
4.	Stosowanie procedury „Niebieska Karta”.	Prowadzone było postępowanie w zakresie 7 Kart
5.	Udzielanie bezpłatnych porad prawnych ofiarom przemocy domowej.	Udzielono porady dla 1 ofiary przemocy domowej.
6.	Współpraca z instytucjami prowadzącymi ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie.	Współpracowano na bieżąco ze Specjalistycznym Ośrodkiem Wsparcia w Wałbrzychu.
7.	Prowadzenie poradnictwa i interwencji /działania opiekuńcze i terapeutyczne skierowane do ofiar przemocy, pouczające i izolujące oraz korekcyjno-edukacyjne kierowane do sprawców przemocy/.	Prowadzono na bieżąco.
8.	Pomoc psychologiczna dla dzieci, które są ofiarami przemocy w rodzinie.	Nie stwierdzono zapotrzebowania na tego rodzaju wsparcia
9.	Ochrona osób w podeszłym wieku oraz osób niepełnosprawnych przed przemocą domową i zapewnienie im pomocy psychologicznej.	Nie stwierdzono zapotrzebowania na tego rodzaju wsparcia.
10.	Realizowanie programów i przedsięwzięć profilaktycznych dotyczących przeciwdziałania agresji w szkołach podstawowych i gimnazjum oraz świetlicach środowiskowych.	Zespół interdyscyplinarny nie realizował tego typu wsparcia.
11.	Wszelkie inne poczynania mogące przyczynić się do powstrzymywania przemocy w rodzinie, a nieujęte w niniejszym programie.	
	a) Udzielanie pomocy rodzinom dotkniętym przemocą.	-
	b) Monitorowanie sytuacji w rodzinach dotkniętych przemocą, uruchamianie współpracy,	-
	c) Współpraca z Ośrodkiem Interwencji Kryzysowej przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu.	Prowadzono współpracę poprzez wymianę doświadczeń oraz zgłaszanie ewentualnych potrzeb w zakresie interwencji.
	d) Kontynuacja współpracy z przedstawicielami poszczególnych służb i instytucji- ułatwi to przepływ informacji, co pomoże w określeniu potrzeb rodziny i umożliwi opracowanie spójnego planu pomocy.	Ośrodek Pomocy Społecznej na bieżąco współpracuje zarówno ze służbami (policja, służba zdrowia) jak i jednostkami edukacyjnymi, zespołami powołanymi w gminie (Komisja alkoholowa, zespół interdyscyplinarny). Uzyskane informacje wykorzystywane są do organizacji odpowiedniej, dla danego środowiska, pomocy.

Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnym Borze.

→ Wieloletni program osłonowy Gminy Czarny Bór w zakresie dożywiania dzieci i młodzieży na lata 2019-2023

Wieloletni Program Osłonowy Gminy Czarny Bór w zakresie dożywiania dzieci i młodzieży na lata 2019-2023 jest programem osłonowym w rozumieniu art. 17 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 12 marca 2004 o pomocy społecznej, dotyczącym realizacji zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym w zakresie pomocy społecznej, o których mowa w art. 17 ust. 1 pkt 3 i pkt 14 ww. ustawy. Celem programu osłonowego jest ograniczenie zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej. Na terenie Gminy Czarny Bór zamieszkują rodziny, które nie spełniają kryteriów ustawowych do udzielenia świadczeń z pomocy społecznej, a które z uwagi na trudną sytuację życiową w jakiej się znajdują, wymagają wsparcia. Wieloletni rządowy program „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019-2023 umożliwi udzielenie pomocy w formie posiłków dla dzieci i uczniów bez konieczności przeprowadzania wywiadu środowiskowego i wydawania decyzji administracyjnej. Program osłonowy realizuje Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnym Borze jako samorządowa jednostka pomocy społecznej we współpracy z innymi samorządowymi jednostkami organizacyjnymi Gminy Czarny Bór (szkołami i przedszkolami) oraz szkołami

i przedszkolami prowadzonymi przez inne jednostki samorządu terytorialnego albo podmiotami prowadzącymi szkoły lub przedszkola niepubliczne do których uczęszczają dzieci i młodzież z terenu Gminy Czarny Bór. Koordynatorem programu osłonowego jest Wójt Gminy Czarny Bór. Program osłonowy jest finansowany ze środków własnych Gminy Czarny Bór oraz dotacji z budżetu państwa otrzymanej w ramach dofinansowania wieloletniego programu rządowego „Pośilek w szkole i w domu na lata 2019-2023”. W 2023 roku w ramach wieloletniego programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” OPS przyznał pomoc dzieciom oraz osobom dorosłym, razem pomoc otrzymało 54 osób na łączną kwotę 94 378,17 zł.

3.12. WSPÓŁPRACA WEWNĘTRZNA I ZEWNĘTRZNA

Współpraca wewnętrzna

Organizacje pozarządowe działają na rzecz wybranego interesu nie kierując się osiągnięciem zysku i stanowią znaczny potencjał społeczny. Tworzone są przez ludzi autentycznie zaangażowanych w problemy społeczne i zainteresowanych działaniami na rzecz mieszkańców Gminy Czarny Bór. Priorytetem gminy jest jak najlepsze zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, którą tworzą jej mieszkańcy, a aktywna współpraca z organizacjami pozarządowymi i liderami środowisk lokalnych, jest jednym z elementów efektywnego kierowania jej rozwojem. Na terenie gminy działa 9 klubów sportowych, stowarzyszenia seniora oraz Uniwersytet III Wieku. W 5 jednostkach Ochotniczych Straży Pożarnych zrzeszonych jest ponad 100 strażaków, a Mieszkańcy gminy wykazują się aktywnością na wielu polach, angażując się w lokalne przedsięwzięcia.

Realizacja programów

→ Program współpracy Gminy Czarny Bór z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2023 rok

Program współpracy Gminy Czarny Bór z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2023 rok stanowi dokument określający w perspektywie rocznej cele, zasady, przedmiot i formy współpracy, a także priorytetowe zadania publiczne, realizowane w ramach współpracy Gminy Czarny Bór z organizacjami pozarządowymi, prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rzecz jego mieszkańców. Program jest istotnym elementem lokalnej polityki społecznej i finansowej Gminy oraz wyrazem zaangażowania samorządu i organizacji pozarządowych w tworzenie planu współdziałania na zasadach uczciwej konkurencji i jawności. Jest on również dokumentem określającym ramy wzajemnej współpracy dla dobra i rozwoju lokalnej społeczności. Głównym celem Programu jest lepsze zaspokajanie potrzeb społecznych oraz podnoszenie poziomu życia mieszkańców gminy. W 2023 roku współpraca z podmiotami dotyczyła realizacji zadań z zakresu: wspierania i upowszechniania kultury fizycznej, kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym, wypoczynku dzieci i młodzieży, działalności na rzecz organizacji pozarządowych. Niefinansowe formy współpracy z organizacjami pozarządowymi obejmowały udostępnianie sal, wsparcie merytoryczne oraz informowanie o innych źródłach finansowania.

Tabela 33. Realizacja Programu współpracy Gminy Czarny Bór z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2023 rok.

Lp.	Nazwa obszaru	Rodzaj zadania	Nazwa organizacji	Nazwa zadania publicznego	Kwota przyznanej dotacji [zł]	Kwota wykorzystanej dotacji [zł]
1.	Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej	Upowszechnianie kultury fizycznej i sportu wśród dzieci i młodzieży, obejmujące prowadzenie zajęć treningowych, udział w obozach szkoleniowych oraz całoroczne szkolenie sportowe w różnych dyscyplinach sportu	Uczniowski Klub Narciarski „Melafir” Czarny Bór	Organizacja szkolenia sportowego i upowszechnianie współzawodnictwa sportowego w zakresie narciarstwa biegowego i biathlonu na terenie Gminy Czarny Bór	80.000	80.000

2.	Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej	Upowszechnienie kultury fizycznej poprzez szkolenie sportowe i organizowanie współzawodnictwa sportowego	Stowarzyszenie Ludowy Zespół Sportowy „Skalnik” Czarny Bór ===== Klub Sportowy Ludowe Zespoły Sportowe Iskra Witków	Organizacja zajęć w zakresie piłki nożnej oraz udział w rozgrywkach ligowych	21.000	21.000
				Organizacja przygotowań i uczestnictwo zorganizowanych grup dzieci i młodzieży w regionalnych i ponadregionalnych imprezach sportowych w piłce nożnej wraz z bieżącym utrzymaniem bazy sportowej na terenie miejscowości Witków	19.000	19.000
3.	Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej	Upowszechnianie sportu wśród osób niepełnosprawnych poprzez prowadzenie zajęć treningowych, udział w rywalizacji sportowej na poziomie lokalnym, wojewódzkim, ogólnopolskim	Dolnośląskie Stowarzyszenie Sportowców Niepełnosprawnych „Aktywni” Wrocław	Upowszechnianie sportu wśród osób niepełnosprawnych poprzez prowadzenie zajęć treningowych, udział w rywalizacji sportowej na poziomie lokalnym, wojewódzkim, ogólnopolskim	3.000	3.000
4.	Działalność na rzecz osób w wieku emerytalnym	Działania związane z aktywizacją seniorów poprzez uczestnictwo w różnych formach działalności kulturalno – edukacyjnej, sportowej i rekreacyjnej	Stowarzyszenie „Atrakcyjni”	Poznajemy dziedzictwo Dolnego Śląska- Stowarzyszenie „Atrakcyjni” 2023	5.000	5.000
			===== Stowarzyszenie „Klub Seniorów”	===== Aktywny senior- to senior szczęśliwy	5.000	5.000
			===== Koło Gospodyń Wiejskich w Czarnym Borze	===== „Senior w teatrze”	2.000	2.000
5.	Kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego	Realizacja przedsięwzięć z zakresu edukacji kulturalnej, wychowania przez sztukę oraz upowszechniania wiedzy o kulturze wśród mieszkańców gminy poprzez organizację festiwali, przeglądów, konkursów, koncertów, festynów i innych inicjatyw kulturalnych	Stowarzyszenie Górali Czarnoborskich	„Dzieci siłą tradycji”	20.000	20.000

6.	Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej	Propagowanie kultury fizycznej poprzez organizację imprez sportowych o charakterze regionalnym, ponadregionalnym, ogólnopolskim i międzynarodowym	Uczniowski Klub Narciarski „Melafir” Czarny Bór	Organizacja Mistrzostw Polski w Biathlonie Letnim Organizacja XXV Pucharu Melafiru w biathlonie letnim (Puchar Polski II kategorii w biathlonie na nartorolkach)	11.500	11.500
			=====	=====		
			Uczniowski Klub Narciarski „Melafir” Czarny Bór	Organizacja Mistrzostw Polski w Biathlonie Letnim	11.500	11.500
			=====	=====		
			Stowarzyszenie Cyklistów Ziemi Wałbrzyskiej	Liga MTB Aglomeracji Wałbrzyskiej 2023 Wyścig nr 6-Grzędy gm. Czarny Bór	7.000	7.000
7.	„Działalność na rzecz dzieci i młodzieży, w tym wypoczynek dzieci i młodzieży”	Realizacja przedsięwzięć mających na celu zapobieganie patologiom społecznym poprzez organizację aktywnego i twórczego wypoczynku dzieci i młodzieży w okresie wolnym od nauki szkolnej	Uczniowski Klub Narciarski „Melafir” Czarny Bór	„Sportowe wakacje”	30.000	30.000
8.	Razem				215 000	215 000

Źródło: Sprawozdanie z wykonania budżetu gminy Czarny Bór za 2023 rok, Załącznik Nr 1 do Zarządzenia Nr 36/2024 Wójta Gminy Czarny Bór z dnia 29.03.2024 r.

Realizacja Programu Współpracy Gminy Czarny Bór z Organizacjami Pożytku Publicznego na 2023 rok daje podstawę do wniosku, iż przyczynia się on do większej aktywności społecznej organizacji pozarządowych oraz bardziej racjonalnego i gospodarnego wykorzystania środków publicznych. Wspierając zadania publiczne Gmina może w pełni wykorzystać potencjał Organizacji, aby efektywnie wpływać na zapotrzebowanie lokalnych społeczności. Dzięki kontynuowanej współpracy z organizacjami i dofinansowywaniu przez Gminę realizowanych przez organizacje zadań publicznych, budowane jest na wysokim poziomie aktywne partnerstwo pomiędzy administracją publiczną a organizacjami pożytku publicznego.

3.13. ADMINISTRACJA PUBLICZNA I PROMOCJA

Inwestycje i działania 2023

ADMINISTRACJA PUBLICZNA:

4 238 516,67 zł

W 2023 roku na **administrację publiczną** wydatkowano kwotę 4 238 516,67 zł, w tym kwotę 4 199 402,67 zł w ramach wydatków bieżących obejmującą m.in.: **funkcjonowanie Urzędu Gminy** (3 718 386,37 zł), w tym na wynagrodzenia osobowe pracowników (2 321 536,18 zł), **promocję jednostki samorządu terytorialnego** (214 477,79 zł), **Radę Gminy** (200 700,45 zł), pozostałą działalność (42

499,69 zł) i Urzędy wojewódzkie (23 338,37 zł). W ramach wydatków majątkowych **wydatkowano** kwotę 39 114,00 zł.

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik 1. Realizacja Uchwał Rady Gminy Czarny Bór z 2023 roku

Tabela 21. Wykaz uchwał Rady Gminy Czarny Bór z 2023 roku.

Lp.	Nazwa dokumentu	Stan realizacji
1.	Uchwała Nr LXIV/336/2023 w sprawie zmian w budżecie gminy Czarny Bór na 2023 rok	Zrealizowana
2.	Uchwała Nr LXIV/337/2023 w sprawie zmiany Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Czarny Bór	Zrealizowana
3.	Uchwała Nr LXV/338/2023 w sprawie rozpatrzenia skargi na działalność Wójta Gminy Czarny Bór	Zrealizowana
4.	Uchwała Nr LXV/339/2023 w sprawie podwyższenia kryterium dochodowego uprawniającego do przyznania pomocy w formie świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności albo świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych oraz określenia zasad zwrotu wydatków na pomoc w formie posiłku albo świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych dla osób objętych wieloletnim rządowym programem ?Posiłek w szkole i w domu? na lata 2019-2023.	Zrealizowana
5.	Uchwała Nr LXV/340/2023 w sprawie zmiany uchwały Nr XXXII/164/2020 Rady Gminy Czarny Bór z dnia 8 grudnia 2020 r. w sprawie zasad udzielania dotacji celowych na inwestycje z zakresu ochrony środowiska	Realizacja w toku
6.	Uchwała Nr LXV/341/2023 w sprawie przystąpienia Gminy Czarny Bór do porozumienia międzygminnego dotyczącego sporządzenia ?Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla Wałbrzyskiego Obszaru Funkcjonalnego? (Sustainable Urban Mobility Plan - SUMP)	Realizacja w toku
7.	Uchwała Nr LXV/342/2023 w sprawie ustalenia wysokości opłat za korzystanie z wychowania przedszkolnego uczniów objętych wychowaniem przedszkolnym do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym kończą 6 lat	Realizacja w toku
8.	Uchwała Nr LXV/343/2023 w sprawie ustalenia stawki za 1 km przebiegu pojazdu, uwzględnianej przy obliczaniu zwrotu rodzicom kosztów przewozu dzieci, młodzieży i uczniów z niepełnosprawnością do placówek oświatowych	Realizacja w toku
9.	Uchwała Nr LXV/344/2023 w sprawie zmian w budżecie gminy Czarny Bór na 2023 rok	Zrealizowana
10.	Uchwała Nr LXV/345/2023 w sprawie zmiany Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Czarny Bór	Zrealizowana
11.	Uchwała Nr LXVI/346/2023 w sprawie programu opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie Gminy Czarny Bór w 2023 roku	Zrealizowana
12.	Uchwała Nr LXVI/347/2023 w sprawie udzielenia pomocy rzeczowej dla Województwa Dolnośląskiego	Zrealizowana
13.	Uchwała Nr LXVI/348/2023 w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Ośłonowego "Korpus Wsparcia Seniorów" na rok 2023 w Gminie Czarny Bór	Zrealizowana
14.	Uchwała Nr LXVI/349/2023 w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla wsi Czarny Bór i Borówno - obszar "A" - edycja 2023 nr 1	Zrealizowana
15.	Uchwała Nr LXVI/350/2023 w sprawie zmian w budżecie gminy Czarny Bór na 2023 rok	Zrealizowana
16.	Uchwała Nr LXVI/351/2023 w sprawie zmiany Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Czarny Bór	Zrealizowana
17.	Uchwała Nr LXVII/352/2023 w sprawie przystąpienia Gminy Czarny Bór do klastra energii pn. Wałbrzyski Klastr Energii i Wodoru	Realizacja w toku
18.	Uchwała Nr LXVIII/353/2023 w sprawie przystąpienia do zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Czarny Bór	Realizacja w toku
19.	Uchwała Nr LXVIII/354/2023 w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla wsi Czarny Bór i Borówno - obszar "A" - edycja 2023 nr 2	Realizacja w toku
20.	Uchwała Nr LXVIII/355/2023 w sprawie wspólnej realizacji zadania i wyrażenia zgody na zawarcie porozumienia na realizację zadania pn. "VIII GÓRSKI PÓŁMARATON Z FLAGĄ NA TRÓJGARBIIE"	Zrealizowana
21.	Uchwała Nr LXVIII/356/2023 w sprawie nadania nazwy skwerowi na terenie gminy Czarny Bór	Zrealizowana
22.	Uchwała Nr LXVIII/357/2023 w sprawie udzielenia z budżetu Gminy Czarny Bór w roku 2023 dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach	Realizacja w toku
23.	Uchwała Nr LXVIII/358/2023 w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Ośłonowego "Korpus Wsparcia Seniorów" na rok 2023 w Gminie Czarny Bór.	Zrealizowana
24.	Uchwała Nr LXVIII/359/2023 w sprawie przystąpienia Gminy Czarny Bór do klastra energii pn. Wałbrzyski Klastr Energii i Wodoru	Realizacja w toku
25.	Uchwała Nr LXVIII/360/2023 w sprawie zmian w budżecie gminy Czarny Bór na 2023 rok	Zrealizowana
26.	Uchwała Nr LXVIII/361/2023 w sprawie zmiany Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Czarny Bór	Zrealizowana
27.	Uchwała Nr LXIX/362/2023 w sprawie wyrażenia zgody na budowę "Pomnika Ofiar Katastrofy Smoleńskiej"	Zrealizowana
28.	Uchwała Nr LXX/363/2023 w sprawie wyrażenia woli kontynuacji członkostwa Gminy Czarny Bór w Stowarzyszeniu Lokalna Grupa Działania Kwiat Lnu z siedzibą w Czadrowie w okresie programowania 2021-2027	Zrealizowana
29.	Uchwała Nr LXX/364/2023 w sprawie zmian w budżecie gminy Czarny Bór na 2023 rok	Zrealizowana

Lp.	Nazwa dokumentu	Stan realizacji
30.	Uchwała Nr LXX/365/2023 w sprawie zmiany Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Czarny Bór	Zrealizowana
31.	Uchwała Nr LXXI/366/2023 w sprawie zmian w budżecie gminy Czarny Bór na 2023 rok	Zrealizowana
32.	Uchwała Nr LXXI/367/2023 w sprawie zmiany Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Czarny Bór	Zrealizowana
33.	Uchwała Nr LXXII/368/2023 w sprawie utworzenia Spółdzielni Energetycznej Sudecka Energia	Zrealizowana
34.	Uchwała Nr LXXIII/369/2023 w sprawie udzielenia Wójtowi Gminy Czarny Bór wotum zaufania	Zrealizowana
35.	Uchwała Nr LXXIII/370/2023 w sprawie rozpatrzenia i zatwierdzenia sprawozdania finansowego wraz ze sprawozdaniem z wykonania budżetu Gminy Czarny Bór za 2022 rok	Zrealizowana
36.	Uchwała Nr LXXIII/371/2023 w sprawie udzielenia Wójtowi Gminy Czarny Bór absolutorium z tytułu wykonania budżetu za 2022 rok	Zrealizowana
37.	Uchwała Nr LXXIII/372/2023 w sprawie zmiany uchwały Nr LXXII/368/2023 Rady Gminy Czarny Bór z dnia 6 czerwca 2023 r. w sprawie utworzenia Spółdzielni Energetycznej Sudecka Energia	Zrealizowana
38.	Uchwała Nr LXXIII/373/2023 w sprawie zmian w budżecie gminy Czarny Bór na 2023 rok	Zrealizowana
39.	Uchwała Nr LXXIII/374/2023 w sprawie zmiany Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Czarny Bór	Zrealizowana
40.	Uchwała Nr LXXIV/375/2023 w sprawie trybu i sposobu powoływania i odwoływania członków Zespołu Interdyscyplinarnego w Gminie Czarny Bór	Realizacja w toku
41.	Uchwała Nr LXXIV/376/2023 w sprawie zmian w budżecie gminy Czarny Bór na 2023 rok	Zrealizowana
42.	Uchwała Nr LXXIV/377/2023 w sprawie zmiany Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Czarny Bór	Zrealizowana
43.	Uchwała Nr LXXV/378/2023 w sprawie zmiany Uchwały nr XIII/71/2019 Rady Gminy Czarny Bór z dnia 27 sierpnia 2019 r. w sprawie zasad udzielania i rozmiaru zniżek tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin zajęć dla nauczycieli, którym powierzono stanowiska kierownicze oraz określenia tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin zajęć nauczycieli niewymienionych w art. 42 ust. 3 ustawy z dnia 26 stycznia 1982r. Karta Nauczyciela, zatrudnionych w Gminnym Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Czarnym Borze, dla którego organem prowadzącym jest Gmina Czarny Bór	Realizacja w toku
44.	Uchwała Nr LXXV/379/2023 zmieniająca Uchwałę Nr XIV/74/2019 Rady Gminy Czarny Bór z dnia 30 września 2019 r. w sprawie ustalenia regulaminu przyznawania dodatków oraz innych składników wynagradzania dla nauczycieli zatrudnionych w placówkach oświatowych prowadzonych przez Gminę Czarny Bór	Realizacja w toku
45.	Uchwała Nr LXXV/380/2023 w sprawie udzielenia pomocy rzeczowej Województwu Dolnośląskiemu	Zrealizowana
46.	Uchwała Nr LXXV/381/2023 w sprawie zmian w budżecie gminy Czarny Bór na 2023 rok	Zrealizowana
47.	Uchwała Nr LXXV/382/2023 w sprawie zmiany Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Czarny Bór	Zrealizowana
48.	Uchwała Nr LXXV/383/2023 w sprawie przyjęcia Lokalnego Programu Wspierania Edukacji Uzdolnionych Dzieci i Młodzieży z terenu Gminy Czarny Bór	Zrealizowana
49.	Uchwała Nr LXXVI/384/2023 w sprawie przyjęcia Lokalnego Programu Wspierania Edukacji Uzdolnionych Dzieci i Młodzieży pobierającej naukę na terenie Gminy Czarny Bór	Realizacja w toku
50.	Uchwała Nr LXXVI/385/2023 w sprawie wyrażenia opinii dotyczącej zmiany nazwy Powiatu Wałbrzyskiego na Powiat Sudecki	Zrealizowana
51.	Uchwała Nr LXXVI/386/2023 w sprawie zmian w budżecie gminy Czarny Bór na 2023 rok	Zrealizowana
52.	Uchwała Nr LXXVI/387/2023 w sprawie zmiany Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Czarny Bór	Zrealizowana
53.	Uchwała Nr LXXVII/388/2023 w sprawie zasad udzielania dotacji z budżetu Gminy Czarny Bór na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub ujętym w gminnej ewidencji zabytków	Realizacja w toku
54.	Uchwała Nr LXXVII/389/2023 w sprawie zmian w budżecie gminy Czarny Bór na 2023 rok	Zrealizowana
55.	Uchwała Nr LXXVII/390/2023 w sprawie zmiany Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Czarny Bór	Zrealizowana
56.	Uchwała Nr LXXVIII/391/2023 w sprawie przyjęcia Programu Współpracy Gminy Czarny Bór z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2024	Realizacja w toku
57.	Uchwała Nr LXXVIII/392/2023 w sprawie zasad udzielania dotacji celowych na inwestycje z zakresu ochrony środowiska	Realizacja w toku
58.	Uchwała Nr LXXVIII/393/2023 zmieniająca uchwałę Nr XXXIV/169/2020 Rady Gminy Czarny Bór z dnia 22.12.2020 r w sprawie ustalenia szczegółowych zasad ponoszenia odpłatności przez osoby bezdomne za pobyt w schronisku dla osób bezdomnych	Zrealizowana
59.	Uchwała Nr LXXVIII/394/2023 w sprawie ustanowienia wieloletniego programu osłonowego Gminy Czarny Bór w zakresie dożywiania dzieci i młodzieży na lata 2024-2028	Realizacja w toku
60.	Uchwała Nr LXXVIII/395/2023 w sprawie utworzenia mieszkania wspomagane oraz określenia szczegółowych zasad ponoszenia odpłatności za pobyt w tym mieszkaniu	Realizacja w toku
61.	Uchwała Nr LXXVIII/396/2023 w sprawie określenia zasad wnoszenia, cofania i zbywania udziałów w spółdzielniach przez Wójta Gminy Czarny Bór	Realizacja w toku
62.	Uchwała Nr LXXVIII/397/2023 w sprawie ustalenia stawek podatków i opłat lokalnych na 2024 rok	Realizacja w toku
63.	Uchwała Nr LXXVIII/398/2023 w sprawie zmian w budżecie gminy Czarny Bór na 2023 rok	Zrealizowana
64.	Uchwała Nr LXXVIII/399/2023 w sprawie zmiany Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Czarny Bór	Zrealizowana
65.	Uchwała Nr LXXIX/400/2023 w sprawie uchwalenia "Gminnego Programu Przeciwdziałania Alkoholizmowi oraz Narkomanii na terenie Gminy Czarny Bór na 2024 rok"	Realizacja w toku
66.	Uchwała Nr LXXIX/401/2023 w sprawie Regulaminu przyznawania stypendiów naukowych Wójta Gminy Czarny Bór dla uzdolnionych dzieci i młodzieży	Realizacja w toku

Lp.	Nazwa dokumentu	Stan realizacji
67.	Uchwała Nr LXXIX/402/2023 w sprawie wyrażenia zgody na przekazanie nieruchomości w formie darowizny na cel publiczny na rzecz samorządowej instytucji kultury pod nazwą Biblioteka +Centrum Kultury w Czarnym Borze	Realizacja w toku
68.	Uchwała Nr LXXIX/403/2023 w sprawie przyznania dotacji dla Parafii Rzymskokatolickiej pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Czarnym Borze na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdującym się w ewidencji zabytków	Realizacja w toku
69.	Uchwała Nr LXXIX/404/2023 w sprawie przyznania dotacji dla Dolnośląskiego Centrum Leczenia Uzależnień w Czarnym Borze na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdującym się w ewidencji zabytków	Realizacja w toku
70.	Uchwała Nr LXXIX/405/2023 w sprawie przyznania dotacji dla Parafii Rzymskokatolickiej pw. Zwiastowania Najświętszej Maryi Panny w Witkowie na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdującym się w ewidencji zabytków	Realizacja w toku
71.	Uchwała Nr LXXIX/406/2023 w sprawie zatwierdzenia planu pracy Rady Gminy Czarny Bór oraz planów pracy Stałych Komisji Rady Gminy Czarny Bór na 2024 rok	Realizacja w toku
72.	Uchwała Nr LXXIX/407/2023 w sprawie zatwierdzenia planu pracy Komisji Rewizyjnej na 2024 rok	Realizacja w toku
73.	Uchwała Nr LXXIX/408/2023 w sprawie zatwierdzenia planu pracy Komisji Skarg, Wniosków i Petycji na 2024 rok	Realizacja w toku
74.	Uchwała Nr LXXIX/409/2023 - UCHWAŁA BUDŻETOWA NA 2024 ROK	Realizacja w toku
75.	Uchwała Nr LXXIX/410/2023 w sprawie przyjęcia Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Czarny Bór	Realizacja w toku
76.	Uchwała Nr LXXIX/411/2023 w sprawie zmian w budżecie gminy Czarny Bór na 2023 rok	Zrealizowana
77.	Uchwała Nr LXXIX/412/2023 w sprawie zmiany Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Czarny Bór	Zrealizowana

Załącznik 2. Realizacja Strategii Rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej

CEL STRATEGICZNY 1 Trwały i odpowiedzialny rozwój gospodarczy.	CEL STRATEGICZNY 2 Rewitalizacja	CEL STRATEGICZNY 3 Współpraca i integracja	Realizacja 2023
PRIORYTET 1.1. Dynamiczna gospodarka i innowacyjna przedsiębiorczość	PRIORYTET 2.1. Atrakcyjne i bezpieczne środowisko zamieszkania	PRIORYTET 3.1. Promowanie i wzmocnienie pozytywnego wizerunku miejsca	✓
PRIORYTET 2. Atrakcyjna i konkurencyjna oferta turystyczna	PRIORYTET 2. Sprawna i efektywna infrastruktura	PRIORYTET 2. Trwałe partnerstwo	✓
	PRIORYTET 3. Aktywna zdrowa społeczność		✓

Załącznik 3. Realizacja Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego południowej i zachodniej części Dolnego Śląska

Cele strategiczne	Realizacja 2023
1. Bardziej inteligentne terytorium	✓
2. Terytorium bliżej obywateli	✓
3. Lepiej skomunikowane terytorium	✓
4. Terytorium przyjazne dla środowiska, wykorzystujące swój potencjał	✓

Załącznik 4. Realizacja Strategia Rozwoju Gminy Czarny Bór na lata 2020-2027

Tabela 35. Realizacja Strategii rozwoju Gminy Czarny Bór 2020-2027 w 2023 roku.

CEL STRATEGICZNY 1. ROZWÓJ I MODERNIZACJA INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ DLA POPRAWY WARUNKÓW ŻYCIA MIESZKAŃCÓW GMINY I OCHRONY ŚRODOWISKA			Realizacja 2023
CEL PRIORYTETOWY	KIERUNKI DZIAŁANIA	NAZWA	
Cel 1.	Transport i komunikacja		
	Działanie 1.1	Budowa i modernizacja dróg gminnych	→ Przebudowa ul. Leśnej w Czarnym Borze → Przebudowa drogi gminnej w Grzędach → Przebudowa drogi gminnej w Grzędach Górnych → Przebudowa ul. Wesołej w Czarnym Borze → Przebudowa ul. Malinowej w Czarnym Borze → Przebudowa drogi gminnej w Witkowie → Utwardzenie drogi gminnej w Witkowie → Przebudowa dróg gminnych → Zagospodarowanie przestrzeni publicznej przy obiektach edukacyjnych w gminie Czarny Bór → inne
	Działanie 1.2	Budowa i modernizacja chodników, przystanków i innych obiektów drogowych oraz urządzeń poprawiających bezpieczeństwo uczestników ruchu wzdłuż ciągów komunikacyjnych	→ Budowa ciągu pieszo-rowerowego, integracja z systemem transportu zbiorowego → inne
	Działanie 1.3	Budowa i modernizacja oświetlenia ulicznego, w tym wymiana na energooszczędne	→ Budowa energooszczędnego oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Czarny Bór → Doświetlenie miejsc użyteczności publicznej w Grzędach Górnych → inne
Cel 2.	Ochrona środowiska i gospodarka wodna		
	Działanie 2.3	Ochrona i poprawa jakości powietrza	→ Wymiana dotychczasowych wysokoemisyjnych źródeł ciepła w domach jednorodzinnych i mieszkaniach w domach wielorodzinnych, na obszarze Gminy Czarny Bór, Gminy Miejskiej Kamienna Góra, Gminy Kamienna Góra, Gminy Stare Bogaczowice oraz Uzdrowskiej Gminy Miejskiej Szczawno-Zdrój → Montaż 6 szt. odnawialnych źródeł energii (pomp ciepła), → Program "Ciepłe Mieszkanie", → Prowadzenie punkt konsultacyjnego Programu Czyste Powietrze → inne
	Działanie 2.4	Wspieranie przedsięwzięć ograniczających zużycie energii	→ Budowa energooszczędnego oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Czarny Bór → inne
	Działanie 2.5	Rozwój i promocja odnawialnych źródeł energii	→ Budowa energooszczędnego oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Czarny Bór → Montaż 6 szt. odnawialnych źródeł energii (pomp ciepła), → inne
	Działanie 2.10	Edukacja proekologiczna	→ Budowa Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych → Prowadzenie punkt konsultacyjnego Programu Czyste Powietrze → Publikacje w zakresie edukacji ekologicznej na stronie www Gminy → inne
Cel 3.	Kształtowanie funkcjonalnej i estetycznej przestrzeni publicznej		

CEL STRATEGICZNY 1. ROZWÓJ I MODERNIZACJA INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ DLA POPRAWY WARUNKÓW ŻYCIA MIESZKAŃCÓW GMINY I OCHRONY ŚRODOWISKA			Realizacja 2023
CEL PRIORYTETOWY	KIERUNKI DZIAŁANIA	NAZWA	
	Działanie 3.1	Podnoszenie jakości przestrzeni publicznych pod względem atrakcyjności wyposażenia w różnorodne udogodnienia i przyjaznych wszystkim grupom mieszkańców	→ Przebudowa ul. Leśnej w Czarnym Borze → Przebudowa drogi gminnej w Grzędach → Przebudowa drogi gminnej w Grzędach Górnych → Przebudowa ul. Wesołej w Czarnym Borze → Przebudowa ul. Malinowej w Czarnym Borze → Przebudowa drogi gminnej w Witkowie → Utwardzenie drogi gminnej w Witkowie → Przebudowa dróg gminnych → Zagospodarowanie przestrzeni publicznej przy obiektach edukacyjnych w gminie Czarny Bór → inne
	Działanie 3.2	Zakładanie i utrzymywanie terenów zieleni oraz zadrzewień	→ Bieżące utrzymanie zieleni → Realizacja zadań własnych gminy w zakresie gospodarowania i utrzymania terenów leśnych → Wykonanie prac ogrodniczych w ramach utrzymania terenów zielonych w obrębie Jaczków
Cel 4.	Łączność i sprawna przestrzeń cyfrowa		
	Działanie 4.4	Promowanie umiejętności cyfrowych, w tym podnoszenia kwalifikacji mieszkańców i urzędników w zakresie udoskonalania technik informatycznych	→ Realizacja projektu „Cyfrowa Gmina” → inne
Cel 5.	Rozwój mieszkalnictwa		
	Działanie 5.2	Poprawa dostępności do mieszkań komunalnych oraz ich stanu technicznego	→ Wykonanie instalacji gazowej w komunalnych lokalach mieszkalnych w Czarnym Borze → inne

CEL STRATEGICZNY 2. ZASPOKOJENIE POTRZEB MIESZKAŃCÓW GMINY W ZAKRESIE USŁUG SPOŁECZNYCH			Realizacja 2023
CEL PRIORYTETOWY	KIERUNKI DZIAŁANIA	NAZWA	
Cel 1.	Efektywny system edukacji i wychowania		
	Działanie 1.1	Modernizacja i doposażenie obiektów oświaty i wychowania	→ Budowa żłobka w Czarnym Borze → Zagospodarowanie przestrzeni publicznej przy obiektach edukacyjnych w gminie Czarny Bór → Bieżąca modernizacja i doposażenie obiektów oświaty i wychowania → inne
	Działanie 1.2	Zapewnienie dzieciom i młodzieży szerokiego dostępu do wszechstronnej edukacji	→ Bieżąca działalność instytucji oświaty, wychowania i kultury → inne
	Działanie 1.4	Promowanie osiągnięć naukowych uczniów	→ Pomoc materialna (stypendia) dla uczniów o charakterze motywacyjnym → Organizacja i udział w konkursach → inne
	Działanie 1.5	Stałe podnoszenie kwalifikacji kadry pedagogicznej	→ Doksztalcanie i doskonalenie nauczycieli → inne
	Działanie 1.6	Kształtowanie bezpieczeństwa i przyjaznej atmosfery w placówkach oświatowych i wychowawczych	→ Bieżąca działalność instytucji oświaty, wychowania i kultury → inne
Cel 2.	Ochrona i upowszechnianie dziedzictwa kulturowego		

CEL STRATEGICZNY 2. ZASPOKOJENIE POTRZEB MIESZKAŃCÓW GMINY W ZAKRESIE USŁUG SPOŁECZNYCH			Realizacja 2023
CEL PRIORYTETOWY	KIERUNKI DZIAŁANIA	NAZWA	
	Działanie 2.1	Budowa, modernizacja i doposażenie obiektów ośrodków kultury, bibliotek i świetlic wiejskich	→ Budowa świetlicy wiejskiej w Borównie → Doposażenie Biblioteka+ Centrum Kultury w Czarnym Borze oraz świetlic wiejskich → inne
	Działanie 2.2	Rozwój oferty kulturalnej na potrzeby mieszkańców i turystów	→ Działalność Biblioteka+ Centrum Kultury w Czarnym Borze oraz świetlic wiejskich → Dofinansowanie zadań zleconych do realizacji organizacjom prowadzącym działalność pożytku publicznego w zakresie kultury dla Stowarzyszenia Górali Czarnoborskich, Borówno i Stowarzyszenia Klub Seniorów, Witków → inne
	Działanie 2.3	Ochrona i opieka nad zabytkami	→ Dotacje celowe z budżetu na finansowanie lub dofinansowanie prac remontowych i konserwatorskich obiektów zabytkowych dla: • Parafia Rzymsko-Katolicka P.W. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Czarnym Borze • Zakład Lecznictwa Odwykowego Dla Osób Uzależnionych Od Alkoholu w Czarnym Borze
	Działanie 2.4	Utrzymanie wizerunku aktywnej gminy poprzez organizację imprez kulturalnych o randze regionalnej i ogólnopolskiej	→ Organizacja i współpraca przy organizacji imprez kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych o zasięgu lokalnym i ponadlokalnym → inne
Cel 3.	Aktywna integracja społeczna		
	Działanie 3.1	Aktywizacja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem	→ Bieżąca działalność OPS w Czarnym Borze i realizacja strategii i programów obowiązujących na terenie Gminy → inne
	Działanie 3.2	Wsparcie rodzin, osób starszych, niepełnosprawnych i terminalnie chorych	→ Bieżąca działalność OPS w Czarnym Borze i realizacja strategii i programów obowiązujących na terenie Gminy → Zapewnienie opieki w Domu Pomocy Społecznej → Dofinansowanie zadań zleconych do realizacji organizacjom prowadzącym działalność pożytku publicznego dla Stowarzyszenia Klub Seniorów, Witków → inne
	Działanie 3.3	Wspieranie działań umożliwiających aktywność i integrację społeczną wszystkich grup społecznych, w tym w szczególności seniorów	→ Bieżąca działalność OPS w Czarnym Borze i realizacja strategii i programów obowiązujących na terenie Gminy → Dofinansowanie zadań zleconych do realizacji organizacjom prowadzącym działalność pożytku publicznego dla Stowarzyszenia Klub Seniorów, Witków → inne
Cel 4.	Wzmocnienie potencjału zdrowia mieszkańców		
	Działanie 4.1	Udział i promocja zdrowotnych akcji profilaktycznych	→ Organizacja imprez i wydarzeń sportowo-rekreacyjnych → Realizacja Programu Przeciwdziałania Alkoholizmowi i Narkomanii na terenie Gminy → inne
	Działanie 4.2	Rozwój świadczeń zdrowotnych w ośrodkach zdrowia, w tym specjalistycznych	
	Działanie 4.3	Przeciwdziałanie powstawaniu uzależnień	→ Realizacja Programu Przeciwdziałania Alkoholizmowi i Narkomanii na terenie Gminy
Cel 5.	Bezpieczeństwo i przeciwdziałanie zagrożeniom		
	Działanie 5.1	Zwiększenie poziomu zabezpieczenia przeciwpożarowego, w tym ratownictwa	→ Dotacje na bieżące utrzymania OSP na terenie Gminy → Dofinansowanie zakupu radiowozu policyjnego

CEL STRATEGICZNY 2. ZASPOKOJENIE POTRZEB MIESZKAŃCÓW GMINY W ZAKRESIE USŁUG SPOŁECZNYCH			Realizacja 2023
CEL PRIORYTETOWY	KIERUNKI DZIAŁANIA	NAZWA	
			→ inne
Cel 6.	Aktywność obywatelska		
	Działanie 6.1	Zapewnienie udziału społecznego w zarządzaniu i podejmowaniu decyzji w sprawach publicznych	→ Realizacja Funduszu Sołeckiego → inne
	Działanie 6.2	Rozwój współpracy z organizacjami pozarządowymi, stowarzyszeniami i klubami sportowymi w zakresie tworzenia polityk publicznych i realizacji zadań publicznych	→ Realizacja Programu współpracy Gminy Czarny Bór z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego → Bieżąca współpraca z NGO → inne
	Działanie 6.3	Zapewnienie wsparcia dla oddolnych inicjatyw mieszkańców	→ Realizacja Funduszu Sołeckiego → inne

CEL STRATEGICZNY 3. ROZWÓJ GMINY JAKO CENTRUM TURYSTYCZNO-REKREACYJNEGO I SPORTOWEGO			Realizacja 2023
CEL PRIORYTETOWY	KIERUNKI DZIAŁANIA	NAZWA	
Cel 1.	Wzmocnienie potencjału turystycznego gminy		
	Działanie 1.1	Budowa jednolitego systemu informacji turystycznej, w tym o atrakcjach turystycznych, wydarzeniach i imprezach organizowanych na terenie gminy	→ Udostępnienie turystyczne ruin zamku Lubno w Czarnym Borze → inne
	Działanie 1.2	Rozwój zróżnicowanej, całorocznej oferty turystycznej i sportowo-rekreacyjnej, dostosowanej do wszystkich grup wiekowych	→ Rozbudowa obiektów rekreacyjnych i sportowych wraz z zapleczem → inne
	Działanie 1.3	Utrzymanie i rozwój spójnej sieci szlaków turystycznych pieszych, rowerowych i konnych	→ Realizacji tras rowerowych w celu połączenie sąsiadujących ze sobą gmin ziemi wałbrzyskiej i kamiennogórskiej → inne
Cel 2.	Rozwój działalności sportowej		
	Działanie 2.1	Budowa, rozbudowa i modernizacja obiektów infrastruktury sportowej i rekreacyjnej	→ Rozbudowa obiektów rekreacyjnych i sportowych wraz z zapleczem → inne
	Działanie 2.2	Utrzymanie wizerunku aktywnej gminy poprzez organizację imprez sportowych, w tym o randze regionalnej i ogólnopolskiej	→ Organizacja i współpraca przy organizacji imprez sportowych i rekreacyjnych → Udział w konkursach → inne
	Działanie 2.3	Tworzenie warunków do uprawiania sportu	→ Rozwój i doposażenie bazy sportowej i rekreacyjnej → Dotacje celowe na zadania z zakresu upowszechniania kultury fizycznej i sportu dla organizacji pozarządowych → inne
	Działanie 2.4	Promowanie osiągnięć sportowych dzieci i młodzieży	→ Stypendia sportowe → inne

CEL STRATEGICZNY 4. ROZWÓJ GOSPODARCZY I WSPARCIE LOKALNEJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI			Realizacja 2023
CEL PRIORYTETOWY	KIERUNKI DZIAŁANIA	NAZWA	
Cel 1.	Promocja lokalnych zasobów gminy		
	Działanie 1.1	Promocja walorów przyrodniczych, turystycznych i sportowo-rekreacyjnych gminy	→ Bieżąca promocja Gminy → Udział w konkursach → inne
	Działanie 1.2	Promocja gminnych organizacji pozarządowych, grup nieformalnych i lokalnych twórców	→ Dotacje celowe na zadania z zakresu upowszechniania kultury, kultury fizycznej i sportu itd. dla organizacji pozarządowych → inne
Cel 2.	Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości		
	Działanie 2.1	Aktywizacja mieszkańców gminy do podejmowania działalności gospodarczej	→ Budowa strefy aktywności gospodarczej w Czarnym Borze → inne
	Działanie 2.2	Rozwój doradztwa i szkoleń w zakresie podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej	→ Publikacja informacji na stronach internetowych gminy nt. szkoleń, konferencji i możliwości pozyskania dofinansowania przez przedsiębiorców i rolników → inne
	Działanie 2.3	Inicjowanie oraz prowadzenie kampanii informacyjnej o dostępnych programach pomocowych z UE oraz środkach krajowych	
Cel 3.	Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy		
	Działanie 3.2	Kompleksowe przygotowanie planistyczne i infrastrukturalne terenów inwestycyjnych	→ Budowa strefy aktywności gospodarczej w Czarnym Borze → inne
	Działanie 3.3	Efektywna promocja terenów inwestycyjnych	
Cel 4.	Rozwój produkcji rolnej i przetwórstwa rolno-spożywczego		
	Działanie 4.5	Rozwój szkoleń i doradztwa rolniczego	→ Publikacja informacji na stronach internetowych gminy nt. szkoleń, konferencji i możliwości pozyskania dofinansowania przez przedsiębiorców i rolników → inne
Cel 5.	Zwiększenie zdolności instytucjonalnej i skuteczności administracji publicznej		
	Działanie 5.1	Zwiększenie dostępności wysokiej jakości nowoczesnych usług publicznych, w tym zapewnienie powszechnej dostępności e-usług i e-komunikacji	→ Realizacja projektu Cyfrowa Gmina → inne

SPIS TABEL

Tabela 1. Liczba ludności (zameldowanych na pobyt stały i czasowy) wg stanu na 31.12.2023.	6
Tabela 2. Dokumenty strategiczne i programowe obowiązujące na terenie Gminy Czarny Bór w 2023 roku.	8
Tabela 3. Podstawowe dane budżetowe Gminy Czarny Bór za 2023 rok.	9
Tabela 4. Realizacja planu dochodów w 2023 roku w Gminie Czarny Bór.	9
Tabela 5. Realizacja dochodów w 2023 roku w Gminie Czarny Bór według działów klasyfikacji budżetowej.	10
Tabela 6. Podstawowe źródła dochodów budżetu Gminy Czarny Bór w 2023 roku.	10
Tabela 7. Wykonanie dochodów własnych Gminy Czarny Bór w 2023 roku według źródeł.	11
Tabela 8. Należności wymagalne Gminy Czarny Bór na dzień 31.12.2023 roku.	11
Tabela 9. Zobowiązania długoterminowe Gminy Czarny Bór na koniec 2023 roku.	12
Tabela 10. Przychody budżetu Gminy Czarny Bór wg stanu na dzień 31.12.2023 r.	13
Tabela 11. Rozchody budżetu Gminy Czarny Bór wg stanu na dzień 31.12.2023 r.	13
Tabela 12. Realizacja planu wydatków w Gminie Czarny Bór w 2023 roku.	13
Tabela 13. Realizacja wydatków ogółem w Gminie Czarny Bór w 2023 roku według działów klasyfikacji budżetowej.	14
Tabela 14. Realizacja planu wydatków majątkowych w Gminie Czarny Bór w 2023 roku wg działów klasyfikacji budżetowej.	15
Tabela 15. Realizacja planu zadań inwestycyjnych w 2023 roku w Gminie Czarny Bór.	15
Tabela 16. Wydatki w ramach funduszu sołeckiego Gminy Czarny Bór w 2023 roku.	21
Tabela 17. Informacja o stanie mienia komunalnego Gminy Czarny Bór na dzień 31.12.2023 r.	22
Tabela 18. Realizacja Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Czarny Bór na lata 2014-2032 w 2023 roku.	25
Tabela 19. Realizacja Programu opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie Gminy Czarny Bór w 2023 roku.	26
Tabela 20. Średnie wyniki szkół z egzaminu ósmoklasisty w 2023 roku.	26
Tabela 21. Dotacje dla jednostek spoza sektora finansów publicznych na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami na terenie Gminy Czarny Bór przekazane w 2023 roku.	28
Tabela 22. Wykaz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obowiązujących w 2023 roku.	37
Tabela 23. Wykaz imprez kulturalnych i rekreacyjnych zorganizowanych na terenie Gminy Czarny Bór w 2023 roku.	29
Tabela 24. Realizacja Programu Przeciwdziałania Alkoholizmowi i Narkomanii w 2023 roku.	37
Tabela 23. Wykaz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obowiązujących w 2023 roku.	37
Tabela 24. Realizacja Programu Przeciwdziałania Alkoholizmowi i Narkomanii w 2023 roku.	40
Tabela 25. Wydatki z funduszy pomocy społecznej wg powodów trudnej sytuacji życiowej w 2023 roku.	41
Tabela 26. Wydatki z funduszy pomocy społecznej w 2023 roku.	41
Tabela 27. Wydatki na świadczenia rodzinne i opiekuńcze w 2023 roku.	42
Tabela 28. Działalność Ośrodka Pomocy Społecznej w Czarnym Borze w 2023 roku.	44
Tabela 29. Wspieranie rodziny w 2023 roku.	46
Tabela 30. Realizacja Programu wspierania rodziny w Gminie Czarny Bór na lata 2022-2024 w 2023 roku.	46
Tabela 31. Niebieskie karty w 2023 roku.	48
Tabela 32. Realizacja Programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy w rodzinie w Gminie Czarny Bór na lata 2023-2026 w 2023 roku.	48
Tabela 33. Realizacja Programu współpracy Gminy Czarny Bór z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2023 rok.	50
Tabela 34. Wykaz uchwał Rady Gminy Czarny Bór z 2023 roku.	54
Tabela 35. Realizacja Strategii rozwoju Gminy Czarny Bór 2020-2027 w 2023 roku.	57